UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Tereza Červenková

Odškodňování obětí v kontextu mírových operací mezinárodních organizací

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Martin Faix, Ph.D.

Katedra mezinárodního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu) : 23. 6. 2017

Prohlášení

Prohlašuji, že předloženou diplomovou práci jsem vypracovala samostatně a že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Tereza Červenková

V Praze dne 23. 6. 2017

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat panu JUDr. Martin Faixovi, Ph.D. za jeho obsáhlé připomínky a doporučení, ale též vstřícnost, ochotu a celkovou pomoc po celou dobu vedení práce. Dále děkuji také své rodině za morální podporu.

OBSAH

1 Úvod 6

2 Subjektivita a odpovědnost mezinárodních organizací 11

2.1 Subjektivita mezinárodních organizací 11

2.2 Subjektivní a objektivní teorie 14

3 Právní úprava odpovědnosti mezinárodních organizací 20

3.1 Případ Chorzowská továrna 20

3.2 Návrh článků o odpovědnosti mezinárodních organizací 21

3.2.1 Protiprávní jednání mezinárodních organizací 21

3.2.2 Přičitatelnost 22

3.2.3 Způsoby reparace 25

4 Právní úprava odškodňování obětí v mírových operacích OSN 27

4.1 Nároky třetích stran 27

4.2 Modelová dohoda SOFA 30

4.2.1 Modelová dohoda SOFA úvodem 30

4.2.2 Nároky třetích stran v modelové dohodě SOFA 31

4.3 Dosavadní praxe 32

4.3.1 Místní přezkumné komise 32

4.3.2 Lump sum agreements 35

4.4 Limity nároků třetích stran 36

4.4.1 Druhy limitů 36

4.4.2 Operativně nevyhnutelné aktivity 37

4.4.3 Limity časové 38

4.4.4 Limity finanční 40

4.4.5 Jednání mimo službu a jednání překračující pravomoci 44

4.5 Modelové memorandum o porozumění mezi OSN a státy, které přispívají do mírových operací z 29. 1. 2009 45
4.6 Jiné způsoby odškodňování nároků třetích stran 47
4.7 Právní úprava v oblasti boje proti pohlavnímu zneužívání v mírových operacích OSN 48
4.7.1 Politika „Zero tolerance“ 48
4.7.2 Zprávy generálního tajemníka OSN a rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 2272 53
5 Právní úprava odškodňování obětí v mírových operacích dalších mezinárodních organizací 56
5.1 Právní úprava odškodňování v mírových operacích NATO 56
5.2 Právní úprava odškodňování v mírových operacích EU 59
5.2.1 Dohody SOFA EU před modelovou SOFA EU 59
5.2.2 Dohody SOFA EU po modelové SOFA EU 60
5.3 Právní úprava odškodňování v mírových operacích OBSE 63
6 Praktické aspekty řešení nároků třetích stran 65
6.1 Možnosti procesního postupu třetích stran – mimosoudní řešení 65
6.2 Možnosti procesního postupu třetích stran – soudní řešení a problém imunity 65
6.3 Případ cholera na Haiti 71
6.4 Změna pojetí imunity? 77
6.5 Další problémy při soudním řešení 81
7 Závěr 91
Seznam použitých pramenů a literatury 95
Seznam zkratek 106
Příloha 107
Abstrakt 109
Abstract 111

1 Úvod

Téma odškodňování obětí v kontextu mírových operací mezinárodních organizací jsem si vybrala zejména proto, že se jedná o velmi aktuální problematiku, neboť mírové operace jsou fenoménem vyskytujícím se poměrně často a lze předpokládat, že vzhledem k nejrůznějším konfliktům, které v dnešní době probíhají, jich bude stále potřeba. V mírových operacích jednotlivých organizací působí jednotky, které poskytuje většinou některý z členských států dané organizace anebo jiná mezinárodní organizace. Je proto potřeba vymezit vzájemný vztah tohoto vysílajícího státu (organizace) a příslušné mezinárodní organizace. Důležité je také určit vzájemné vztahy mezi mezinárodní organizací a hostitelským státem, tedy státem, kde mírová operace působí. Mezi záležitosti, které jsou mezi stranami řešeny, patří mimo jiné určení odpovědnostních vztahů v mírové operaci, kam lze zařadit i posuzování nároků třetích stran. Jasné vymezení vztahů v této oblasti má velký význam, neboť je v zájmu všech, aby byly v mírových operacích vypořádány efektivně a včas jednak vzájemné závazky vysílajícího státu (organizace) a příslušné mezinárodní organizace, jednak aby byly vhodným způsobem posouzeny případné nároky třetích stran. Úspěšné vyřešení těchto nároků je důležité samozřejmě pro osoby, které nárok vznáší, zároveň ale také posiluje důvěryhodnost v mírové operace a je tak důležité i pro samotné mezinárodní organizace.

Odškodňování obětí je spojeno s celou řadou dalších otázek jako subjektivita mezinárodních organizací, jejich odpovědnost či imunita a téma úzce souvisí také s mezinárodním humanitárním právem. Práci člením na část teoretickou a praktickou. V teoretické části se nejprve zabývám pojetím mezinárodněprávní subjektivity mezinárodních organizací. Jednání mezinárodních organizací má pro mezinárodní společenství značný význam, přesto však mezinárodní organizace nedisponují stejnou mezinárodněprávní subjektivitou jako státy. Subjektivitou mezinárodních organizací v mezinárodním právu se zabýval Mezinárodní soudní dvůr v posudku ve věci Náhrady škod utrpěných ve službách OSN.[1] Na základě tohoto posudku se následně vytvořily

[1] *Reparation for Injuries Suffered in the Service of the United Nations*, Advisory Opinion, ICJ Reports 1949

dvě teorie pojetí subjektivity mezinárodních organizací, subjektivní, neboli volní, a objektivní teorie. Se subjektivitou mezinárodních organizací souvisí jejich mezinárodněprávní odpovědnost, kterou se také zabývám v teoretické části práce. Otázky odpovědnosti států a mezinárodních organizací jsou sice v rámci mezinárodního práva již nějakou dobu diskutovány, avšak úprava odpovědnosti teprve získává svou konkrétní podobu. Významným dokumentem v souvislosti s odpovědností je Návrh článků o odpovědnosti států za mezinárodně protiprávní chování z roku 2001.[2] Součástí snahy o vymezení odpovědnosti je také Návrh článků o odpovědnosti mezinárodních organizací (dále jen „Návrh článků“).[3] Návrh článků předpokládá odpovědnost mezinárodních organizací a nastiňuje povinnosti s ní spojené. Návrhy v obou případech představují pokus posunout vývoj úpravy mezinárodněprávní odpovědnosti. Neméně důležitý je výrok Stálého dvora mezinárodní spravedlnosti v kauze Chorzowské továrny, kde byla judikována obecná povinnost reparace.[4]

Velmi podstatná je snaha samotných mezinárodních organizací o vymezení odpovědnostních vztahů v mírových operacích a vytvoření efektivního postupu pro posuzování nároků třetích stran. Důležitým pramenem jsou především dohody o postavení ozbrojených sil (Status of Forces Agreements, dále jen „SOFA“). Vedle těchto dohod existuje také celá řada dalších dokumentů, které se váží k problematice posuzování nároků třetích stran a mezi kterými je patrný vývoj. O všech uvedených dokumentech a jejich vztahu k praxi je pojednáno v kapitolách věnujících se posuzováním nároků třetích stran v operacích jednotlivých mezinárodních organizací.

Dohody SOFA jsou uzavírány mezi mezinárodní organizací a hostitelským státem mírové operace a upravují záležitosti týkající se mírových operací. V roce 1990 byla generálním tajemníkem OSN vydána modelová dohoda, která představuje vzor pro ostatní obdobné dokumenty, které by vždy měly být uzavírány pro danou operaci OSN.[5] Dohody SOFA jsou však uzavírány také v mírových operacích ostatních mezinárodních organizací. Nalezneme v nich mimo jiné úpravu odpovědnosti stran, ustanovení o

[2] UN Doc. A/56/10, *Návrh článků o odpovědnosti států za mezinárodně protiprávní chování*, ILC, 2001
[3] UN Doc. A/66/10, *Návrh článků o odpovědnosti mezinárodních organizací*, ILC, 2011
[4] *Case concerning the Factory at Chorzów* (claim for indemnity), 1927, PCIJ, Series A, No. 9, Judgment No. 8
[5] UN Doc. A/45/594, *Comprehensive review of the whole question of peace – keeping operations in all their aspects, Model UN Status - of - Forces Agreement,* 1990

imunitě nebo postup řešení nároků třetích stran. V dohodách se zásadně rozlišuje trestněprávní a civilněprávní odpovědnost, kdy v trestněprávní rovině jsou většinou odpovědné státy, jejichž jednotky byly do mise vyslány, posuzování nároků třetích stran je řešeno ve speciálních článcích. Jak bude v práci uvedeno, nároky třetích stran by například v mírových operacích OSN měly být posuzovány speciálními komisemi složenými ze zástupců mezinárodní organizace a hostitelského státu. V praxi tomu však takto často není a o nárocích je rozhodováno pouze v rámci OSN. Poskytují tedy SOFA dostatečný právní základ pro postup oběti v případě uplatnění jejího nároku na odškodnění?

V praktické části práce se zabývám zkoumáním možností procesního postupu obětí. Problém nastane zejména v případě, kdy nárok třetí strany mezinárodní organizace neuzná, neboť v takovém případě nemá strana vznášející nárok adekvátní možnost se proti takovému rozhodnutí bránit. Pokud zkusí nárok předložit například některému vnitrostátnímu soudu, rozhodly tyto soudy doposud vždy tak, že s ohledem na imunitu mezinárodní organizace nejsou kompetentní daný spor řešit. Požadovat odškodnění z pohledu jednotlivce je tak velmi obtížné a s velmi neurčitým výsledkem. Vzorovým případem problematiky odškodňování obětí je případ cholery na Haiti, kde působí mírová operace OSN MINUSTAH. V souvislosti s tímto případem se následně rozpoutala obecná diskuze, zda je vůči mezinárodním organizacím dostatečně zajištěna vykonatelnost obecné povinnosti reparovat, respektive zda by například nemělo dojít ke změně chápání imunity OSN. Je tedy možné, aby došlo ke změně úpravy imunity OSN?

Cílem této práce je především analyzovat odškodňování obětí v mírových operacích z teoretického a praktického pohledu a poukázat na některé konkrétní problémy s tématem spojené. Největší prostor je věnován mírovým operacím OSN a související právní úpravě a též analýze dostupných dokumentů, které jsou v případě OSN nejpočetnější, totéž zmiňuji ve stručnější podobě i u dalších významných organizací. V literatuře se můžeme setkat s autory, kteří zkoumají charakter subjektivity mezinárodních organizací.[6] Dále se řada autorů zabývá odpovědností mezinárodních organizací a zkoumá také postup řešení nároků třetích stran. Až na výjimky se jedná o

[6] Zde například Čepelka a Šturma, Malenovský, dále Klabbers a Seyersted, blíže k tomu v příslušné kapitole

zahraniční autory. Jako příklad bych uvedla článek Beti Hohler[7], a dále texty Frédérica Mégreta, Karla Wellense nebo Kirsten Schmalenbach.[8] Uvedení autoři se zabývají zejména analýzou Návrhů článků v souvislosti s jednotlivými mírovými operacemi (Hohler, Mégret) a zkoumáním, jak byly v některých vybraných mírových mírových operacích posuzovány nároky třetích stran, konkrétně zejména jaký byl zvolen postup, který měly oběti použít, kdo nároky posuzoval, pokud se jednalo o smluvně ujednaný mechanismus, zda byl dodržován či nikoli a jaká byla výše odškodnění obětí v daných případech, případně zda k nějakému odškodnění vůbec došlo (Wellens, Schmalenbach).

Z uvedené literatury je možné získat stručnou představu, jak vypadalo posuzování nároků třetích stran v různých mírových operacích. Výsledkem tohoto zkoumání je, že v praxi byly nároky obětí posuzovány většinou jistými specializovaným komisemi. Důležitým zdrojem jsou v této souvislosti různé dokumenty OSN, konkrétně zejména zprávy generálního tajemníka OSN, ve kterých se zabývá jednak dosavadní činností komisí v mírových operacích, a také navrhovanými změnami a řešeními do budoucna. Významným zdrojem jsou také konkrétní smlouvy jednotlivých mezinárodních organizací uzavíraných s hostitelskými státy. O podrobnější činnosti jednotlivých komisí však v literatuře není příliš dostupných informací.

K tématu práce se váže také celá řada soudních rozhodnutí, o kterých bylo v literatuře také různě pojednáno. Zejména k případu cholery na Haiti existuje množství článků zabývajících se přímo odškodňováním obětí v tomto případě, konkrétně například článek Martina Faixe.[9] Literatura týkající se judikatury často upozorňuje na otázku imunity mezinárodních organizací, která soudům zatím neumožňuje v řadě případů meritorně rozhodnout. S ohledem na téma práce jsem zdroje hledala z velké části na internetu, zejména jsem používala odborné publikace dostupné online a také dokumenty přístupné na internetových strínkách jednotlivých mezinárodních organizací. Závěrem bych chtěla uvést, že tam, kde v práci pracuji s cizojazyčnými zdroji, jedná se o můj vlastní překlad. Z hlediska metodologie byla použita zejména

[7] Hohler, Beti. *Responsibility of International Organizations: The Element of Attribution in the Context of Peacekeeping Operations*. Ljubljana: 2nd International Studies Konference, 2008

[8] Podrobněji v příslušných kapitolách

[9] Faix, Martin. International Organizations, Human Rights and Accountability: Victims´Right to Reparation as a Litmus Test for Effective Implementation. In Baez, N., Šturma, P., Mozetič, V., Faix, M. (eds.). *Mecanismos internacionais e internos de efetividade dos direitos fundamentais*. Joaçaba: Unoesc, 2014

analýza a syntéza příslušné odborné literatury a právních textů týkajících se daného tématu.

2 Subjektivita a odpovědnost mezinárodních organizací

2.1 Subjektivita mezinárodních organizací

Aby bylo možné se zabývat otázkou odškodňování obětí v mírových operacích jednotlivých mezinárodních organizací, je potřeba u těchto organizací nejprve zkoumat jejich subjektivitu a odpovědnost. Základním znakem subjektivity v mezinárodním právu je způsobilost k právům a povinnostem. Subjektivita také musí nutně vyplývat z mezinárodního práva.[10] Běžným atributem subjektivity je rovněž způsobilost k právním úkonům.[11] Touto způsobilostí rozumí způsobilost vstupovat svým jménem do mezinárodněprávních poměrů a přejímat závazky vůči jiným subjektům. Podle Malenovského však i když se z nějakého důvodu subjektu přechodně nedostává této způsobilosti, neznamená to vždy nutně ztrátu subjektivity.[12] Jako další znak subjektivity označují Čepelka a Šturma normotvornou způsobilost, kterou mají subjekty v různém rozsahu.[13] Za typické projevy subjektivity v mezinárodním právu Malenovský označuje například právo přijímat a vysílat diplomatické zástupce, právo uzavírat mezinárodní smlouvy, právo sebeobrany, právo vlajky, právo registrace letadel, právo poskytovat diplomatickou ochranu, právo předložit spornou věc mezinárodnímu orgánu atd., přičemž uvádí, že *„žádný katalog předem a jednou provždy daných práv a povinností subjektů v platném mezinárodním právu neexistuje“*.[14]

V mezinárodním právu existují různé druhy subjektů a dalších jednotek, jejichž povaha subjektivity se liší a které lze členit podle různých kritérií. Jednou z variant je členění subjektů mezinárodního práva na suverénní státy a ostatní subjekty, které lze označit jako non – state actors či acteurs non étatiques.[15] Jinou možností je dělení

[10] Čepelka, Čestmír a Šturma, Pavel. *Mezinárodní právo veřejné*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2008, str. 49

[11] Malenovský, Jiří. *Mezinárodní právo veřejné: jeho obecná část a poměr k jiným právním systémům*. 6. vydání. Brno: Doplněk, 2014, str. 81

[12] tamtéž

[13] Čepelka, Čestmír a Šturma, Pavel, op. cit., str. 49

[14] Malenovský, Jiří, op.cit, str. 81 a 82

[15] Čepelka, Čestmír a Šturma, Pavel, op. cit., str. 47

subjektů mezinárodního práva na subjekty, jejichž subjektivita vychází z obecného mezinárodního práva (tzv. objektivní subjektivita) a na subjekty, jejichž subjektivita vychází z práva partikulárního (tzv. subjektivní subjektivita).[16] Mohli bychom rovněž uvažovat rozdělení subjektů podle rozsahu jejich normotvorné způsobilosti, kdy absolutní normotvornou způsobilost mají státy a ostatní subjekty mají tuto způsobilost dílčí nebo ji nemají vůbec.[17] Malenovský pak podle rozsahu způsobilostí rozlišuje subjekty s plnou subjektivitou, kam řadí státy, dále pak subjekty se subjektivitou specializovanou nebo též částečnou či dílčí, kam podle něj patří mezivládní organizace a subjekty s marginální, tedy okrajovou subjektivitou, kam spadají jednotlivci.[18]

Mezinárodní organizace představují zvláštní jednotku mezinárodního práva. Rozlišujeme mezivládní a nevládní mezinárodní organizace, v této práci se budu dále zabývat pouze mezivládními mezinárodními organizacemi (dále jen „mezinárodní organizace“).

Otázkou mezinárodněprávní subjektivity mezinárodních organizací se zabýval Mezinárodní soudní dvůr v posudku ve věci Náhrady škod utrpěných ve službách OSN. Soudu bylo v tomto případě kladeno několik otázek, z nichž nejvýznamnější byla ta, zda může OSN jako mezinárodní organizace vznést nárok na odškodnění za utrpěnou újmu, která zde představovala úmrtí pana Bernadotte, který působil jako mediátor OSN na jedné z misí.[19] Soud v roce 1949 následně vyslovil, že OSN má subjektivitu, a tedy je subjektem mezinárodního práva a mimo jiné konstatoval, že je schopná mít práva a povinnosti (*„capable of possessing international rights and duties“*).[20]

Pro pojem subjektivity existuje více možných termínů. Soud ve výše uvedeném posudku použil pojem *„international person“* a *„subject of international law“*, které oba vyjadřují, že daná entita je subjektem mezinárodního práva, má tedy subjektivitu. Martin Faix k této terminologii upozorňuje, že oba pojmy je potřeba odlišovat od pojmu *„legal capacity“*, který vyjadřuje způsobilost subjektu k uplatňování práv a

[16] tamtéž, str. 50
[17] tamtéž, str. 49
[18] Malenovský, Jiří, op.cit, str. 82 a 83
[19] *Reparation for Injuries Suffered in the Service of the United Nations*, Advisory Opinion, op. cit.
[20] Faix, Martin. *Medzinárodnoprávny rámec zahraničnëpolitických misií Európskej únie.* Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2012, disertační práce, str. 58 - 59

povinností.[21] Adam Boczek zmiňuje pojmy *„international legal personality“* a *„subject of international law.“* Oba termíny považuje za velmi podobné a ve většině případů zaměnitelné, u druhého z nich však podle něj mezi některými autory existuje názor, že se jedná o termín, který představuje přísnější vymezení subjektivity. [22]

Mezinárodněprávní subjektivita tedy bezprostředně souvisí s mezinárodněprávní způsobilostí k právním úkonům. Aby mohla mezinárodní organizace plnit funkce, ke kterým byla určena, musí být vybavena příslušnými kompetencemi. Malenovský uvádí jako příklady typické kompetence mezinárodních organizací způsobilost uzavírat mezinárodní smlouvy, způsobilost k výsadám a imunitám, způsobilost uplatnit nárok vůči jinému subjektu mezinárodního práva, způsobilost vystupovat jako strana před mezinárodními orgány, možnost nést odpovědnost za své protiprávní chování samy, vedle nebo místo členských států, způsobilost k vnitroorganizační normotvorbě, finanční autonomie.[23] Zabývá se také otázkou, zda může mezinárodní organizace mít takové kompetence, které jí nepřiznává její zakladatelský dokument a cituje posudek ve věci Náhrady škody, kde jsou mezinárodním organizacím přiznány tyto tzv. implicitní kompetence, když Mezinárodní soudní dvůr konstatoval, *že „je třeba mít za to, že Organizace disponuje těmi kompetencemi, kterétřebaže nejsou výslovně vyhlášeny v Chartě - ... byly Organizaci svěřeny jako podstatné pro výkon jejích funkcí.“*[24]

Také podle Klabberse souvisí otázka subjektivity mezinárodních organizací bezprostředně s tím, jaké mají tyto organizace pravomoci.[25] Jako první uvádí pravomoci, které jsou přímo uvedené v zakladatelském dokumentu příslušné organizace a které nazývá atributivní pravomoci (*„attributed powers“*).[26] Dále pak mezinárodní organizace podle něj disponuje také tzv. implicitními pravomocemi (*„implied powers“*), které nemusí být výslovně zmíněny, ale organizaci náleží, aby mohla vykonávat své funkce[27]. Třetí jsou pak vlastní pravomoci (*„inherent powers“*).[28] Není podle něj vždy

[21] tamtéž
[22] Boczek, Boleslaw Adam. *International Law: A Dictionary*. Lanham: Scarecrow Press, 2005, str. 75
[23] Malenovský, Jiří, op.cit., str. 123
[24] tamtéž, str. 123 a 124
[25] Klabbers, Jan. *An Introduction to International Organizations Law.* Cambridge: Cambridge University Press, 2015, str. 50
[26] tamtéž, str. 53
[27] tamtéž str. 56
[28] tamtéž str. 64

nutné, aby záměr států, se kterým danou organizaci zakládaly, byl přímo explicitně zmíněn v jejím zakladatelském dokumentu, ale je též možné přiznat organizaci i další pravomoci, pokud je to v souladu se záměrem států.

Mezinárodní organizace jsou zakládány k různým účelům, k plnění různých funkcí. Každá mezinárodní organizace tak má pravomoci jiné, vždy takové, aby odpovídaly tomu, k čemu byla založena. V posudku ve věci Náhrady škody Mezinárodní soudní dvůr došel k závěru, že, *„Subjekty práva…nemusí být nezbytně totožné, pokud se týče jejich právní povahy nebo rozsahu jejich práv…Jejich povaha závisí na potřebách společenství.“*[29]

2.2 Subjektivní a objektivní teorie

Mezinárodní organizace jsou jako specifické útvary zakládané státy k tomu, aby plnily nejrůznější funkce. Z výše uvedeného vyplývá, že mezinárodní organizace jsou jednotky, nadané právní subjektivitou, které disponují kompetencemi, které potřebují k výkonu funkcí, ke kterým byly založeny. V této souvislosti vzniká otázka, jestli jsou mezinárodní organizace vázány obecným mezinárodním právem, které zavazuje státy nebo zda má jejich subjektivita jiný základ než subjektivita států a obecným mezinárodním právem tak vázány nejsou. Existují dvě hlavní teorie nahlížení na subjektivitu mezinárodních organizací, které obě navazují na posudek ve věci Náhrady škody.

První z nich je teorie subjektivní či též volní, která považuje za zásadní aspekt zájem zakládajících států založit mezinárodní organizaci.[30] Podle této teorie je subjektivita mezinárodních organizací odvozená od subjektivity zakladatelských států a vychází z práva partikulárního. Zakladatelské státy mezinárodní organizaci založí a tím

[29] Malenovský, Jiří, op.cit., str. 80

[30] Gazzini, Tarcisio. Personality of international organizations. In Klabbers, Jan a Wallendahl, Åsa. *Reseach Handbook on the Law of International Organisations*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2011, str. 34

ji také uznají, státy nečlenské pak organizaci uznat mohou, ale nemusejí. Druhou teorií je teorie objektivní, podle které naopak mezinárodní organizace založením členskými státy nabydou mezinárodněprávní subjektivitu, která vychází přímo z obecného mezinárodního práva a není tak potřeba řešit uznání ze strany třetích států. Různí autoři jsou zastánci první nebo druhé teorie s různými nuancemi, v práci jsou uvedeni pouze někteří z nich. Výše uvedené teorie mají zásadní význam pro odpověď na otázku, zda jsou mezinárodní organizace vázány obecným mezinárodním právem.

Čepelka a Šturma konstatují, že mezinárodní organizace nemají území, ani obyvatelstvo, ani nevykonávají veřejnou moc. Z toho vyvozují, že *„pojmově nemohou podléhat v plném rozsahu obecnému mezinárodnímu právu, ježto jeho pravidla platí jen pro územní suverény.“*[31] Dle jejich názoru tedy subjektivita mezinárodních organizací z principu nemůže mít stejný základ jako subjektivita států. Zároveň však doplňují, že postavení mezinárodních organizací je skrze státy ovlivněno vývojem obecného mezinárodního práva. Podle Čepelky a Šturmy stojí za mezinárodní organizací státy, které ji založí zakladatelským dokumentem, tj. statutem, ve kterém také vymezí, ke kterým funkcím se mezinárodní organizace zřizuje. Státy se při tvorbě zakladatelského dokumentu mezinárodní organizace řídí obecným mezinárodním právem, které je podle Čepelky a Šturmy určeno výhradně jim. Náležitosti těchto smluv jsou upraveny ve Vídeňské úmluvě o smluvním právu z roku 1969. Naopak smlouvy, které jsou sjednávány mezinárodními organizacemi, se tímto obecným právem řídit nemohou, protože ani mezinárodní organizace nemohou být jeho subjekty, mohou se ovšem řídit jeho obsahem. Mezinárodní organizace totiž podle Čepelky a Šturmy mohou závazky obecného mezinárodního práva převzít smluvně. Příkladem je Vídeňská úmluva o smlouvách uzavíraných mezi státy a mezinárodními organizacemi nebo mezinárodními organizacemi navzájem, která však zatím nevstoupila v platnost.[32]

Další dva teoretici upozorňují na rozpory subjektivní teorie, jsou jimi Jan Klabbers a Tarcisio Gazzini. Gazzini považuje za nejzásadnější vnitřní rozpor subjektivní teorie, kterým je její názor na subjektivitu mezinárodní organizace ve vztahu k jejím nečlenským státům.[33] Podle volní teorie pokud tyto nečlenské státy mezinárodní

[31] Čepelka, Čestmír a Šturma, Pavel, op. cit., str. 79
[32] tamtéž, str. 81
[33] Gazzini, Tarcisio, op. cit., str. 35

organizaci neuznají, pak pro ně neexistuje. Naopak státy, které ji založí, její existenci samozřejmě uznávají. Vzniká tak otázka, zda o subjektivitě takové mezinárodní organizace rozhodují zakladatelské státy anebo státy nečlenské, které ji neuznávají. Další rozpor v této teorii vidí Klabbers v možnosti, že by nastala situace, kdy by několik států založilo mezinárodní organizaci, avšak žádný stát by pak s touto organizací neuzavřel žádný vztah a subjektivita takové organizace by pak byla pouze jakýsi prázdný koncept (*„empty concept"*), existující zcela beze smyslu.[34]

Zastáncem objektivní teorie je Finn Seyersted. Ten uvádí, že státy mohou vznikat dvěma způsoby, buď skrze skupinu obyvatel, kteří jej založí nebo tak, že je dobyt jinou skupinou.[35] Není přitom rozhodný souhlas všech členů daného společenství, aby stát vznikl. Mezinárodní organizace je zakládána zakladatelským dokumentem. K tomu, aby existovala, postačí podle Seyersteda právě tento vznik bez dalšího, není důležité, jaký byl přesně způsob vzniku, zda byl posvěcen obecným souhlasem.[36] Podle Seyersteda je tedy potřeba vnímat subjektivitu mezinárodní organizace stejně jako subjektivitu států a souhlas třetích subjektů není pro vznik mezinárodní organizace rozhodující.

Několik autorů se zabývá definčními znaky pojmu mezinárodní organizace. Podle Malenovského jsou mezinárodní organizace *„sdružení států, které na základě právního aktu, jímž bylo zřízeno, trvale vykonává určité úkoly pro členské státy, a to vlastním jménem a vlastními orgány."*[37] Podle Tarcisia Gazziniho je možné mezinárodní organizace vymezit třemi znaky. Prvním je, že se jedná o trvalé sdružení států vybavené orgány, dále zde musí být jasné vymezení pravomocí a cílů mezi organizací a členskými státy a mezinárodní organizace též musí být schopná vykonávat pravomoci na mezinárodní úrovni.[38] Rachel Frid uvedené znaky ještě specifikuje. Prvním znakem mezinárodní organizace podle ní je, že se musí jednat o trvalou organizaci, která je založena mezinárodní smlouvou, je vybavena alespoň jedním funkčním orgánem a její založení vychází z mezinárodního práva. Druhým znakem je

[34] Klabbers, Jan. *An Introduction* …, op. cit. str. 47
[35] Seyersted, Finn. *Common Law of International Organizations*. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2008, str. 386
[36] tamtéž
[37] Malenovský, Jiří, op.cit, str. 120 a 121
[38] Gazzini, Tarcisio, op. cit., str. 35

rozlišení pravomocí a cílů mezi organizací a členským státy. Podle Rachel Frid musí nutně existovat tzv. „volonté distinct“, tedy rozlišení vůle zakladatelských států a samotné mezinárodní organizace, například pokud jde o způsobilost mezinárodní organizace zavazovat její členy.[39] Třetím znakem je možnost výkonu pravomocí meznárodní organizace na mezinárodní úrovni, nikoli pouze v rámci systému jednoho či více států.[40]

Obdobně jako subjektivita mezinárodních organizací je i jejich odpovědnost sama o sobě složitou problematikou, jejíž výklad přesahuje obsah této práce. Odpovědnost mezinárodních organizací bezprostředně souvisí s jejich subjektivitou. Především je důležité, zda existují konkrétní právní normy, které v případě porušení práva donutí mezinárodní organizaci nést odpovědnost za své jednání. Pokud má mezinárodní organizace mít možnost účastnit se mezinárodních vztahů, což se samozřejmě předpokládá, měla by zcela jistě mít také odpovědnost za své jednání.

Subjektivní a objektivní teorie se odlišují v názoru, zda mezinárodní organizace jsou anebo nejsou vázány obecným mezinárodním právem. Podle subjektivní teorie není možné, aby subjektivita mezinárodních organizací měla stejný základ jako subjektivita států a není proto možné ani to, aby mezinárodní organizace byly přímo vázány obecným mezinárodním právem, neboť nejsou jeho subjekty. Příkladně podle Čepelky a Šturmy mezinárodní organizace nejsou subjektem obecného mezinárodního práva, a proto je ani nemohou zavazovat jeho pravidla. *„Mezinárodní organizace jsou jen subjektem práv a povinností, jež jim dali jejich zřizovatelé „do vínku“….a dále subjektem práv a povinností jimi samotnými smluvně vytvořeného dalšího partikulárního mezinárodního práva.“*[41]

Ačkoli toto názorové dělení je obtížné, jakýsi kompromisní názor na subjektivitu a s tím spojenou odpovědnost mezinárodních organizací má Malenovský, podle kterého sice vznik subjektivity mezinárodní organizace je založen na partikulárním právu a závisí na vůli členských států mezinárodní organizace, avšak zabývá se zároveň posudkem Mezinárodního soudního dvora ve věci Výkladu Dohody z 25. března 1951

[39] Frid, Rachel. *The Relations Between* the *EC and International Organizations*:*Legal Theory and Practice*. Hague: Kluwer Law International, 1995 str. 14, 15
[40] tamtéž
[41] Čepelka, Čestmír a Šturma, Pavel, op. cit., str. 80

mezi Světovou zdravotnickou organizací a Egyptem, kde bylo vysloveno, že mezinárodní organizace *„je subjektem mezinárodního práva a jako taková je vázána všemi závazky, které jí ukládají obecná pravidla mezinárodního práva, její zakládající akt nebo mezinárodní dohody, jichž je stranou“.*[42] Malenovský dále uvádí, že *„subjektivita organizací tak překračuje rámec partikulárního práva a uplatňuje se uvnitř obecného mezinárodního práva.“*[43] Můžeme tedy říci, že chápe subjektivitu mezinárodních organizací šířeji. Práva a povinnosti, která subjektivitu tvoří, mohou podle Malenovského vycházet nejen ze zakladatelského dokumentu, ale i z obyčejových norem mezinárodního práva.[44]

Podle Faixe je potřeba odmítnout striktní odvozování subjektivity mezinárodní organizace od vůle členských států, neboť obecné mezinárodní právo má jakousi „doplňkovou“ funkci a uplatní se tam, kde jiná úprava chybí.[45] Faix tak zdůrazňuje nezbytnost obecného mezinárodního práva, kterým jsou podle něj vázány i mezinárodní organizace.

Dle mého názoru si lze si jen těžko představit, hovoříme-li o mezinárodních organizacích jako je OSN či NATO, o jejichž významném vlivu v mezinárodních vztazích není pochyb, že by právě tyto organizace, které byly založeny za účelem udržování míru ve světě, neměly být vázány obecným mezinárodním právem. Domnívám se, že ať už se přikloníme k subjektivní či objektivní teorii co se týká chápání subjektivity mezinárodní organizace, je potřeba připustit, že mezinárodní organizace jsou vázány obecným mezinárodním právem.

Můžeme shrnout, že mezinárodněprávní subjektivita mezinárodních organizací byla uznána Mezinárodním soudním dvorem v roce 1949. Následně se objevily různé teorie zkoumající subjektivitu mezinárodních organizací blíže. Zastánci objektivní teorie se domnívají, že mezinárodní organizace mají tutéž subjektivitu jako státy. Podle subjektivní teorie naopak mezinárodní organizace nemohou být subjekty obecného mezinárodního práva, nýbrž pouze partikulárního. Někteří autoři upozorňují na rozpornost zejména subjektivní teorie, zejména na případ, kdy by třetí státy mezinárodní

[42] Malenovský, Jiří, op.cit., str. 122
[43] tamtéž
[44] tamtéž
[45] Faix, Martin. *Medzinárodnoprávny rámec* …., op. cit, str. 66 - 68

organizaci neuznaly. Své vnitřní rozpory však mají obě dvě teorie. Podle subjektivní teorie jsou to pouze státy, které jako suveréni mohou být vázány obecným mezinárodním právem a mezinárodní organizace se sice mohou smluvně zavázat k plnění některého závazku obecného mezinárodního práva, avšak nejsou jim vázány zásadně. Setkáme se s názory, že obecné mezinárodní právo by mělo být závazné pro všechny, nejen pro státy, neboť plní nezbytnou doplňkovou úlohu a není tak možné tuto vázanost připustit pouze v případě států. Můžeme učinit závěr, že mezinárodní organizace má mezinárodněprávní subjektivitu a i když v této otázce nepanuje zatím v literatuře shoda, v této práci vyjdeme ze závěru, že mezinárodní organizace jsou vázány obecným mezinárodním právem.

3 Právní úprava odpovědnosti mezinárodních organizací

3.1 Případ Chorzowská továrna

V předchozí kapitole jsme došli k závěru, že mezinárodní organizace jsou vázány obecným mezinárodním právem, z čehož lze rovněž vyvodit, že mezinárodní organizace jsou vázány mimo jiné rozhodnutími mezinárodních soudních orgánů. Významným rozsudkem týkajícím se odpovědnosti v mezinárodním právu je rozsudek Stálého dvora mezinárodní spravedlnosti v kauze Chorzowské továrny, ve kterém nalezneme obecnou povinnost reparace při porušení práva. V rozsudku bylo judikováno, že „*je principem mezinárodního práva, že porušení závazku zahrnuje povinnost provést nápravu v přiměřené formě, reparace je proto nepostradatelnou součástí opomenutí dodržet smlouvu a není nutné, aby toto bylo stanoveno v samotné úmluvě.*“[46] Reparace může mít různou podobu. Podle názoru soudu musí reparace, je - li to možné, odstranit všechny následky protiprávního činu a obnovit stav, který by se vší pravděpodobností existoval, pokud by k tomuto činu nedošlo. Pokud není možná reparace formou uvedení do původního stavu, přichází na řadu kompenzace, tj. odškodnění. [47]

Podle Faixe je princip obecné povinnosti reparovat již natolik obecně uznáván, že jsou jím vázány všechny subjekty mezinárodního práva, tedy jak státy, tak mezinárodní organizace.[48] Faix zde nerozlišuje, zda se jedná o OSN nebo o jinou mezinárodní organizaci.

---

[46] *Case concerning the Factory at Chorzów*, op.cit. , str. 21 *„It is a principle of international law that the breach of an engagement involves an obligation to make reparation in an adequate form. Reparation .therefore is the indispensable complemeqt of a failure to apply a convention and there is no necessity for this to be stated in the convention itself. Differences relating to reparations, which may be due by reason of failure to apply a convention, are consequently differences relating to its application“*

[47] Malenovský, Jiří, op.cit., str. 307

[48] Faix, Martin. *International Organizations, Human Rights* …. op.cit., str. 204 - 210

3.2 Návrh článků o odpovědnosti mezinárodních organizací

Okolo roku 1930 se datují první snahy o to kodifikovat pravidla odpovědnosti obecného mezinárodního práva. [49] Později byla k tomuto účelu zřízena speciální Komise pro mezinárodní právo. Tak začal v roce 1949 vznikat důležitý dokument Návrh článků o odpovědnosti států za mezinárodně protiprávní chování, kdy Komise označila odpovědnost států za jedno z možných témat vhodných ke kodifikaci. Práce na kodifikaci začaly a hlavním zpravodajem byl v roce 1955 ustaven F. V. García Amador.[50] Tyto články po dlouhých letech práce Komise v roce 2001 schválila a doporučila Valnému shromáždění OSN, aby je přijalo formou nezávazné rezoluce.[51]

V případě mezinárodních organizací je zde rovněž snaha o kodifikaci příslušných pravidel, o jejich vymezení a ukotvení v kodifikačním dokumentu. Zatímco v případě států je pro kodifikaci pravidel odpovědnosti k dispozici již jistá tradice, u mezinárodních organizací doposud k tolika praktickým případům nedošlo.[52] Dojít ke shodě u kodifikace není vůbec snadné, a proto probíhá vývoj spíše pomalu a obtížně. Kodifikační práce koná v případě mezinárodních organizací opět Komise pro mezinárodní právo.[53] Výsledným dokumentem je Návrh článků o odpovědnosti mezinárodních organizací z roku 2011 (dále jen „Návrh článků“).

3.2.1 Protiprávní jednání mezinárodních organizací

Dle čl. 3 Návrhu článků *„Každé protiprávní jednání mezinárodní organizace s sebou nese mezinárodní odpovědnost této organizace“*.[54] Abychom mohli mluvit o protiprávním jednání, musí být naplněny dvě základní podmínky, které vymezuje čl. 4

[49] Čepelka, Čestmír a Šturma, Pavel, op. cit., str. 576
[50] tamtéž
[51] Malenovský, Jiří, op.cit, str. 290 a 291
[52] Malenovský, Jiří, op.cit, str. 314
[53] tamtéž
[54] UN Doc. A/66/10, op. cit., článek 3

Návrhu článků. Jednání mezinárodní organizace (konání i opomenutí) musí být mezinárodní organizaci přičitatelné a musí představovat porušení závazku mezinárodní organizace.[55] Tyto dvě podmínky musí být splněny kumulativně.[56] Kapitola 3 Návrhu článků pojednává blíže o porušení mezinárodního závazku. V čl. 10 Návrhu článků je například uvedeno, že porušení mezinárodněprávního závazku nastává tehdy, když jednání mezinárodní organizace není v souladu s tím, co požaduje tento mezinárodněprávní závazek, bez ohledu na to, co je základem tohoto závazku.[57] Jelikož těmito závazky mohou být závazky ze smluv, můžeme zde zařadit i závazky z dohod SOFA.

3.2.2 Přičitatelnost

Jednou z konstitutivních podmínek protiprávního jednání, je tedy přičitatelnost. Přičitatelnost byla důležitá již pro Amadora, který ji spojil s otázkou odpovědnosti.[58] Přičitatelností jednání mezinárodní organizaci se zabývá druhá kapitola Návrhu článků. Ta stanoví několik možností přičitatelnosti.

Mezinárodní organizaci lze zaprvé podle čl. 6 Návrhu článků přičítat jednání orgánu nebo zástupci organizace, a to při výkonu jejich funkcí a bez ohledu na jejich postavení.[59] Kdo se považuje za zástupce mezinárodní organizace, není zcela jednoznačné. Mirka Möldner se zabývá rozlišením pojmů orgán (*„organ“)* a agent (*„agent“ of an international organization*).[60] Nejprve zmiňuje Komentář k Návrhu článků, dle kterého se pojmem *„organ“* rozumí jakákoli osoba, která má tento status v souladu s pravidly této organizace, přičemž je lhostejné, jestli má ve svém názvu

[55] tamtéž, op. cit., článek 4
[56] Hohler, Beti, op. cit., str. 5
[57] UN Doc. A/66/10, op. cit., článek 10
[58] Čepelka, Čestmír, Jílek, Dalibor, Šturma, Pavel. *Mezinárodní odpovědnost*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2003, str. 191
[59] UN Doc. A/66/10, op. cit., článek 6
[60] Möldner, Mirka. Responsibility of International Organizations – Introducing the ILC´DARIO. In von Bogdandy, A. a Wolfrum, R., (eds.). *Max Planck Yearbook of United Nations Law*, Volume 16 [online]. Martinus Nijhoff Publishers, 2012, str. 291, dostupné na http://www.mpil.de/files/pdf4/mpunyb_06_Moeldner_161.pdf navštíveno 3.3.2017

přímo slovo „orgán“ nebo jestli daný status vyplývá z její funkce.[61] Dále srovnává Komentář k pojmu *„agent“*, kdy se tímto pojmem rozumí buď úředník č jiná osoba odlišná od orgánu, která je danou organizací pověřená k výkonu některé z funkcí nebo k výpomoci s výkonem takové funkce a skrze kterou organizace jedná[62], s výkladem Mezinárodního soudního dvora v posudku Náhrady škod, kde soud konstatoval, že pojem *„agent“* chápe v širokém významu, když podle jeho názoru jím může být jakákoli osoba, ať už vykonávající placenou funkci nebo nikoli, trvale zaměstnaná nebo nikoli, která byla organizací pověřena k výkonu některé funkce nebo k výpomoci s výkonem takové funkce a skrze kterou organizace jedná.[63]

Beti Hohler upozorňuje na to, že přičitatelnost mezinárodní organizaci je mimo jiné důležitá tím, že chrání subjekty mezinárodního práva (státy a mezinárodní organizace) před postihy za jednání osob, které jí nelze přičíst.[64]

Druhou možností přičitatelnosti je situace v případě, kdy stát nebo jiná mezinárodní organizace dá k dispozici některé své jednotky jiné mezinárodní organizaci, typicky například OSN. Tento případ se označuje také jako tzv. společné operace (*„joint operations“).*[65] V mírových operacích mezinárodních organizací jde většinou právě o společné operace, neboť jednotky působící v mírových operacích, jsou jednotky některého z vysílajících států nebo popřípadě jiné mezinárodní organizace. Určení, kterému subjektu lze ve společné operaci jednání přičítat, představuje poměrně složitou otázku, na kterou není zcela jednoznačná odpověď. Pro určení přičitatelnosti jednání státu se uplatní mimo Návrh článků o odpovědnosti států za mezinárodně protiprávní chování.[66] Podle Návrhu článků o odpovědnosti mezinárodních organizací se v případech, kdy stát nebo jiná mezinárodní organizace dá k dispozici některé své

---

[61] tamtéž str. 291 *“organ of an international organization’ means any person or entity which has that status in accordance with the rules of the organization”, no matter if it is explicitly called “organ” or if it gains that status from its functions.“*

[62] tamtéž str. 291 *„agent of an international organization’ means an official or other person or entity, other than an organ, who is charged by the organization with carrying out, or helping to carry out, one of its functions, and thus through whom the organization acts.”*

[63] tamtéž str. 292 *“The Court understands the word ‘agent’ in the most liberal sense, that is to say, any person who, whether a paid official or not, and whether permanently employed or not, has been charged by an organ of the organization with carrying out, or helping to carry out, one of its functions – in short, any person through whom it acts.”*

[64] Hohler, Beti, op. cit., str. 5

[65] tamtéž, str. 17

[66] UN Doc. A/56/10, op.cit.

jednotky jiné mezinárodní organizaci, bude jednání přičítat té organizaci, které byly jednotky poskytnuty, avšak pouze pokud vykonává tzv. efektivní kontrolu.[67]

Nabízí se otázka, zda je vždy nutné, aby bylo jednání přičitatelné pouze mezinárodní organizaci, nebo zda je možné v těchto případech připustit přičitatelnost jednání více subjektům. Touto otázkou se detailně zabýval holandský Nejvyšší soud v kauze Nuhanović, kde především upozornil na čl. 48 Návrhu článků[68], který stanoví, že jestliže mezinárodní organizace a jeden nebo více států nebo jiná mezinárodní organizace jsou odpovědné za stejný mezinárodně protiprávní čin, může být odpovědnost za tento čin přípustná u obou subjektů. Dále soud v rozsudku odkazuje na komentář k Návrhu článků: *„Ačkoli se tak může stát zřídka, nelze vyloučit dvojí nebo vícenásobnou přičitatelnost jednání. Přičitatelnost jednání mezinárodní organizaci neznamená, že jednání nebude možné přičíst též státu.“*[69]

Pokud se týká terminologie, různí autoři označují odpovědnost států a mezinárodních organizací zároveň různě. Beti Hohler používá stejný termín jako Návrh článků, tedy vícenásobná odpovědnost (*„multiple attribution“*).[70] Dinah Shelton označuje tuto odpovědnost jako sdílenou odpovědnost (*„shared responsibility“)*.[71] Marjorie Beulay používá pro odpovědnost mezinárodní organizace a států zároveň spojení kumulativní odpovědnost (*„cumulative responsibility.“*)[72]

Třetí typ přičitatelnosti jednání mezinárodní organizaci lze uvažovat v případě překročení pravomoci jejího orgánu či zástupce, které najdeme v Návrhu článků upraveno v čl. 8.[73] V literatuře se pro tyto případy můžeme setkat s různým označením.

---

[67] UN Doc. A/66/10, op. cit., článek 7
[68] tamtéž, op. cit. op.cit., článek 48
[69] *The State of Netherlands v. Hasan Nuhanović.* Supreme Court of the Netherlands, Case No. 12/03324, Judgement, 2013, para. 3.9.4.
[70] Hohler, Beti, op. cit, str. 8
[71] Shelton, Dinah. *Remedies in International Human Rights Law.* third edition. Oxford: Oxford University Press, 2015, str. 48
[72] Beulay, Marjorie. Human Rights Protection and the Notion of Responsibility: Some Considerations About the European Case Law on State´s Activities Under U.N. Charter. In Weiß, Norman a Thouvenin, Jean-Marc. *The Influence of Human Rights on International Law*. Heildelberg: Springer, 2015, str. 98
[73] UN Doc. A/66/10, op. cit., článek 8

Někteří autoři používají termín *„unauthorised acts“,*[74] jiní například *„ultra vires acts“.*[75] V těchto situacích se jedná o jednání vojenských jednotek, které vykonávají své povinnosti, avšak jednání není v souladu s pověřením od mezinárodní organizace. Podle Beti Hohler má přičitatelnost jednání ultra vires význam z důvodu ochrany třetích stran.[76]

Čtvrtý typ přičitatelnosti je zařazen v článku 9 Návrhu článků. Jedná se o situace, kdy jednání, které nelze mezinárodní organizaci přičíst podle článku 6 až 8, musí být považováno za jednání této organizace v rámci mezinárodního práva, pokud a do té míry, kdy organizace bere na vědomí a přijímá dotčené jednání jako její vlastní.[77]

Odpovědnost mezinárodní organizace je podle kapitoly páté Návrhu článků vyloučena v případě okolností vylučujících protiprávnost.[78]

3.2.3 Způsoby reparace

Návrh článků upravuje také způsoby nápravy protiprávního jednání. Mezinárodní organizace, která se protiprávního jednání dopustila, je povinna s tímto jednáním přestat (*„cease“*), pokud toto stále pokračuje a zajistit, že se jednání již nebude opakovat (*„non-repetition“).*[79] Mezinárodní organizace je rovněž povinna k obecné povinnosti reparovat majetkové i nemajetkové škody způsobené protiprávním jednáním.[80] Reparace zahrnuje restituci, tedy mezinárodní organizace je povinna obnovit stav, který zde byl před protiprávním jednáním, či případně kompenzaci, tedy odškodnění, a satisfakci, pokud není dobře možná restituce ani kompenzace.[81]

[74] Mégret, Frédéric. The vicarious responsibility of the United Nations for Unintended Consequences of Peace Operations. In Aoi, Chiyuki, de Coning, Cedric, Thakur, Ramesh Chandra. *Unintended consequences of peacekeeping operations*. Hong Kong: United Nations University Press, 2007, str. 258
[75] Hohler, Beti, op. cit., str. 17
[76] tamtéž, str. 18
[77] UN Doc. A/66/10, op. cit., článek 9
[78] tamtéž, op. cit., kapitola pátá
[79] tamtéž, op. cit., článek 30
[80] tamtéž, op. cit., článek 31
[81] tamtéž, op. cit., článek 34

Odškodňování tedy představuje jednu z forem reparace, která se uplatní, není - li možná restituce.

4 Právní úprava odškodňování obětí v mírových operacích OSN

4.1 Nároky třetích stran

V rámci mezinárodního práva, jak bylo již pojednáno, existuje obecná povinnost reparovat, která se vztahuje i na mezinárodní organizace. Vedle toho jsou v rámci mírových operací uzavírány také různé smlouvy, ve kterých jsou vymezeny vzájemná práva a povinnosti mezinárodní organizace vůči hostitelskému státu, kde operace působí. Součástí těchto smluv je mimo jiné úprava způsobu, kterým mají být řešeny nároky třetích subjektů vzniklé z nejrůznějších příčin. Mezinárodní organizace tak samy sebe dále zavazují k odškodnění v některých případech. V rámci OSN a dalších významných organizací se postupně vytváří ustálená praxe posuzování těchto nároků včetně toho, které nároky se odškodňují a které nikoli.

Nároky třetích stran mohou vznikat z různých důvodů. Zejména se jedná o situace, kdy v mírových operacích v důsledku jejich působení dochází k nejrůznějším majetkovým škodám, újmám na zdraví místních obyvatel či dokonce k jejich úmrtí. Pokud jde o škody na majetku, je pro působení mírové operace například nezbytné zajistit příslušné zázemí, jako je vhodné místo pro centrálu a další úřady či prostory pro ubytování členů.[82] Tyto prostory by měly být poskytnuty vládou hostitelského státu v souladu s článkem 16 SOFA, avšak v praxi se často stává, že tato místa musí zajistit OSN sama. Zatímco v případech, kde je vlastníkem nemovitosti vláda hostitelského státu, není potřeba vládě hradit žádnou náhradu, v souladu s výše uvedeným článkem

[82] UN Doc. A/51/389, *Report of the Secretary-General, Financing of the United Nations Protection Force, the United Nations Confidence Restoration Operation in Croatia, the United Nations Preventive Deployment Force and the United Nations Peace Forces headquarters, Administrative and budgetary aspects of the financing of the United Nations peacekeeping operations: financing of the United Nations peacekeeping operations*, 1996, str. 4

SOFA, v případě, že jsou vlastníky soukromé osoby, OSN uznává svou odpovědnost a povinnost poskytnout vlastníkům náhradu.[83]

Všechny výše uvedené nároky se souhrnně ve většině dokumentů, které se jimi zabývají, označují jako nároky třetích stran (*„third party claims"*). Můžeme se pak setkat s různým konkrétním označením těchto nároků. Modelová SOFA OSN například hovoří o nároku na odškodnění soukromoprávní povahy (*„claim of a private law character"*).[84] Dohoda SOFA z operace MINUSTAH nároky výslovně specifikuje jako nároky třetích stran na odškodnění v případě majetkové ztráty nebo škody, zranění, nemoci nebo smrti (*„third-party claims for property loss or damage and for personal injury, illness or death"*).[85] Pro srovnání v mírových operacích EU se v dohodě mezi EU a Republikou Makedonie setkáme s označením odškodnění v případě smrti, zranění, poškození nebo ztráty (*„claims for death, injury, damage or loss"*).[86] V dohodě SOFA mezi EU a republikou Seychely jsou nároky vymezeny obdobně (*„claims for death, injury, damage or loss"*).[87]

Řešení nároků třetích stran v mírových operacích OSN se týká celá řada dokumentů, které jsou projevem toho, že OSN jako mezinárodní organizace si je vědoma své odpovědnosti a snaží se průběžně v reakci na reálné potřeby vytvářet vhodné předpisy. Jedním z prvních dokumentů týkajících se nároků třetích stran je Zpráva generálního tajemníka s názvem Přezkoumání účinnosti správního a finančního fungování Organizace spojených národů; Postupy zavedené k provedení článku VIII, oddílu 29 Úmluvy o výsadách a imunitách Organizace spojených národů (*Review of the efficiency of the administrative and financial functioning of the United Nations;*

---

[83] tamtéž

[84] UN Doc. A/45/594, op. cit., část 7 článek 51

[85] *Agreement between the United Nations and the Government of Haiti Concerning the Status of the United Nations Operation in Haiti* [online], 2004, část 7 článek 54, dostupné na http://www.ijdh.org/wp-content/uploads/2014/03/MINUSTAH-SOFA-English.pdf navštíveno 24.11.2016

[86] *Agreement between the European Union and the Former Yugoslav Republic of Macedonia on the status of the European Union-led forces in the Former Yugoslav Republic of Macedonia* [online], 2003, dostupné na http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:22003A0329(01)&from=EN navštíveno 20.6.2017

[87] *Agreement between the European Union and the Republic of Seychelles on the status of the European Union led forces in the Republic of Seychelles in the framework of the EU military operation Atalanta* [online], 2009, článek 15, dostupné na http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:22009A1210(01)&qid=1465926844098&from=CS navštíveno 3.3.2017

Procedures in place for implementation of article VIII, section 29, of the Convention on the Privileges and Immunities of the United Nations), která byla přijata 13. 2. 1946.[88] Vzorovou úpravu řešení nároků třetích stran nalezneme v modelové dohodě SOFA z roku 1990. Dalšími důležitými dokumenty v této souvislosti jsou také dvě zprávy generálního tajemníka z druhé poloviny devadesátých let. V první zprávě č. A/51/389 ze dne 20. 9. 1996 se generální tajemník OSN zabývá mimo jiné odpovědností OSN v mírových operacích, která dle jeho názoru je atributem mezinárodněprávní subjektivity a schopnosti mít práva a povinnosti a zároveň je také reflexí odpovědnosti států, a dosavadní praxí posuzování nároků třetích stran v mírových operacích.[89] Ve druhé zprávě č. A/51/903 z 21. 5. 1997 se generální tajemník OSN zabývá například aplikací článku 51 SOFA v praxi a limity poskytování odškodnění.[90]

Ve zprávách generální tajemník OSN jednak poukazuje na jednotlivé konkrétní problémy, jednak také navrhuje některá řešení. Tyto návrhy později reflektují další dokumenty, a také například rezoluce Valného shromáždění. Mezi modelovou dohodou SOFA, zprávami generálního tajemníka OSN a následně přijímanými rezolucemi či zněními dalších dokumentů je velmi úzký vztah a je zde patrný vývoj. Jedním z příkladů tohoto vývoje je rezoluce Valného shromáždění č. 52/247 z 26. 6. 1998, která byla přijata bez hlasování a která přímo odráží doporučení generálního tajemníka z výše uvedených zpráv.[91] Rezoluce upravuje zejména operativně nevyhnutelné aktivity, které označuje výslovně jako výjimku z odpovědnosti OSN, dále rezoluce zavádí časové a finanční limity pro odškodnění. Vývoj je patrný i v jednotlivých dohodách SOFA, kdy například SOFA uzavíraná pro mírovou operaci MINUSTAH byla již uzavřena v návaznosti na uvedenou rezoluci valného shromáždění. V roce 2009 bylo vydáno modelové memorandum o porozumění (*Model Memorandum of Undrestanding between the United Nations and States contributing resources to a United Nations peacekeeping operation*) č. A/51/967, které dále zpřesňuje postup řešení nároků třetích stran.[92]

---

[88] *United Nations Juridical Yearbook 2004.* New York: United Nations, 2007, str. 355 - 356
[89] UN Doc. A/51/389 op. cit.
[90] UN Doc. A/51/903, *Report of the Secretary-General, Agenda item 140 (a), Administrative and budgetary aspects of the financing of the United Nations peacekeeping operations: financing of the United Nations peacekeeping operations*, 1997
[91] UN Doc. A/RES/52/247, *Resolution adopted by the General Assembly, Third-party liability: temporal and financial limitations*, 1998
[92] *United Nations Juridical Yearbook 2004,* op. cit.

4.2 Modelová dohoda SOFA

4.2.1 Modelová dohoda SOFA úvodem

V mírových operacích OSN se postupně objevila snaha OSN unifikovat procesní postup uplatňování nároků obětí na odškodnění. Výsledkem této snahy bylo, že v roce 1990 byla vydána modelová dohoda o postavení ozbrojených sil (Status of Forces Agreement, SOFA. Dohody SOFA jsou uzavírány mezi příslušnou mezinárodní organizací a státem, kde mise působí, tj. s hostitelským státem a upravují vztahy jednotek organizace v rámci mise v tomto státě. Modelovou dohodu publikoval tehdejší generální tajemník OSN Javier Peréz de Cuéllar a má sloužit k jasnému vymezení vztahů v mírových operacích OSN.[93] Následně se tyto dohody začaly používat v jednotlivých operacích nejen OSN pod názvem SOFA či SOMA[94]. Jak uvádí Joop Voetelink, jde o právní dokument technické povahy, který má také politickou váhu.[95]

Modelová dohoda upravuje celou řadu záležitostí, které je potřeba vymezit pro působení dané mírové operace. V části 3 článku 4 modelová dohoda SOFA, odkazuje na Úmluvu o výsadách a imunitách OSN a zároveň výslovně imunitu OSN znovu potvrzuje. V části 4 modelové dohody SOFA je vymezen status mírové operace, konkrétně je zde například úprava postupu při transportu jednotek. V části 4 článku 15 modelové dohody SOFA je uvedeno, že mírová operace jakožto orgán OSN je nadána imunitou. Následuje úprava imunit a privilegií personálu mírové operace. V části 6 článku 46 modelové dohody SOFA je upraveno, že veškerý personál náležící do mírové operace má imunitu vůči jurisdikci hostitelského státu. Dále je v dohodách úprava trestněprávní a civilněprávní odpovědnosti personálu. Dohoda obsahuje kromě uvedené ještě celou řadu různých dalších praktických aspektů působení operace. V dohodě můžeme nalézt též úpravu způsobu uplatňování nároků třetích stran a odpovědnost

[93] Faix, Martin, Ošťádalová, Šárka. Náhrada škody v rámci mírových misí OSN, NATO a EU. In Šturma, Pavel a kol. *Odškodňování v mezinárodním právu.* Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2013, str. 85

[94] Memorandum EU o postavení ozbrojených sil

[95] Voetelink, Joop. *Status of Forces: Criminal Jurisdiction over Military Personnel Abroad.* Hague: Springer, 2015, str. 198

OSN, povinnosti respektovat místní právní řád, záležitosti ohledně vybavení personálu, určení vztahů odpovědnosti či záležitosti týkající se řešení sporů.[96]

4.2.2 Nároky třetích stran v modelové dohodě SOFA

Způsob řešení nároků třetích stran je v modelové dohodě SOFA vymezen následujícím způsobem. V části 7 modelové SOFA nalezneme úpravu řešení sporů. Každý spor nebo žádost soukromoprávní povahy (s výjimkou uvedenou v článku 53), kde jednou ze stran je mírová operace OSN nebo její člen a kde nelze tento spor řešit u soudu hostitelského státu, se má řešit tak, že se má ustavit speciální komise pro takové případy (*„standing claims commision"*).[97] Jeden ze členů této komise má být jmenován generálním tajemníkem OSN, další člen má být jmenován vládou hostitelského státu a třetím členem má být předseda jmenovaný společně generálním tajemníkem a vládou hostitelského státu. Pokud do 30 dnů ode dne jmenování prvního člena nedojde k dohodě o tom, kdo se má stát předsedou, může předsedu komise jmenovat předseda Mezinárodního soudního dvora na požádání generálního tajemníka OSN nebo vlády. Jakékoli uvolněné místo v komisi má být zaplněno stejným způsobem, který byl popsán výše s tím, že pokud má být zvolen nový předseda, je potřeba zachovat 30denní lhůtu. Komise určí své vlastní postupy, za předpokladu, že dva libovolní členové tvoří kvórum, přičemž to platí pro všechny případy mimo oněch 30 dní. Rozhodnutí musí být schválena dvěma členy (libovolnými) komise.[98]

Rozhodnutí komise má být konečné a závazné, generální tajemník OSN a vláda však mohou povolit odvolání k tribunálu ustanovenému podle článku 53 modelové SOFA. Rozhodnutí komise se mají oznamovat stranám a v případě, že směřují proti členovi mírové operace, mají se oznamovat také zvláštnímu zástupci popřípadě generálnímu tajemníkovi OSN, který se má pokusit o dohodu stran.[99] Podle článku 52

[96] UN Doc. A/45/594, op. cit., část 3 článek 4, část 4, část 4 článek 15, část 6 článek 46 a další příslušné články
[97] tamtéž, část 7 článek 51
[98] tamtéž
[99] tamtéž

modelové SOFA se výše uvedený postup nepoužije, pokud se jedná o spor týkající se pracovních vztahů personálu mise. Článek 53 modelové SOFA ustanovuje, že veškeré další spory mezi mírovou operací OSN a vládou hostitelského státu a každé odvolání, jehož podání bylo umožněno výše popsaným souhlasem, bude rozhodováno u tribunálu složeného ze tří arbitrů. Pro ustanovení tribunálu se má použít mutatis mutandis stejného klíče jako při sestavování komise v článku 51. Rozhodnutí tribunálu mají být konečná a závazná.[100]

4.3 Dosavadní praxe

4.3.1 Místní přezkumné komise

OSN se sice na jedné straně pokusila o sjednocení postupu v případě řešení sporů a tedy i postupu řešení nároků třetích stran, na druhou stranu však je nutno říci, že výše popsaný postup nebyl ještě řádně uplatněn. Jak konstatuje Kirsten Schmalenbach, *„standing claims commission“*, tedy kvazisoudní orgán složený z jednoho zástupce OSN, jednoho zástupce hostitelského státu a jednoho předsedy, ještě nikdy v mírové operaci nezasedala. Praxe v jednotlivých mírových operacích se vydala jinou cestou a na místo toho jsou v operacích vytvářeny *„local claims review boards“*, administrativní orgány OSN, které podávají zprávy generálnímu tajemníkovi.[101] V *„local claims review boards“* zasedají výhradně zástupci mezinárodní organizace, kteří mají pravomoc o nárocích oběti rozhodnout. Velký význam zde má vztah OSN a diplomatického zastoupení příslušného hostitelského státu.[102] Obě komise se liší zejména svým složením, neboť zatímco ve *„standing claims commission“* by měly být zastoupeny obě strany a měla by být tedy zajištěna nestrannost, *„local claims review boards“* jsou

[100] tamtéž, část 7 články 52 a 53

[101] Schmalenbach, Kirsten. Third Party Liability of International Organizations. In Langholtz, H., Kondoch, B., Wells, A. *International Peacekeeping: The Yearbook of International Peace Operations*, volume 10. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2006, str. 41

[102] tamtéž, str. 41

tvořeny pouze zástupci OSN a dochází tak k tomu, že v praxi OSN posuzuje nároky třetích stran sama.

Důvodem, proč zatím nebyla vytvořena žádná *„standing claims commission"* může být podle generálního tajemníka nedostatek politického zájmu hostitelského státu, ale také to, že stávající praxe *„local claims review boards"* je považována za dostatečně rychlou, nestrannou a celkově vyhovující.[103] Na druhou stranu však z pohledu oběti tyto speciální komise znamenají značnou právní nejistotu. Vedle *„local claims review boards"* se pro řešení nároků obětí uplatnily jako možná řešení také dohody o narovnání („*lump sum agreements"*)[104] a tzv. platby ex gratia.

Postup řešení nároků můžeme rozdělit na dva způsoby podle výše požadované částky. Pokud třetí strana vznese nárok v určitém finančním limitu, je jí nabídnuta určitá částka výše odškodnění a v naprosté většině případů oběť s výší odškodnění souhlasí a následně je tak proces ukončen výplatou příslušné částky oproti formuláři. V případě, že nárok oběti převyšuje finanční limit, je postoupen speciálnímu orgánu OSN (*Field Administration and Logistics Division of the Department of Peacekeeping Operations)* a případně dalšímu orgánu (*Director of the Peacekeeping Financing Division of the Office of Programme Planning, Budget and Accounts)*.[105]

V praxi posuzování nároků se objevuje celá řada problémů, na které generální tajemník OSN upozorňuje. Všechny tyto problémy jsou způsobeny nedostatečnou kapacitou mírových operací, zejména z personálního hlediska. Tento nedostatek pak zapříčiňuje, že není možné vyřídit všechny nároky tak, jak by bylo potřeba a celý proces trvá neúměrně dlouhou dobu. Prvním problémem je neustálý nárůst počtu stížností podávaných třetími stranami. S tím pak přímo souvisí problém druhý, a sice nárůst požadované výše odškodnění. Stejně tak se ovšem zvyšuje i množství žalob podávaných na částky nízké.[106] Lze samozřejmě očekávat, že tento trend bude i nadále pokračovat. Třetím problémem, je, že ať už je výše požadovaného odškodnění jakákoli, posouzení a vyřešení takového požadavku je časově velmi náročné, a to jednak pro pracovníka přímo na místě operace a jednak pro výše uvedené orgány OSN. To zároveň znamená,

[103] UN Doc. A/51/903, op. cit., str. 4
[104] UN Doc. A/51/389, op. cit., str. 9
[105] tamtéž, str. 7
[106] tamtéž, str. 7 - 8

že OSN není schopná řešit nároky obětí efektivně a dostatečně rychle, což může být vůči stěžovatelům nespravedlivé a může též vést ke vzniku rozporů se zástupci hostitelského státu, k obecné kritice, čímž může být personál operace mimo jiné vystaven nebezpečí. Dalším nedostatkem je, že velké množství nároků představují nároky na nízké částky, které by bylo lepší řešit přímo na místě.[107]

Zásadním problémem je také nedostatek pracovníků, kteří mají na starosti nároky posuzovat. Nároky, které jsou řešeny přímo pracovníky v mírové operaci, je potřeba vždy důkladně vyšetřit, na což při současné situaci není podle genrálního tajemníka OSN čas a reálné kapacitní možnosti převyšují také nároky na vyšší částky.[108] V neposlední řadě zpráva uvádí jako významný problém značný nárůst žalob přijatých těsně před ukončením mírové operace, kdy oběti se snaží na poslední chvíli své nároky uplatnit, ale zároveň personál OSN nemá dostatečnou kapacitu takové nároky řešit. Vzniká tak celá řada nedořešených nároků. Problém pak je rovněž i se samotným posuzováním nároků, zejména s rozlišením, které nároky spadají do operativně nevyhnutelných aktivit.[109]

Posuzování nároků třetích stran vytvářením *„claims review boards“* nemusí být podle generálního tajemníka OSN apriori nevhodný postup.[110] Bylo by však potřeba učinit několik změn s ohledem na výše uvedené problémy. Konkrétně by bylo předně potřeba navýšit personální kapacity, a to jednak v době, kdy operace aktivně působí, ale zejména v době, kdy se blíží ke konci. Druhou významnou změnou by mělo být zavedení vícero komisí v jedné mírové operaci. To by umožnilo vytvořit specializované komise vždy pro daný typ nároku, samozřejmě by však bylo potřeba vyčlenit pro tuto činnost více zaměstnanců. Dalším návrhem řešení je, aby byl zvýšen finanční limit pro řešení nároků na centrále. Tím by se docílilo toho, že by byla centrála méně zatížená a nároky obtížnější povahy by mohly být řešeny důkladněji.[111] Lze shrnout, že řešením by mohlo být významné posílení kapacitních možností v mírových operacích, a to zejména co se týká množství odborného personálu, který se zabývá posuzováním nároků obětí. Dle mého názoru by však takové navýšení znamenalo značnou finanční zátěž, je proto

[107] tamtéž, str. 8
[108] tamtéž, str. 8
[109] tamtéž, str. 8
[110] tamtéž, str. 8
[111] tamtéž, str. 9

otázka, zda by se v mírových operacích našel dostatek finančních prostředků na vytvoření takových míst.

„Standing claims commission" doposud ještě sice nebyla nikdy vytvořena, znění článku 51 modelové SOFA by však mělo podle generálního tajemníka OSN zůstat stejné, tedy takové, že by stále měly dohody SOFA předpokládat vytvoření *„staning claims commission"*, a to zejména proto, že tyto komise by byly složeny ze zástupců všech tří stran a nebylo tak rozhodováno pouze jednou ze stran.[112]

4.3.2 Lump sum agreements

V rámci mírové operace OSN ONUC působící v Kongu byly v letech 1965 až 1967 uzavírány dohody o narovnání (*„lump sum agreements"*) mezi OSN a Belgií, Itálií, Řeckem, Lucemburskem a Švýcarskem.[113] Občané těchto států se mohli na OSN obrátit s nárokem o odškodnění, pokud utrpěli újmu personálem mise ONUC.[114] Konkrétně například v případě Belgie schválila OSN 581 z 1 400 žalob, na které následně vyplatila odškodnění.[115] V dohodě s Itálií se OSN zavázala (i přes svou imunitu, jak je výslovně v dohodě uvedeno) k úhradě italské vládě 150 000 amerických dolarů a 2,5 milionů franků Demokratické republiky Kongo.[116] V dohodě s Lucemburskem se OSN obdobným způsobem zavázala k úhradě lucemburské vládě částky 15 000 amerických dolarů.[117] *„Lump sum agreements"* se ovšem uplatnily pouze

[112] UN Doc. A/51/903, op. cit., str. 4

[113] Wellens, Karel. *Remedies against International Organizations*. Cambridge: Cambridge University Press 2002, str. 162

[114] Čepelka, Čestmír, Jílek, Dalibor, Šturma, Pavel., op. cit. str. 250 - 251

[115] Wellens, Karel, op. cit.

[116] *Exchange of letters constituting an agreement relating to the settlement of claims filed against the United Nations in the Congo by Italian nationals* [online]. New York, 1967, dostupné na https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%20588/volume-588-I-8525-English.pdf navštíveno 30.4.2016

[117] *Exchange of letters constituting an agreement relating to the settlement of claims filed against the United Nations in the Congo by Luxembourg nationals*, New York [online]. 1966, dostupné na https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%20585/volume-585-I-8487-English.pdf navštíveno 30.4.2016

pro vyplácení odškodnění obětem výše uvedených států, pro ostatní byly ustaveny dvě speciální komise (*„claims review board"*), které rozhodovaly o příslušných nárocích.[118]

4.4 Limity nároků třetích stran

4.4.1 Druhy limitů

Zpráva generálního tajemníka č. A/51/ 903 se věnuje také otázce limitace odpovědnosti OSN. Tu generální tajemník OSN odůvodňuje zejména tím, že mírové operace jsou prováděny v zájmu hostitelského státu po jeho předchozím souhlasu. S ohledem na tento souhlas se pak předpokládá, že hostitelský stát ponese určitá rizika spojená s působením operace a také částečnou odpovědnost za případné škody. Vedle toho je potřeba zajistit vhodné rozdělení finančních prostředků mezi konkrétní mírové operace, neboť finanční prostředky poskytované na odškodňování obětí jsou čerpány z fondů, ze kterých jsou financovány také další mírové operace. [119] Pokud by tedy například v jedné operaci byly tyto prostředky poskytnuty na úhradu nároků na odškodnění obětem, mohlo by to znamenat omezení působení v nějaké jiné operaci.

Nároky třetích stran v modelové smlouvě SOFA z roku 1990 nepodléhaly žádnému časovému ani finančnímu omezení.[120] Ve zprávě generálního tajemníka č. A/51/903 z roku 1997 však již nalezneme doporučení, aby nároky třetích stran byly přiměřeny omezeny. Limity při uplatňování nároků třetích stran jsou potřeba zejména proto, aby nebyla možnost uplatnit nárok nadužívána či dokonce zneužívána, kdy v současné době množství žádostí stále narůstá. Omezení by měla být finanční a časová.[121] Pro návrhy třetích stran v mírových operacích však platí různá specifika. Výše uvedená omezení by se například neměla vztahovat na všechny nároky třetích stran. Pokud by došlo ke vzniku škody personálem OSN na základě hrubé nedbalosti

[118] Schmalenbach, Kirsten, op. cit., str. 48
[119] UN Doc. A/51/903, op. cit. , str. 5
[120] UN Doc. A/45/594, op. cit.
[121] UN Doc. A/51/903, op. cit. , str. 5

nebo úmyslně, nemělo by zde podle generálního tajemníka být žádné finanční omezení a na úhradě kompenzace by se měl podílet též vysílající stát, po kterém by OSN vymáhala náhradu.[122] Trestněprávní jurisdikci vykonává v mírové operaci nad personálem vysílající stát. Je proto rovněž potřeba, aby byl tento výkon vykonáván řádně a aby byly pokud možno šetřeny všechny trestné činy. V praxi se objevují také situace, kdy personál mírové operace jedná buď nad rámec svých povinností, nebo jedná „off duty", tedy mimo pracovní dobu.

4.4.2 Operativně nevyhnutelné aktivity

Jak bylo již uvedeno v předchozí kapitole, existují určité typy nároků, u kterých OSN předem vylučuje možnost jejich uplatnění. Jedná se o nároky vyplývající z tzv. operativně nevyhnutelných aktivit (*" operational necessity"*), což jsou případy, kdy jde o jakousi nevyhnutelnou nutnost, kterou máme na mysli poškození, ke kterým v rámci mírové operace nevyhnutelně dojde a není jim možné zabránit. Typicky si lze pod tímto představit zničenou železnici či pozemní komunikaci jednotkami OSN. Určit, zda jde o takovou operativně nevyhnutelnou aktivitu, je buď velmi obtížné, anebo to není ani možné. Tento typ výjimky je zmíněn například ve zprávě generálního tajemníka A/51/389, která blíže specifikuje podmínky, které by měly být splněny při posuzování, zda jde o operativně nevyhnutelnou aktivitu.[123] Nároky vyplývající z operativně nevyhnutelných aktivit byly posuzovány již v mírové operaci ONUC, kde v případě, že šlo o materiální ztráty, OSN odmítla odškodnění z důvodu vojenské nezbytnosti (*„military necessity"*).[124]

Rozhodnutí, zda půjde o operativně nevyhnutelnou aktivitu, provádí velitel, který by měl vždy uvážit vhodnou rovnováhu mezi nezbytnou aktivitou a ochranou soukromého majetku.[125] Velitel by pak měl vzít v úvahu několik skutečností. Předně by

[122] UN Doc. A/51/389, op. cit, str. 10 -11, v roce 2009 bylo publikováno memorandum o porozumění, kde se taková úprava již objevuje, viz dále
[123] tamtéž, op. cit., str. 8
[124] Schmalenbach, Kirsten, op. cit., str, str. 49
[125] UN Doc. A/51/389, op. cit., str. 5

měl být v dobré víře, že zde jde o operativně nevyhnutelnou aktivitu. Provozní potřeby, které daly podnět k akci, musí být nezbytně nutné, nesmí tedy jít o pouze o pohodlí a účelnost. Dále je třeba, aby velitel pokud možno zvážil jinou, méně destruktivní volbu. Jednání také musí být provedeno na základě plánu, nemělo by se jednat o ukvapené rozhodnutí. Posledním kritériem, které by měl velitel uvažovat, je přiměřenost potenciálního jednání a rozsahu škody.[126] Zpráva odkazuje na to, že v praxi již několikrát byla v případě operativně nevyhnutelných aktivit uplatněna výjimka z odpovědnosti, obsahuje však rovněž doporučení, aby budoucí dohody SOFA měly ve svém článku 51 výslovně uvedeno, že se na případy operativně nevyhnutelných aktivit nevztahuje odpovědnost.[127]

V návaznosti na tuto zprávu generálního tajemníka byla přijata již zmíněná rezoluce Valného shromáždění OSN č. 52/247, která přijala také toto doporučení generálního tajemníka, neboť výslovně uvádí, že mezi nároky třetích stran, které mohou být vypořádány, se neřadí nároky vyplývající z operativně nevyhnutelných aktivit.[128] Příkladem dohody SOFA využité v konkrétní mírové operaci může být dohoda SOFA uzavíraná pro mírovou operaci MINUSTAH na Haiti, která již popsanou rezoluci reflektuje, neboť v části 7 článku 54 této dohody SOFA nároky vzniklé v této souvislosti vylučuje z možného uplatnění.[129]

4.4.3 Limity časové

Důvodů pro zavedení časového omezení pro uplatňování nároků třetích stran je celá řada. Hlavní účel časových omezení, tedy institutu promlčení, je, aby nároky byly uplatňovány v přiměřené době, kdy je ještě možné je vyšetřit, kdy existují důkazy a svědci dané události. Časová omezení by také měly chránit OSN před případnými

[126] tamtéž
[127] tamtéž
[128] UN Doc. A/RES/52/247, op. cit.
[129] *Agreement between the United Nations and the Government of Haiti Concerning the Status of the United Nations Operation in Haiti,* op. cit., část 7 článek 54

nároky z proběhlých operací vznášených v budoucnu.[130] Jinak by se mohlo stát, že se najednou objeví nárok na částku značné výše, o kterém do doby jeho uplatnění OSN nebude vůbec vědět.

Hlavním důvodem pro zavedení institutu promlčení je tedy ochrana OSN před některými nároky. Specifickým důvodem pak je skutečnost, že personál, který v jedné operaci nároky posuzoval, se po skončení této operace přesune do jiné oblasti a nebude tak již schopen adekvátně vyšetřit nárok z ukončené operace.[131] Generální tajemník OSN ospravedlňuje existenci časového omezení pro podání nároků také tím, že institut promlčení existuje v legislativě většiny států, a to jednak ve formě subjektivní lhůty, která běží od vzniku události, která působí škodu nebo případně od doby, kdy se poškozený o škodě dozví, a jednak ve formě lhůty objektivní, jejímž uplynutím končí možnost nárok uplatnit. Generální tajemník OSN pak rovněž uvedl jako důvod, že nároky vojenských pozorovatelů OSN a civilní policie na odškodnění za smrt, zranění nebo nemoci, které lze přičíst plnění služebních povinností jménem OSN, musí být podány do čtyř měsíců od dané události a pouze ve výjimečných případech může generální tajemník OSN lhůtu prominout. Obdobně to platí pro nároky na náhradu škody podaných členy komisí, výborů nebo podobných orgánů v případě smrti, úrazu nebo nemoci vyplývající ze služby v OSN.[132] Na druhou stranu je potřeba omezení nastavit tak, aby na jedné straně byla chráněna OSN před nároky vznášenými po uplynutí příliš dlouhé doby nebo nároky na neúměrně vysoké částky, na druhé straně je však také potřeba zajistit, aby osoba, která nárok vznáší, nebyla v uplatnění svého nároku omezena příliš.

Pro nároky na odškodnění obětí navrhoval generální tajemník OSN ve zprávě lhůtu šest měsíců, zejména s ohledem na relativně krátkou dobu trvání většiny operací. Tato lhůta by měla začít běžet buď od okamžiku vzniku škodné události, nebo v případě, že se poškozený o škodě nemohl dozvědět v této době, pak od doby, kdy se o škodě dozví, v každém případě ale lhůta uplyne nejpozději jeden rok po skončení

[130] UN Doc. A/51/903, op. cit., str. 5
[131] tamtéž
[132] tamtéž, str. 6

mandátu mírové operace, ve výjimečných případech by mohl generální tajemník OSN lhůtu prominout.[133]

V návaznosti na zprávu generálního tajemníka bylo v rezoluci Valného shromáždění OSN č. 52/247 upraveno promlčení nároku na odškodnění, a to tak, že nárok na odškodnění musí být uplatněn nejpozději do šesti měsíců, kdy ke škodě došlo nebo se o ní osoba dozvěděla a v každém případě do jednoho roku od ukončení mandátu příslušné mírové operace. Ve výjimečných případech může být generálním tajemníkem OSN tato podmínka odpuštěna.[134] Rezoluce tedy výslovně převzala doporučení generálního tajemníka, pokud jde o délku promlčecí lhůty. Dohoda SOFA uzavíraná pro operaci MINUSTAH přímo vychází z uvedené rezoluce, když uvádí také stejnou úpravu promlčení, tedy šest měsíců od doby, kdy se poškozený o škodě dozví a maximálně jeden rok od skončení mandátu operace. Na rozdíl od rezoluce však v dohodě SOFA pro MINUSTAH v dohodě chybí možnost odpuštění lhůty generálním tajemníkem.[135]

4.4.4 Limity finanční

Kromě časových omezení podléhají nároky třetích stran také omezení co do výše možného odškodnění a zároveň platí, že ne všechny nároky mohou být uplatněny. Nároky třetích stran můžeme rozdělit do několika skupin podle jejich charakteru. Pro každou z těchto skupin platí jiná pravidla pro vyčíslení příslušného nároku. Prvním typem nároků třetích stran jsou nároky na odškodnění v případě zranění osoby, nemoci nebo smrti.[136] V praxi lze jistě uvažovat existenci i kombinace uvedených škod. V modelové dohodě SOFA, jak bylo již uvedeno, nenalezneme žádné finanční omezení týkající se druhu nároku nebo maximální výše odškodnění.[137]

[133] tamtéž, str. 6
[134] UN Doc. A/RES/52/247, op. cit.
[135] *Agreement between the United Nations and the Government of Haiti Concerning the Status of the United Nations Operation in Haiti*, op. cit.
[136] UN Doc. A/51/903, op. cit., str. 6
[137] UN Doc. A/45/594, op. cit.

Výše odškodnění závisela v konkrétních mírových operacích jednak na typu zranění či jiné škody a též na praxi v příslušné operaci, ale i praxi v operacích přechozích. Generální tajemník OSN s cílem unifikovat postup, které náklady mají být hrazeny, doporučil vytvořit jakýsi obecný seznam nároků, které by mohly osoby uplatňovat.[138] Osoba vznášející nárok by měla mít podle generálního tajemníka nárok na náhradu léčebných výloh, náhradou za ztrátu výdělku nebo příjmu podpory, náklady spojené s přepravou v souvislosti se zraněním a náklady pohřbu. Naopak by na seznam neměly být zařazeny náhrada nemajetkové újmy, jako je bolestné a náhrada za utrpení a duševní útrapy, která se obtížně kvantifikuje, stejně jako náklady na domácí péči a další výdaje spojené se zraněním, které s ním ale přímo nesouvisí.[139] Generální tajemník OSN doporučil, aby nebyly na seznam zařazeny náklady řízení a odkázal na to, že nejsou hrazeny ani v případě nároků, které řeší Kompenzační komise OSN.[140] Dle mého názoru by náhrada nákladů řízení měla být hrazena, neboť pro oběti by jinak mohly náklady na právní pomoc znamenat značný výdaj a mohly by to pro ně být důvod, proč nárok dále neřešit, a tedy významná překážka uplatnění nároku.

Rezoluce Valného shromáždění OSN č. 52/247 se v zásadě řídila doporučením generálního tajemníka, když stanovila, že OSN by mělo poskytovat náhradu v případě léčebných výloh, náhrady za ztrátu výdělku nebo příjmu podpory, nákladů spojených s přepravou v souvislosti se zraněním a náklady pohřbu. Rezoluce však navíc určila, že budou nahrazovány náklady řízení, čímž se od doporučení generálního tajemníka odchýlila.[141] V rezoluci je rovněž stanoveno, u kterých nároků se náhrada hradit nemá. Má se jednat o případy náhrady nemajetkové újmy, jako je bolestné a náhrada za utrpení a duševní útrapy, která se obtížně kvantifikuje, dále nemají být nahrazovány náklady na domácí péči a další výdaje spojené se zraněním, které s ním ale přímo nesouvisí.[142] Zatímco v dohodě SOFA pro MINUSTAH bylo u operativně nevyhnutelných aktivit a u časového omezení výslovně rozepsáno, v jakých lhůtách je možné nároky uplatnit, u

[138] UN Doc. A/51/903, str. 7
[139] tamtéž
[140] tamtéž, str. 7 a str. 12
[141] UN Doc. A/RES/52/247, op. cit.
[142] tamtéž

finančních omezení dohoda v článku 54 pouze přímo odkazuje, že tyto limity se řídí rezolucí Valného shromáždění OSN č. 52/247 a již nekonkretizuje příslušné limity.[143]

Maximální výše náhrady, která se poskytuje v případě zranění, nemoci či smrti vojenským pozorovatelům OSN a členům civilní policie, je 50 000 amerických dolarů či případně ekvivalent dvojnásobku ročního platu, podle toho, která částka je vyšší. V případě členů komisí, výborů nebo podobných orgánů. je maximální výše buď 50 000 amerických dolarů, nebo 100 000 amerických dolarů v závislosti na dalších konkrétních okolnostech.[144] Podle generálního tajemníka OSN by měla být proto limitována také maximální výše odškodnění v případě nároků třetích stran. Maximální výše odškodnění pro žadatele - třetí strany - by měla být pro případ zranění, nemoci či smrti stanovena na 50 000 amerických dolarů, konkrétní výše by pak měla být vypočtena na základě místních standardů.[145] Také tento návrh generálního tajemníka se stal součástí rezoluce Valného shromáždění OSN č. 52/247 z roku 1998, ve které byl stanoven limit pro odškodnění obětí na částku 50 000 amerických dolarů. Rezoluce také zároveň stanoví, že je potřeba zohlednit i místní standardy. V souladu s konečným návrhem generálního tajemníka rezoluce stanovuje uvedený limit nejen pro případy zranění, nemoci či smrti, ale také pro všechny případy uvedené výše, kde se má podle rezoluce poskytnout odškodnění, tedy také u léčebných výloh, náhrady za ztrátu výdělku nebo příjmu podpory, nákladů spojených s přepravou v souvislosti se zraněním a nákladů pohřbu. Navíc přidává do výčtu náklady řízení.[146] Rezoluce dále umožňuje, že v odůvodněných případech může generální tajemník OSN navrhnout Valnému shromáždění, aby byl tento limit překročen.[147] V dohodě SOFA MINUSTAH nalezneme opět odkaz na tuto rezoluci s tím, že na finanční limity se vztahuje tato rezoluce.[148]

Generální tajemník OSN požadoval, aby do dohod SOFA bylo zařazeno ustanovení o limitech především z toho důvodu, že jelikož SOFA podepisují OSN a hostitelský stát, bude pak omezení odškodnění v této operaci závazné a oběti nebudou

---

[143] *Agreement between the United Nations and the Government of Haiti Concerning the Status of the United Nations Operation in Haiti, op.cit.*

[144] UN Doc. A/51/903, op. cit., str. 7

[145] tamtéž

[146] UN Doc. A/RES/52/247 a též UN Doc. A/51/903, op. cit., str. 10

[147] tamtéž.

[148] *Agreement between the United Nations and the Government of Haiti Concerning the Status of the United Nations Operation in Haiti*, op. cit.

moci požadovat více.[149] Z tohoto doporučení je bohužel zřejmé, že OSN na jednu stranu má zájem na tom, aby SOFA byly uzavírány a pokud jde například o otázku limitace odškodnění, aby byly i dodržovány, na druhou stranu však v případě „standing claims commission" dochází zcela zjevně k tomu, že OSN závazek tyto komise ustavovat nedodržuje.

Dalším typem nároků, které zpráva zmiňuje, jsou nároky na odškodnění v případě škod na majetku. Patří sem situace, kdy dojde k využití soukromých prostor pro účely operace, dále pak situace, kdy dojde k poškození nemovitého majetku při mírové operaci nebo konečně situace, kdy dojde ke ztrátě nebo poškození osobního majetku. V operaci je potřeba zajistit vhodné prostory pro administrativní činnost a pro ubytování jejích členů a v takových případech dochází k využívání soukromých prostor. Generální tajemník OSN uvádí, že by v takových případech měla vlastníkovi náležet náhrada jednak za ztrátu výnosu z nájmu, a jednak za případnou vzniklou škodu. Zároveň však zmiňuje, že není jasné, jak vysoká by taková náhrada měla být.[150]

Odškodnění by mělo vycházet z cen na trhu nemovitostí před zahájením operace nebo by měl být stanovena maximální výše odškodnění v závislosti na velikosti nemovitosti. V případě, že dojde k poškození prostoru využívaného mírovou operací, měl by vlastník obdržet náhradu odpovídající výši nákladů na opravu, přičemž by se mělo vycházet z cen na trhu nemovitostí z doby před zahájením mírové operace. Pokud byl prostor rekonstruován či jinak vylepšen, měl by mít vlastník právo na náhradu škody, pouze pokud náklady na odstranění nového stavu převyšují hodnotu zlepšení nemovitosti, vycházet by se mělo opět z cen na trhu nemovitostí z doby před zahájením mírové operace. Generální tajemník OSN navrhl stanovit náhradu buď jako ekvivalent nájemného za příslušný počet měsíců, nebo jako pevně stanovené procento z nájemného, nebo by se mělo jednat o určitý podíl nákladů na opravu.[151] Pro případy ztráty nebo poškození osobního majetku třetích stran, které vyplývají z činnosti operace nebo v souvislosti s plněním služebních povinností ze strany jejích členů, generální tajemník OSN uvádí, že je velmi obtížné stanovit výši náhrady. Maximální výše

[149] UN Doc. A/51/903, op. cit., str. 10
[150] tamtéž, op. cit., str. 8
[151] tamtéž

odškodnění by proto měla odpovídat přiměřeným nákladům na opravu věci nebo její výměnu.[152]

Rezoluce č. 52/247 převzala návrh generálního tajemníka, neboť stanovila, že výpočet náhrady v případech užití prostor by měl vycházet cen na trhu nemovitostí před zahájením operace anebo se má výpočet náhrady řídit velikostí nemovitosti v závislosti na konkrétních případech. Stanovila také, že by náhrada v případě ztráty nebo poškození užívaných prostor měla být počítána buď jako ekvivalent nájemného za příslušný počet měsíců, nebo jako pevně stanovené procento z nájemného, případně by mělo jít o podíl nákladů na opravu.[153] Pokud není možné některé nároky ověřit nebo není prokázán jejich přímý vztah ke ztrátě, náhrada se poskytovat nebude. Pokud by došlo ke ztrátě nebo poškození osobního majetku třetích stran, které vyplývají z činnosti operace nebo v souvislosti s plněním služebních povinností ze strany jejích členů, měla by být poskytnuta náhrada nákladů na opravu nebo výměnu.[154] Dohoda SOFA pro MINUSTAH odkazuje na rezoluci, jak bylo již uvedeno, určuje tedy pro veškeré finanční limity, že se tyto řídí uvedenou rezolucí.[155]

4.4.5 Jednání mimo službu a jednání překračující pravomoci

Dalším specifickým typem nároku, se kterým se můžeme v mírových operacích setkat, avšak který již v SOFA explicitně vyjádřen není, jsou nároky obětí vyplývající z jednání tzv. „off – duty“, tedy situaci, kdy osoby jednaly jako soukromé osoby, nikoli v rámci své funkce. Podle Mégreta nelze zcela přesně určit, kdy člen jednotky jedná ve službě a kdy nikoli.[156] Je proto velmi obtížné zde posuzovat odpovědnost. Podle Beti Hohler vždy velmi závisí na konkrétním posouzení daného případu.[157] Jinou specifickou situaci představují nároky vyplývající z jednání ultra vires, tedy jednání nad rámec

[152] tamtéž
[153] UN Doc. A/RES/52/247, op. cit.
[154] tamtéž
[155] *Agreement between the United Nations and the Government of Haiti Concerning the Status of the United Nations Operation in Haiti*, op. cit.
[156] Mégret, Frédéric, op. cit., str. 258
[157] Hohler, Beti, op.cit., str. 17 - 19

autorizace OSN. Tato kategorie odpovídá jedné z možností přičitatelnosti protiprávního jednání mezinárodní organizaci podle Návrhů článků.

Nároky vyplývající z jednání off – duty posuzovaly například *„local claims review boards“* v mírové operaci ONUC v Kongu. OSN v těchto případech svou odpovědnost za tento typ jednání neuznala. Oskar Schachter proto navrhoval, aby komise obětem odškodnění přiznala formou tzv. plateb ex gratia,[158] tedy plateb uskutečněných na základě vůle mezinárodní organizace k odškodnění, bez použití pravidel a zásad mezinárodního práva.[159] Zmíněné platby ex gratia nemusí být poskytovány pouze ve spojení s jednáním off – duty, ale samozřejmě i v jiném kontextu. Platby byly doporučeny rovněž v případě operace UNOSOM II.[160] Pokud se týká dalších operací, ve kterých byly posuzovány nároky obětí vyplývající z jednání tzv. „off – duty“, uveďme operaci UNFICYP. V této operaci však OSN odmítla explicitně vyjádřit svou odpovědnost, pokud šlo o tento typ jednání, podle Mégreta zejména proto, že se obávala, aby se z opačného posouzení nestal precedent.[161]

Nároky vyplývající z jednání tzv. ultra vires, tedy jednání nad rámec autorizace OSN můžeme zmínit například v rámci operace UNEF I, kde posuzovala *„local claims review board“* jednání vojáka, který náhodně zastřelil kolemjdoucího, přičemž došla k závěru, že jeho jednání bylo ultra vires a odpovědnost v tomto případě nepřiznala. Poskytla ovšem odškodnění z morálních důvodů.[162] Je tedy potřeba zdůraznit, že ne vždy, kdy OSN vyplatí odškodnění, uzná zároveň i svou odpovědnost za takové jednání, což platí nejen pro případy jednání ultra vires či „off - duty“.

4.5 Modelové memorandum o porozumění mezi OSN a státy, které přispívají do mírových operací z 29. 1. 2009

[158] Schmalenbach, Kirsten, op. cit., str. 38
[159] Čepelka, Čestmír, Jílek, Dalibor, Šturma, Pavel, op. cit., str. 251
[160] Wellens, Karel, op. cit., str. 166
[161] Mégret, Frédéric, op. cit., str. 258
[162] Schmalenbach, Kirsten, op. cit, str. 39

Mezi stranami bývají uzavírána také různá memoranda o porozumění. Dne 29. 1. 2009 byl například publikován text modelového Memoranda o porozumění mezi OSN a státy, které přispívají do mírových operací (*Memorandum of understanding between the United Nations and participating State contributing resources to the United Nations Peacekeeping Operation,* dále jen „modelové Memorandum"). Účelem jeho přijetí byla úprava administrativních, logistických a finančních podmínek poskytování personálu a vybavení vysílajícími státy do mírové operace a vymezení pravidel chování poskytnutého personálu. V článku 5 modelové Memorandum stanoví, že vláda vysílajícího státu poskytne mírové operaci personál vymezený v příloze A modelového Memoranda a vybavení dle přílohy B.[163] Modelové memorandum se zabývá též pravidly chování personálu a stanoví povinnost vládě zajistit, aby personál, který bude vládou operaci poskytnut, tato pravidla dodržoval.[164] Odpovědnost za vyšetřování trestného činu nese primárně vláda vysílajícího státu, která má zároveň v takovém případě informační povinnost vůči OSN. Pokud vláda tuto povinnost nesplní ve lhůtě deseti dnů, je OSN oprávněna vést vlastní vyšetřování. Personál poskytnutý mírové operaci vládou podléhá trestněprávní jurisdikci vysílajícího státu a vláda je povinna v relevantních případech řádné tuto jurisdikci vykonávat. Pokud vyšetřování vládou přispívajícího státu nebo OSN skončí s tím, že došlo k nějakému trestnému činu, je vláda nebo OSN povinna předat případ příslušnému orgánu.[165]

V článku 9 modelového Memoranda jsou řešeny nároky třetích stran (*„claims by third parties"*). Konkrétně je stanoveno, že OSN bude odpovědná za řešení nároků třetích stran v těch případech, kde došlo ke ztrátě či škodě na majetku nebo došlo k úmrtí či zranění a zároveň byla škoda způsobena personálem OSN. Již zprávy generálního tajemníka z poloviny devadesátých let uváděly, že v případech, kdy dojde ke způsobení zranění, škody v důsledku úmyslného jednání nebo z hrubé nedbalosti, měl by odpovědnost nést vysílající stát. V modelovém memorandu je tento případ již výslovně uveden a na rozdíl od modelové SOFA je zde navíc stanovena i odpovědnost vlády přispívajícího státu. Pokud dojde ke ztrátě č škodě, úmrtí či zranění z hrubé

[163] UN Doc. A/C.5/63/18, *Administrative and budgetary aspects of the financing of the United Nations peacekeeping operations, Memorandum of understanding between the United Nations and participating State contributing resources to the United Nations Peacekeeping Operation*, 2009, str. 163, článek 3 a 5

[164] tamtéž, str. 165

[165] tamtéž, str. 166

nedbalosti nebo bude-li způsobena úmyslně, bude v takovém případě odpovědná vláda příslušného státu.[166]

V článku 10 modelového Memoranda je pak navíc ještě specifikováno, že vláda přispívajícího státu nahradí OSN ztrátu či škodu na vybavení či majetku OSN, která bude způsobena personálem nebo vybavením poskytnutém vládou, pokud taková škoda či ztráta nastane mimo výkon služby nebo jakékoliv jiné činnosti nebo operace na základě tohoto memoranda, nebo pokud vznikly důsledkem hrubé nedbalosti nebo úmyslného pochybení personálu poskytovaného státem.[167] V případě sporu OSN ustaví mechanismus, ve kterém mají být projednány a vyřešeny rozpory vzniklé v souvislosti s aplikací tohoto memoranda. Tento mechanismus se má skládat ze dvou částí, v obou by však mělo dojít k vyřešení problému diplomatickou cestou. Pokud by k dohodě tímto způsobem nedošlo, strany se zavazují svůj spor řešit pomocí konciliace či mediace.[168]

4.6 Jiné způsoby odškodňování nároků třetích stran

Nad rámec uvedeného existují v mírových operacích OSN i další mechanismy pro odškodňování obětí, například Kosovský poradní panel pro lidská práva (Kosovo Human Rights Advisory Panel, dále jen „Panel“) zřízený v rámci operace UNMIK.[169] Činnost tohoto orgánu byla často kritizována, zejména pro nedostatek vůle ze strany Panelu efektivně vyšetřit porušování lidských práv. Existují však i případy, které byly Panelem vyřešeny ve prospěch stěžovatele, například případ Balaj, kde se Panel postavil na stranu stěžovatele, když byl toho názoru, že v případě stěžovatele mělo zajištění

[166] tamtéž, str. 170, článek 9
[167] tamtéž, str. 170, článek 10
[168] tamtéž, str. 171, článek 13
[169] Faix, Martin. Ľudské práva v kontexte výkonu civilnej správy medzinárodnými organizáciami. In: Šturma, P., Faix, M. (eds.). *Lidskoprávní dimenze mezinárodního práva: Liber Amicorum Stanislava Hýbnerová*. [online]. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2014, dostupné na http://www.academia.edu/11321473/%C4%BDudsk%C3%A9_pr%C3%A1va_v_kontexte_v%C3%BDkonu_civilnej_spr%C3%A1vy_medzin%C3%A1rodn%C3%BDmi_organiz%C3%A1ciami._In_%C5%A0turma_P._Faix_M._eds._Lidskopr%C3%A1vn%C3%AD_dimenze_mezin%C3%A1rodn%C3%ADho_pr%C3%A1va_Liber_Amicorum_Stanislava_H%C3%BDbnerov%C3%A1_Praha_Univerzita_Karlova_v_Praze_Pr%C3%A1vnick%C3%A1_fakulta_2014_s._131_-_142, navštíveno 19.6.2017, str. 9

nápravy nedostatečnou formu.[170] Pro odškodňování obětí byla zřízena například také Kompenzační komise vytvořená v roce 1991 na základě rezoluce Rady bezpečnosti OSN 687. Tato komise se specializuje na posuzování nároků obětí vzniklých z agrese Iráku proti Kuvajtu. [171] Nároky obětí byly rozděleny do několika kategorií, celkem byla obětem v rámci této komise již vyplacena částka pohybující se v bilionech amerických dolarů.[172]

4.7 Právní úprava v oblasti boje proti pohlavnímu zneužívání v mírových operacích OSN

4.7.1 Politika „Zero tolerance“

Specifickým problémem v rámci mírových operací je pohlavní zneužívání. K pohlavnímu zneužívání jednotkami OSN došlo bohužel v celé řadě mírových operací. Konkrétně se tento problém objevil v Súdánu, Eritrei, Somálsku, Kambodži, Východním Timoru, Libérii, Sierra Leone, Burundi, Haiti, Pobřeží Slonoviny, Kosovu či v Bosně.[173] Jako příklad můžeme uvést problematiku sexuálního zneužívání jednotkami v operaci OSN MONUC.[174] V této operaci OSN eviduje celou řadu žalob podávaných na konkrétní příslušníky jednotek. Aby bylo pokud možno co nejvíce chránit oběti a pohlavnímu zenužívání zamezit, jsou vyšetřování těchto činů monitorována a jsou vydávány nejrůznější dokumenty mající za cíl právě ochranu obětí. OSN se proti pohlavnímu zneužívání striktně vymezuje, což trefně vyjadřují slova Kofiho Annana, který řekl, že: *"Pohlavní zneužívání humanitárními pracovníky nelze tolerovat, neboť je takové jednání je v rozporu se všemi názory a cíli OSN.“* [175]

---

[170] tamtéž, str. 12
[171] Šturma, Pavel. Nástin mezinárodních odškodňovacích mechanismů. In Šturma, Pavel a kol. *Odškodňování v mezinárodním právu*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2013, str. 26
[172] Dostupné na www.uncc.ch/ navštíveno 3.3.2017
[173] Simm, Gabrielle. *Sex in Peace Operations*. Cambridge: Cambridge University Press, 2013, str. 11
[174] Rashkow, Bruce. *Remedies for Harm Caused by UN Peacekeepers* [online]. dostupné na https://www.asil.org/blogs/remedies-harm-caused-un-peacekeepers navštíveno 22.11.2016
[175] Dostupné na https://cdu.unlb.org/Policy/SexualExploitationandAbusePolicy.aspx

Úprava ochrany obětí před pohlavním zneužíváním a ukládání povinností jednotkám OSN prochází neustálým vývojem. Důraz je kladem především na prevenci, ale také na řešení již vzniklých problémů. Dle mého názoru je zajištění adekvátního prošetření a odškodnění obětí v těchto případech velmi důležité, neboť posiluje důvěru v mírové operace. Bohužel se však obdobné případy neustále opakují, a ačkoli se OSN snaží vytvářet nejrůznější mechanismy na vyšetřování či na pomoc obětem, úprava zatím stále není dostatečná. OSN vydala již celou řadu disciplinárních směrnic pro vojenské členy národních kontingentů, členy civilní policie a vojenské pozorovatele. Vedle toho vydal v roce 1999 generální tajemník OSN speciální Bulletin.[176] V říjnu roku 2002 byla publikována zpráva generálního tajemníka pro Valné shromáždění OSN s názvem Vyšetřování sexuálního zneužívání uprchlíků humanitárními pracovníky v západní Africe *(Investigation into sexual exploitation of refugees by aid workers in West Africa)*.[177] V této zprávě byly uvedeny konkrétní kauzy, ve kterých byly vyšetřovány trestné činy zejména pohlavního zneužívání obětí v mírových operacích.

Vyšetřování může skončit různým způsobem. Předně je důležité, jestli se podaří identifikovat pachatele a následně jej dopadnout. Objevil se například případ, kde byl z pohlavního zneužívání obviněn úředník UNHCR, ale i přesto, že bylo vyslýcháno přes 20 dívek, nebylo možné pachatele identifikovat. V jiném případě se pachatele nepodařilo usvědčit, neboť poškozená dívka jej již dlouhou dobu neviděla a nevybavila si přesně, jak vypadal. V dalším případě oběti nebyly schopné popsat, jak pachatelé vypadali, znaly pouze jejich křestní jména, kterých se však na daném místě vyskytuje spousta. Pachatele tak nebylo možné dopadnout a případ byl předán NGO ke sledování. V jiné kauze uprchlík, zaměstnanec NGO, měl poměr se sedmnáctiletou uprchlicí. Následně uprchl do své vlasti a od té doby se jej nepodařilo dopadnout.[178]

---

navštíveno 8.2.2016 *"Sexual exploitation and abuse by humanitarian staff cannot be tolerated. It violates everything the United Nations stands for"*

[176] tamtéž, navštíveno 8.2.2016

[177] tamtéž, navštíveno 8.2.2016

[178] UN Doc. A/57/465, *Report of the Secretary-General on the activities of the Office of Internal Oversight Services, Investigation into sexual exploitation of refugees by aid workers in West Africa*, 2002, str. 9 - 11

Vjednom z případů uprchlík, učitel, pohlavně zneužil sedmnáctiletou zdravotně postiženou dívku, která následně otěhotněla. Případ byl vyšetřován a pachatel sice zpočátku popíral odpovědnost za těhotenství, ale později odpovědnost uznal a poskytoval dítěti finanční podporu. Dalšími možnostmi, jak může věc skončit, je ukončení pracovního vztahu s pachatelem, jeho návrat do vlasti anebo předání případu k dalšímu prověřování. V jednom z případů byla poškozenou sedmnáctiletá dívka, uprchlice ze Sierry Leone, která vypověděla, že byla nucena k intimnímu vztahu s dobrovolníkem OSN. Uvedla, že se s ním setkala v roce 1999, kdy jí bylo přibližně 15 let, jemu bylo v té době 44 let a pracoval pro UNHCR v Gueckedou v Guinei a věděl o jejím věku. Muž dívku finančně podporoval, přispíval na studia a žil s ní. Dívka následně otěhotněla, načež ji muž opustil, odmítl přijmout otcovství a odmítl rovněž poskytování jakékoli podpory nebo péče o dítě. Muž byl seznámen s důkazy, kdy nejprve uvedené popřel, později se ke vztahu přiznal, avšak stále odmítal otcovství. S dobrovolníkem proto OSN ukončila spolupráci. Propuštěn byl i pracovník NGO, který udržoval intimní vztah s uprchlickou dívkou, která následně otěhotněla, a muž se o dítě přestal starat. Vyšetřován byl také případ, kdy bylo oznámeno, že učitel zaměstnaný u NGO chtěl udržovat vztah se studentkou, která jej odmítala a následně byla vystavena pravidelnému fyzickému týrání. Nepodařilo se však vypátrat oběť, která by tato tvrzení potvrdila. Učitel byl nicméně propouštěn.[179]

V dalším případě byl obětí čtrnáctiletý chlapec, který vypověděl, že byl v roce 2002 znásilněn v izolované buši poblíž logistické základny. Chlapci se poté podařilo utéct přátelům nahlásit, co se stalo, o události řekl také své matce a útok byl nahlášen policii. Poté musel chlapec vyhledat lékaře. Chlapec pachatele přesně identifikoval. Oběť, jeho matka a další chlapci uvedli, že nepovažovali za nutné útok hlásit UNAMSIL, když jej nahlásili policii. Policie se na základě oznámení pokusila zatknout pachatele, ale byl jí odepřen přístup do tábora. Teprve po oznámení UNAMSIL bylo zahájeno vyšetření, v jehož důsledku byl pachatel dopaden a převezen zpět do své vlasti.[180]

V jiném případě byla čtrnáctiletá uprchlice ze Sierra Leone znásilněna v uprchlickém táboře v Guineji začátkem roku 2002. Bylo prokázáno, že pachatelem byl

[179] tamtéž, str. 9 - 11
[180] tamtéž, str. 9 - 11

pracovník NGO. Při výslechu dívka podrobně popsala, jak k činu došlo. Oběť byla následně schopna identifikovat pachatele – pracovníka NGO a také uprchlíka ze Sierry Leone. Ten se přiznal, pachatel však znásilněn popřel, přiznal se pouze, že byl v době činu v táboře. Případ byl postoupen UNHCR k vyšetřování guinejským orgánům.[181]

Generální tajemník OSN vydal v říjnu 2003 také bulletin Zvláštní opatření pro ochranu proti sexuálnímu zneužívání *(Special measures for protection from sexual exploitation and sexual abuse*).[182] V tomto buletinu jsou uvedena specifická pravidla chování pro personál OSN a je zde také definováno sexuální zneužívání jako *„jakékoli skutečné jednání nebo pokus o zneužití zranitelného postavení, mocenské role nebo důvěry za účelem sexuálního zneužívání, ze kterého, ale nikoli výhradně, profituje finančně, sociálně či politicky ze sexuálního zneužívání jiný".*[183]

Byla také vydána tzv. Zeidova zpráva (*Zeid report*).[184] V návaznosti na ni se OSN vůči pohlavnímu zneužívání vymezila s tím, že v těchto případech striktně urguje vysílající státy k jejich prověřování a k tzv. *„zero tolerance"*, tedy žádné toleranci takového jednání.[185] V souvislosti s tímto bylo přijato několik dokumentů, konkrétně například Komplexní strategie Spojených národů na pomoc obětem sexuálního vykořisťování a zneužívání *(United Nations Comprehensive Strategy on Assistance to Victims of Sexual Exploitation and Abuse,* dále jen „Strategie"), Trestní odpovědnost úředníků a expertů OSN *(Criminal Accountability of United Nations Officials and Experts on Mission*). Oba dva zmíněné dokumenty jsou rezolucemi Valného shromáždění OSN.[186]

Strategie obsahuje několik článků o tom, jak by měla vypadat pomoc obětem. Oběť by měla obdržet vždy základní pomoc a podporu (*„assistant and support"*) podle

---

[181] tamtéž, str. 9 - 11

[182] Internetové stránky CDU, op. cit.

[183] UN Doc. ST/SGB/2003/13, *Secretary-General's Bulletin, Special measures for protection from sexual exploitation and sexual abuse*, 2003, článek 1, *"any actual or attempted abuse of a position of vulnerability, differential power, or trust, for sexual purposes, including, but not limited to, profiting monetarily, socially or politically from the sexual exploitation of another"*

[184] Rashkow, Bruce. *Remedies for…, op. cit.*

[185] Simm, Gabrielle, str. 14

[186] UN Doc. A/RES/62/214, *Resolution adopted by the General Assembly, United Nations Comprehensive Strategy on Assistance and Support to Victims of Sexual Exploitation and Abuse by United Nations Staff and Related Personnel*, 2007 a UN Doc. A/RES/62/63, *Resolution adopted by the General Assembly, Criminal accountability of United Nations officials and experts on mission*, 2007

potřeb konkrétního případu. Tato pomoc a podpora by se měla skládat ze dvou částí. Měla by v každém případě obsahovat lékařskou péči, právní služby, podpora se vypořádat s psychologickými a sociálními problémy, materiální pomoc jako je jídlo, oblečení, nouzové a bezpečné útočiště. V návaznosti na základní pomoc, by měly oběti obdržet další pomoc a podporu v souladu s jejich individuálními potřebami přímo vyplývajícími z pohlavního zneužívání, která by měla zahrnovat lékařskou péči, právní služby, a dále podporu vypořádat se s psychologickými a sociální dopady, a pokud je to potřeba, také materiální pomoc. Strategie pamatuje také na ochranu dětí narozených v těchto případech. Děti narozené v důsledku pohlavního zneužívání by se měly obdržet pomoc v souladu s jejich individuálními potřebami. Tato pomoc by měla zahrnovat pomoc lékařskou, právní, podpora se vypořádat s psychologickými a sociálními problémy vyplývajícími z pohlavního zneužívání, vše v nejlepším zájmu dítěte.[187]

OSN by měla také spolupracovat s příslušnými partnery s cílem usnadnit vyřizování nároků týkajících se otcovství a podpory dítěte. Veškerá pomoc a podpora by měla být poskytována přiměřeným způsobem, který nebude působit stěžovateli, oběti či dítěti narozenému v důsledku pohlavního zneužívání další trauma. Mechanismus řešení těchto situací by měl být stále zdokonalován, měla by být rozvíjena vzájemná spolupráce a při šetření stížností by měla být zachována důvěrnost, důstojnost a nemělo by docházet k diskriminaci. Délka poskytování podpory a pomoci by měla být individuální v závislosti na okolnostech případu. Poskytnutí jakékoliv pomoci a podpory ze strany OSN v důsledku pohlavního neužívání nicméně není potvrzením platnosti nároků nebo přijetím odpovědnosti ze strany údajné pachatele.[188] Strategie nemá nahrazovat individuální trestní odpovědnost a nemá ani poskytovat odškodnění formou finanční kompenzace. [189]

[187] UN Doc. A/RES/62/214, op. cit., str. 3 a 4
[188] tamtéž, str. 4
[189] Rashkow, Bruce, *Remedies for Harm Caused by UN Peacekeepers*, op. cit.

4.7.2 Zprávy generálního tajemníka OSN a rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 2272

Ochrana obětí může být zajištěna jednak poskytnutím pomoci v nejrůznější formě, neméně důležité je ovšem zajištění toho, aby byly případy relevantně vyšetřeny a vyřešeny a v neposlední řadě je zásadní také prevence trestného jednání. Generální tajemník OSN za tímto účelem připravuje každoročně od roku 2004 pravidelné zprávy. V únoru 2016 byla publikována zpráva generálního tajemníka OSN nazvaná Zvláštní opatření pro ochranu proti pohlavnímu zneužívání *(Special measures for protection from sexual exploitation and sexual abuse*), ve které jsou mimo jiné zmíněny konkrétní prostředky na ochranu obětí pohlavního zneužívání. Největší důraz je kladen na několik základních principů, pomocí kterých by vysílající státy a OSN měly demonstrovat svou nulovou toleranci vůči pohlavnímu zneužívání a měla by být posílena ochrana obětí. Prvním principem je transparentnost. Sekretariát OSN má například zveřejňovat relevantní informace na internetových stránkách *Conduct and Discipline Unit of the Department of Field Support (CDU)*, což je organizace založena v roce 2007. Druhým principem je prevence pohlavního zneužívání. Třetím principem je zajištění odpovědnosti.[190] Generální tajemník OSN doporučuje zavedení několika prostředků k tomu, aby byla odpovědnost zajištěna.

Prvním prostředkem k zajištění odpovědnosti je vytvoření mechanismu, pomocí kterého mohou konkrétní oběti hlásit zneužití. Za tímto účelem byl generálním tajemníkem v roce 2015 vytvořen speciální mechanismus založený na tom, že oběť může nahlásit zneužití v rámci své komunity v konkrétní mírové operaci. Pracovníci operace pak mají upozorňovat na případné problémy, které v této souvislosti vzniknou, aby mohl být tento mechanismus nadále rozvíjen a vylepšován.[191] Pro oběť má nepochybně velký význam, když má možnost vznést stížnost přímo v místě bydliště a není tak odkázána na složitý mechanismus.

[190] UN Doc. A/70/729, *Report of the Secretary-General, Special measures for protection from sexual exploitation and sexual abuse*, 2016, str. 14 -19
[191] tamtéž, str. 16

Trestněprávní jurisdikci vykonává v operaci vysílající stát, avšak v oblasti pohlavního zneužívání je ochrana obětí posílena a vyšetřování má být vedeno v těsné spolupráci států s Úřadem pro vnitřní dohled (*OIOS, Office of Internal Oversight Services*). Druhým prostředkem, jak lépe zajistit odpovědnost, je především spolupráce OSN a států při vyšetřování konkrétních činů, zejména s důrazem na rychlost a důsledné provedení. To má být zajištěno také tím, že vyšetřování má být provedeno v šestiměsíční lhůtě, déle může být vedeno pouze ve výjimečných případech. Naopak, pokud bude zřejmé, že je potřeba záležitost vyšetřit naléhavě, má být vyšetřování ukončeno do tří měsíců.[192] Státy by také měly uzavírat dvoustranné smlouvy s uvedeným Úřadem pro vnitřní pro urychlení vyšetřování. OSN má rovněž monitorovat pokrok v zajišťování optimálního postupu vyšetřování.[193]

Pokud nebude možné zajistit soudní proces členským státem, měla by pomoci OSN. Členské státy jsou vyzvány k tomu, aby se zaměřily na své vnitrostátní předpisy týkající se možného postupu v případě sexuálního zneužívání v mírových operacích a měla by být rovněž dokončena jednání vedená k uzavření speciální mezinárodní smlouvy. Zároveň mají členské státy rozvinout své vlastní vyšetřovací postupy. Mělo by být též možné odebírat v konkrétních případech vzorky DNA.[194]

Posledním zmiňovaným prostředkem je zajištění podpory obětí. Generální tajemník OSN založil svěřenský fond, kam mají členské státy přispívat dle svého uvážení. Ze získaných prostředků má být financována podpora obětí. Při absenci dalších bezprostředně dostupných prostředků, včasné podpory, mohou oběti využít zdravotní či psychosociální služby a mohou jim být uhrazeny cestovní výdaje a výdaje na bydlení. Je také nutné, aby oběti měly možnost přímo požadovat finanční pomoc. V roce 2015 byly podniknuty kroky k zahájení speciálního programu ve spolupráci s OSN a místními činiteli, který má za úkol monitoring poskytování pomoc obětem a pomoc v případech žalob na určení otcovství.[195]

Další obdobnou zprávu publikoval generální tajemník OSN v únoru 2017. Její název je Zvláštní opatření pro ochranu proti pohlavnímu zneužívání: nový přístup

[192] tamtéž, str. 15 - 17
[193] tamtéž, str. 18
[194] tamtéž, str. 19
[195] tamtéž, str. 21

(*Special measures for protection from sexual exploitation and abuse: a new approach*).[196] Generální tajemník OSN ve zprávě konstatuje meziroční nárůst hlášených případů oproti roku 2015, ale je toho názoru, že tento nárůst je způsoben tím, že oběti mají větší možnosti zneužití hlásit.[197] Ve zprávě je navržena strategie skládající se ze čtyř částí. První z nich je zajištění dostatečného poučení obětí o jejich možnostech tak, aby mohly zneužití hlásit, a dále zajištění příslušné asistence, kde to je třeba. Druhým bodem je zvýšení snahy generálního tajemníka OSN o skutečně důkladné prošetření každého z případů a snahy o potrestání pachatelů. Třetí částí stratgie je návrh na vytvoření efektivního mechanismu, či sítě celé řady subjektů, které by mezi sebou spolupracovaly. Za čtvrté chce generální tajemník OSN zvýšit celosvětové povědomí o problematice pohlavního zneužívání, aby byla zvýšena prevence páchání těchto činů.[198] Dále byla generálním tajemníkem zavedena nová funkce obhájce práv obětí, který má obětem pomáhat v právní oblasti. Měly by být také vydány protokoly týkající se předcházení pohlavnímu zneužívání, a to v operacích, kde je riziko, že se takové problémy objeví. Mezi další prostředky pak generální tajemník OSN zmiňuje zlepšení hlášení případů, posílení vyšetřování, zajištění potrestání, spolupráce s členskými státy.[199]

O velkém významu problematiky pohlavního zneužívání svědčí mimo jiné, že v březnu 2016 byl přijat další dokument, tentokrát rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 2272. V této rezoluci je opět zdůrazněno, že je potřeba v oblasti pohlavního zneužívání personálem OSN vždy důsledně konkrétní případy prošetřovat. Konkrétně například rezoluce výslovně ukládá generálnímu tajemníkovi, aby posoudil, zda státy přijaly vhodná opatření a informovaly o svých šetřeních. Dále má generální tajemník OSN vést evidenci jednotlivých případů sexuálního zneužívání a mají být vedeny častější prověrky členů mise. Vedle generálního tajemníka OSN jsou žádány také státy, které jsou účastny dané operace, aby podnikly vhodná opatření a hnaly pachatele k odpovědnosti.[200]

---

[196] UN Doc. A/71/818, *Report of the Secretary-General, Special measures for protection from sexual exploitation and abuse: a new approach*, 2017
[197] tamtéž, str. 5
[198] tamtéž, str. 6 a 7
[199] tamtéž, str. 7 - 16
[200] UN Doc. S/RES/2272, *Resolution 2272,* 2016

5 Právní úprava odškodňování obětí v mírových operacích dalších mezinárodních organizací

5.1 Právní úprava odškodňování v mírových operacích NATO

Také NATO je významnou mezinárodní organizací, která působí v řadě mírových operací. V roce 1951 byla uzavřena Dohoda mezi smluvními stranami Severoatlantické smlouvy o postavení jejich ozbrojených sil (*Agreement between the Parties to the North Atlantic Treaty Regarding the Status of their Forces)*, na základě které mohou být síly jednoho členského státu poslány na území jiného členského státu.[201] V části 8 této dohody jsou upraveny vzájemné vztahy stran, pokud jde o řešení náhrad zejména za nejrůznější vzniklé škody. Je zde rovněž upraven postup pro řešení nároků třetích stran, pokud jim vznikne určitá škoda. Tyto nároky má řešit přijímající stát, tedy stát, kde jednotky působí, případně, kde se pohybují, a to podle následujících pravidel. Nároky mají být nároky posuzovány a rozhodovány v souladu se zákony a předpisy přijímajícího státu a s ohledem na nároky vyplývající z činností vlastních ozbrojených sil přijímajícího státu. Přijímající stát může nároky vyrovnat a toto rozhodnutí je závazné pro smluvní strany dohody a přijímací stát o něm také informuje státy vysílající. Náklady na úhradu náhrady se rozdělí mezi státy podle míry zavinění.[202]

Nároky obětí byly posuzovány například v mírové operaci IFOR, později SFOR.[203] Postup řešení nároků byl upraven v Daytonské dohodě. Podle této dohody, respektive její části (*Claims Annex to the Technical Arrangement,)* měla být vytvořena speciální komise (*„Claims Commission"*) skládající se z celkem čtyř členů, ze dvou zástupců mise IFOR a ze dvou zástupců hostitelského státu, všichni museli mít právní

[201] *Agreement between the Parties to the North Atlantic Treaty regarding the Status of their Forces* [online], 1951, dostupné na http://www.nato.int/cps/in/natohq/official_texts_17265.htm navštíveno 23.6.2017

[202] tamtéž, část VIII, článek 5 písm. a -h

[203] Prescott, Jody M. Claims. In Fleck, Dieter, Stuart, Addy. *The Handbook of the Law of Visiting Forces*. New York: Oxford University Press, 2001, str. 173

vzdělání.[204] Nárok musel být uplatněn do 90 dní ode dne, kdy došlo ke zjištění škody a stejně tak platba odškodnění, pokud bylo přiznáno, měla být realizována nejpozději ve stejné lhůtě, tedy do 90 dnů. Prostředky na odškodnění pocházely buď z fondů států, jejichž jednotky v misi působily, nebo přímo z peněz NATO. Uvedená komise se měla ovšem uplatnit až v případech, kdy mezi stranami nedošlo k dohodě. Upraven byl i postup v případě nesouhlasu stran s rozhodnutím komise. Proti tomu bylo možné se odvolat k tomu určenému tribunálu (*„Arbitration Tribunal"*). [205]

Další z mírových operací NATO byla operace v Afganistánu. Tato operace vznikla na základě rezoluce rady bezpečnosti OSN č. 1386,[206] která byla vydána po uzavření Bonnské dohody (*Agreement on Provisional Arrangements in Afghanistan Pending the Re-Establishment of Permanent Government Institutions*),[207] pod zkráceným názvem ISAF (*International Security Assistance Force*). V rámci operace ISAF byla uzavřena *Military Technical Agreement* mezi ISAF a Prozatímní správou Afganistánu, která upravovala záležitosti operace.[208] NATO v roce 2010 vydalo také speciální pokyny pro platby v ozbrojených konfliktech pro civilní oběti nebo platby za škody na majetku (*NATO Nations Approve Civilian Casualty Guidelines)*, které ukládají, byť právně nezávazně, povinnosti, které platí pro vyřizování nároků obětí na odškodnění*[209]*. Tento dokument můžeme považovat za důkaz o vyvinutí snahy nároky obětí v rámci operace posuzovat efektivně a rychle. Tyto pokyny zahrnují například povinnost řešit nároky standardními procesními postupy ISAF, povinnost pomáhat obětem, ať již poskytnutím plateb ex. gratia, nebo jiným způsobem, například poskytnutím lékařské péče, náhradou zvířat či plodin apod. Postup řešení nároků by měl také brát v úvahu místní zvyky a měl by být v rámci možností konzultován s místními obyvateli.[210]

---

[204] tamtéž, str. 174 a 175

[205] tamtéž

[206] UN Doc. S/RES/1386, 2001

[207] *Agreement on Provisional Arrangements in Afghanistan Pending the Re-Establishment of Permanent Government Institutions*, 2001

[208] Engdahl, Ola. *Protection of Personnel in Peace Operation.* Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2007, str. 157

[209] *NATO Nations Approve Civilian Casualty Guidelines* [online], 2010, dostupné na http://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_65114.htm?selectedLocale=en navštíveno 24.4.2017

[210] tamtéž

ISAF působila v Afganistánu do roku 2014, kdy byla nahrazena operací Resolute Support.[211] Pro tuto operaci byla uzavřena dohoda SOFA mezi NATO a Afganistánem. Žalobám třetích stran se věnuje její čl. 20. Tyto nároky mají být vypořádávány podle ustálené praxe NATO a se zohledněním místních zákonů a zvyků. Podle bodu 3 mimo jiné mají vzít síly NATO při vyřizování nároků třetích stran v úvahu jakékoliv zprávy o vyšetřování nebo názory, které jim jsou poskytnuty od afgánských úřadů a které se týkají odpovědnosti nebo výše náhrady škody.[212] Čl. 22 SOFA upravuje případné řešení sporů vzniklých z této smlouvy.[213]

Státem, který se podílel na ISAF v rámci NATO nejvíce, jsou USA, které během této operace realizovaly tři typy plateb, které měly povahu ex gratia – *„solatia payments“*, *„condolence payments“* a *„battle damage payments*“.[214] Pravomoc k vyplácení těchto plateb mají velitelé jednotek USA. U solatia payments je nastaven limit 2 000 amerických dolarů a jsou vypláceny ze speciálního fondu. Tento typ plateb slouží k vyjádření soucitu s obětmi. Condolence payments mohou být poskytovány do limitu až 2 500 amerických dolarů a jsou spolu s battle damage payments hrazeny ze zvláštního Commander's Emergency Response Program. Condolence payments mají podobný účel jako solatia payments, battle damage payments mají sloužit k pokrytí náhrady škody na majetku.[215] Obdobné platby charakteru ex gratia byly v rámci ISAF hrazeny také dalšími státy, například Velkou Británií či Holandskem. Velká Británie poskytla platby ex gratia zejména v případech, kdy došlo ke škodě v důsledku jednání příslušníků jejích jednotek. Maximální výše pro jeden nárok byla 115 000 amerických dolarů. Holandsko uplatnilo pro platby dva postupy v závislosti na výši nároku. Nároky

---

[211] Operations and missions: past and present, [online], dostupné na http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_52060.htm, navštíveno 12.6.2016

[212] *Agreement between the North Atlantic Treaty Organization and the Islamic Republic of Afghanistan on the Status of NATO Forces and NATO personnel conducting mutually agreed NATO-led activities in Afghanistan* [online], 2014, dostupné na http://www.nato.int/cps/es/natohq/official_texts_116072.htm?selectedLocale=en navštíveno 23.6.2017 článek 20 *„In settling third party claims, NATO Forces Authorities shall take into account any report of investigation or opinion provided to them by Afghan authorities regarding liability or amount of damages.“*

[213] tamtéž, článek 22

[214] Wellington, Bethany, Oswald, Bruce. Reparations for violations in armed conflict and the emerging practice of making amends. In Livoja, Rain, McCormac, Tim. *Routledge Handbook of the Law of Armed Conflict*. Routledge, 2016

[215] tamtéž

do 500 amerických dolarů byly hrazeny přímo velitelem, nároky, jejichž výše tuto částku překračovala, byly řešeny speciálním orgánem (*Dutch task Force Uruzgan Legal Advisers*). Dalším státem, který přiznal obětem platby ex gratia, byla Austrálie.[216]

5.2 Právní úprava odškodňování v mírových operacích EU

5.2.1 Dohody SOFA EU před modelovou SOFA EU

Historie mírových operací EU je již poměrně pestrá.[217] Také v rámci jejích mírových operací jsou uzavírány dohody SOFA/SOMA. Jednou z již dokončených mírových operací EU byla operace v Makedonii. V jejím rámci byla v roce 2003 uzavřena dohoda mezi EU a Republikou Makedonie.[218] Tato dohoda obsahovala poměrně stručnou úpravu procesu při uplatňování nároků v článku 13 této dohody, který nese název Odškodnění v případě smrti, zranění, poškození nebo ztráty (*„Claims for death, injury, damage or loss"*) a stanoví, že v případě nároků, které vyplývají z činností souvisejících s občanskými nepokoji a ochranou mise nebo souvisejí s provozními potřebami, nejsou členské státy nebo jiné státy účastnící se operace povinny poskytnout náhradu a v těchto případech nelze použít ani provozní mechanismus zřízený rozhodnutím Rady Evropské unie z roku 2003. Ostatní nároky mají být řešeny v rámci společné komise (*„Joint Claims Commission"*), ustavené tzv. *Joint Coordination Group*, která se má skládat ze zástupců mise a příslušných zástupců hostitelského státu. Vypořádat nároky lze po předchozím souhlasu státu nebo podle mechanismu.[219]

---

[216] tamtéž

[217] Dostupné na http://www.eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/ navštíveno 14.6.2016

[218] *Agreement between the European Union and the Former Yugoslav Republic of Macedonia on the status of the European Union-led forces in the Former Yugoslav Republic of Macedonia, op.cit*

[219] tamtéž *„1. Claims arising out of activities in connection with civil disturbances, protection of the EUF or which are incidental to operational necessities shall not be the subject of any reimbursement by Member States or other States participating in the operation or by the operational financing mechanism set up by decision of the Council of the European Union dated 27 January 2003 in order to fund the common costs of the operation.*

Pro srovnání můžeme zmínit dále dohodu z roku 2005 uzavřenou mezi EU a Konžskou republikou pro účely mírové operace EU EUPOL Kinshasa.[220] Tato dohoda upravovala postup pro uplatňování nároků podobně stručně, avšak o něco odlišně. Specifikace nároků, které nebudou předmětem odškodnění, je podobná jako v případě předchozí dohody, avšak kromě toho stanovuje ještě oznamovací povinnost veliteli mise EU.[221] Konkrétně „v*šechny ostatní nároky občanskoprávní povahy, včetně nároků místních pracovníků zaměstnaných misí EUPOL Kinshasa, jejichž stranou je mise EUPOL Kinshasa nebo kterýkoli její člen a nad nimiž soudy hostitelské strany nemají z důvodu této dohody jurisdikci, se předloží prostřednictvím orgánů hostitelské strany veliteli mise/policejnímu komisaři a jsou řešeny samostatnými opatřeními podle článku 17, jimiž se stanoví postupy pro řešení a vypořádání nároků. Nároky jsou vypořádány po předchozím souhlasu dotyčného státu.“*[222]

5.2.2 Dohody SOFA EU po modelové SOFA EU

V roce 2005 byla publikována modelová dohoda SOFA EU. Tento dokument měl svůj základ v obdobné modelové dohodě OSN.[223] Ustanovení týkající se náhrady

---

2. All other claims will be dealt with by a Joint Claims Commission established by the Joint Coordination Group referred to in Article 14, composed of representatives of the EUF and the competent authorities of the Host Party. Settlement of claims will occur after previous consent of the State concerned or the mechanism.“

[220] *Agreement between the European Union and the Democratic Republic of the Congo on the status and activities of the European Union police mission in the Democratic Republic of the Congo (EUPOL Kinshasa)* [online], 2005, dostupné na http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:22005A1001(01)&qid=1465927272429&from=CS navštíveno 14.6.2016

[221] Faix, Martin, Ošťádalová, Šárka, op.cit., str. 95

[222] *Agreement between the European Union and the Democratic Republic of the Congo on the status and activities of the European Union police mission in the Democratic Republic of the Congo (EUPOL Kinshasa)*, op. cit., zde použit oficiální překlad

[223] Sari, Aurel. *Status of Forces and Status of Mission Agreements under the ESDP: The EU's Evolving Practice, The European Journal of International Law* [online], European Journal of International Law, 2008, dostupné na https://academic.oup.com/ejil/article/19/1/67/430816/Status-of-Forces-and-Status-of-Mission-Agreements navštíveno 3.3.2017

škody v této dohodě jsou již podrobnější. Konkrétně bylo toto znění použito například pro dohodu uzavíranou v mírové operaci Atalanta, která působí v Somálsku od roku 2008.[224] V rámci této mise byla uzavřena například Dohoda mezi EU a Seychelskou republikou z roku 2009. [225] Tato dohoda upravuje postup v případě uplatňování nároků ve svém čl. 15 nazvaném Nároky v případě smrti, zranění, škody a ztráty (*„Claims for death, injury, damage and loss"*) a tato úprava je poměrně podrobná. Bod 1 tohoto článku zdůrazňuje, že *„EUNAVFOR a pracovníci EUNAVFOR neodpovídají za škodu na soukromém nebo veřejném majetku ani za jeho ztrátu, k nimž dojde v důsledku opatření přijatých EUNAVFOR při výkonu služebních povinností nebo v důsledku činností souvisejících s občanskými nepokoji nebo ochranou EUNAVFOR."*[226]

V bodu 2 jsou specifikovány nároky, které uplatňovat lze, konkrétně jsou to nároky vzniklé v případě škody na soukromém nebo veřejném majetku nebo v případě jeho ztráty, jež nespadají pod odstavec 1, jakož i nároky uplatňované v případě smrti nebo zranění osob a nároky v případě škod na majetku EUNAVFOR či jeho ztráty. Nároky vznesené fyzickými nebo právnickými osobami z hostitelského státu se předávají EUNAVFOR prostřednictvím příslušných orgánů hostitelského státu a naopak nároky vznesené ze strany EUNAVFOR se předávají příslušným orgánům hostitelského státu. Pokud je nárok sporný, uplatní se postup uvedený v bodě 3 až 4, které určují, jako prioritní postup pokus o vzájemnou dohodu. Nárok posuzuje nejprve komise („*claims commission")* složená ze stejného počtu zástupců EUNAVFOR a zástupců hostitelského státu.

Pokud se nelze dohodnout v rámci této komise, je spor částek do výše 40 000 EUR řešen diplomatickou cestou mezi hostitelským státem a zástupci EU a v případě částek převyšujících tuto částku předložen rozhodčímu tribunálu, jehož rozhodnutí jsou závazná.[227] „*Rozhodčí tribunál se skládá ze tří rozhodců, z nichž jednoho jmenuje hostitelský stát, dalšího jmenuje EUNAVFOR a třetího jmenují společně hostitelský stát a EUNAVFOR. Pokud některá ze stran nejmenuje rozhodce do dvou měsíců nebo nelze-li dosáhnout dohody mezi hostitelským státem a EUNAVFOR o jmenování třetího*

[224] Internetové stránky European union external action, op. cit.
[225] *Agreement between the European Union and the Republic of Seychelles on the status of the European Unionled forces in the Republic of Seychelles in the framework of the EU military operation Atalanta,* op.cit., použit oficiální překlad
[226] tamtéž
[227] tamtéž

rozhodce, jmenuje daného rozhodce předseda Soudního dvora Evropských společenství. Velitel operace (velitel sil EU) a správní orgány hostitelského státu uzavřou správní ujednání, kterými se stanoví pravomoci výboru pro posuzování nároků a rozhodčího soudu, jednací řády těchto orgánů a podmínky, za kterých je možné uplatňovat nároky"[228]

Obdobně je upraven postup pro uplatňování nároků i v dohodách uzavřených v dalších mírových operacích, konkrétně například v dohodě mezi EU a republikou Mali z roku 2013[229], sjednané v rámci mírové operace v Republice Mali nebo v Dohodě sjednané mezi EU a Nigerijskou republikou o postavení mise Evropské unie SBOP v Nigeru (EUCAP Sahel Niger) z roku 2013[230] či v Dohodě mezi EU a Republikou Guinea-Bissau o postavení mise Evropské unie na podporu reformy bezpečnostního sektoru v Republice Guinea-Bissau z roku 2008[231].

Na uvedených příkladech je patrná jistá progrese v podrobnosti úpravy. Můžeme shrnout, že Evropská unie se stejně jako další mezinárodní organizace snaží o zavedení stabilního postupu v případě uplatňování nároků na náhradu škody. K tomu účelu uzavírá SOFA, které mají podobný obsah jako SOFA OSN. Podobnost můžeme vidět například ve zmiňovaných *„claims commission"*, které připomínají *„standing claims commissions"* z dohod OSN. Jinou podobností je úprava možnosti odvolání. Obdobně jako u OSN zde také můžeme vidět, že ani EU nepřiznává nároky vzniklé z operativně nevyhnutelných aktivit, což stejně jako OSN explicitně v dohodě vyjadřuje. Příkladem

[228] tamtéž, použit oficiální překlad

[229] *Agreement between the European Union and the Republic of Mali on the status in the Republic of Mali of the European Union military mission to contribute to the training of the Malian Armed Forces (EUTM Mali)*, 2013, [online], dostupné na http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:22013A0416(01)&qid=1465927713916&from=CS navštíveno 14.6.2016

[230] *Agreement between the European Union and the Republic of Niger on the status of the European Union mission in Niger CSDP (EUCAP Sahel Niger)*, 2013, [online], dostupné na http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:22013A0911(01)&qid=1465927961198&from=CS navštíveno 14.6.2016

[231] *Agreement between the European Union and the Republic of Guinea-Bissau on the Status of the European Union Mission in Support of Security Sector Reform in the Republic of Guinea-Bissau*, 2008, [online], dostupné na http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:22008A0814(02)&qid=1465928060939&from=CS navštíveno 14.6.2016

rozdílné úpravy je například limit pro odškodnění. OSN určuje jako maximální výši odškodnění pro oběť 50 000 amerických dolarů, u OSN najdeme pouze rozličnou úpravu pro částku do 40 000 eur a pro částku vyšší. Důležitý vývoj trend můžeme spatřit v tom, že zatímco ve starších dohodách se ve spojení s odpovědností hovoří o členských státech, v novějších z nich pak o EU.[232]

5.3 Právní úprava odškodňování v mírových operacích OBSE

V případě OBSE se původně jednalo pouze o Konferenci o bezpečnosti a spolupráci v Evropě, která se v roce 1995 transformovala na Organizaci pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE).[233] Také OBSE má vlastní mírové operace a podílí se tak na udržení světového míru. Jednou z nejdůležitějších operací, kde OBSE působí, je operace na Ukrajině. Vedle toho působí organizace aktuálně například v Moldávii, Albánii, Bosně a Hercegovině, v Srbsku, atd.[234] Operace OBSE jsou realizovány na základě rozhodnutí a memorand o porozumění. Jako příklad lze uvést úpravu v souvislosti s mírovou operací na Ukrajině. Na Ukrajině působí OBSE v projektu tzv. Project Co-ordinator, pro který je základem Rozhodnutí Stálé rady č. 295 a Memorandum o porozumění uzavřené mezi ukrajinskou vládou a OBSE, které se svým rozsahem a charakterem úpravy mírně blíží dohodám SOFA a memorandům uzavíraných v operacích OSN.[235] Pokud se zaměříme na ustanovení upravující spory mezi stranami, nalezneme jej v čl. 7 tohoto Memoranda. Tam je uvedeno, že jakýkoli spor zahrnující také spory ohledně výkladu Memoranda budou řešeny diplomatickou cestou skrze konzultace mezi oprávněným zástupcem vlády a koordinátorem nebo zástupcem generálního tajemníka OBSE.[236] Úpravu odpovědnostních vztahů či možnost

[232] Faix, Martin, *Medzinárodnoprávny rámec …,* op. cit., str. 164 - 165

[233]Dostupné na http://www.mzv.cz/mission.vienna/cz/organizace_v_pusobnosti_mise/obse/zakladni_informace_o_obse.html navštíveno 30.4.2016

[234] Dostupné na http://www.osce.org/ navštíveno 30.4.2016

[235] tamtéž

[236] *Memorandum of understanding between the government of Ukraine and the Organization for security and co-operation in Europe (OSCE) concerning the creation of a new formo f co-operation* [online], 1999, dostupné na http://www.osce.org/ukraine/37928?download=true navštíveno 30.4.2016

třetích subjektů domáhat se odškodnění apod. zde však nenalezneme. Druhou operací OBSE na Ukrajině je speciální monitorovací mise, která je vedena na podkladě Rozhodnutí Stálé rady č. 1117 a č. 1129.[237] V rozhodnutí č. 1117 je pouze krátce zmíněno, že všechny spory mají být řešeny pokojně diplomatickou cestou.[238]

[237] Internetové stránky OBSE, op. cit.
[238] *Permanent Council Decision No. 1117* [online], 2014, dostupné na http://www.osce.org/pc/116747?download=true, navštíveno 23.6.2017

6 Praktické aspekty řešení nároků třetích stran

6.1 Možnosti procesního postupu třetích stran – mimosoudní řešení

V předchozí kapitole byla mimo jiné rozebrána právní úprava a související dostupné dokumenty v souvislosti s uplatňováním nároků třetích stran v rámci mimosoudního řešení. Tento postup je však pro oběť pouze jednou z možností, jak nárok uplatnit. Řešení může mít několik podob v závislosti na jednotlivých mírových operacích. Společným znakem je, že jako první přichází vždy v úvahu dohoda stran. Pokud se jedná o nárok větší výše, je v praxi mírových operací OSN posuzován speciálními orgány OSN. I v případě operací jiných organizací je důležitá výše částky, na kterou je nárok vznášen, z hlediska toho, kdo o něm bude rozhodovat. Až když není možná dohoda, je potřeba zvolit příslušný postup a obrátit se většinou na k tomu určenou komisi. V případě OSN by měla rozhodovat *"standing claims commission"*, tedy komise zřizovaná v souladu s dohodami SOFA mezi OSN a hostitelskými státy a složená ze zástupců obou stran. V praxi mírových operací se však jedná o komise *"claims review boards"* složené výhradně ze zástupců OSN. Obdobně i v mírových operacích jiných mezinárodních organizací je postup pro vznášení nároků nastaven tak, že je potřeba, v případě, že se strany nedohodnou, nárok předložit specializované komisi. V některých případech přichází dále v úvahu odvolání ke speciálnímu tribunálu.

6.2 Možnosti procesního postupu třetích stran – soudní řešení a problém imunity

Dále mohou nastat různé možnosti. Nárok třetí strany může být uznán, oběť příslušně odškodněna a věc tak může být vyřízena. Oběti mohou být také odškodněny jednorázovými platbami, jako tomu bylo například v případě mírové operace NATO ISAF či v mírové operaci OSN ONUC, kde byly uzavírány dohody mezi OSN a

některými státy. Pokud však komise nárok neuzná anebo není třetí strana ani jinak odškodněna a není-li rozhodnuto ani tribunálem, zbývá jí možnost domáhat se svého nároku soudní cestou. V takovém případě se může obrátit k vnitrostátnímu soudu a proti jeho rozhodnutí se případně následně odvolat. Soudy již posuzovaly několik případů tohoto typu. U všech se však při posuzování vyskytl stejný, zatím nepřekonatelný problém, kterým je imunita mezinárodních organizací.

Imunita mezinárodních organizací úzce souvisí s jejich subjektivitou. Mezinárodní organizace má na jednu stranu vystupovat jako subjekt ve vztazích v právním řádu daného státu, zároveň je však vyňata z jeho jurisdikce. Podle Čepelky a Šturmy je kromě zakladatelského dokumentu, kterým státy zřizují ze své vůle mezinárodní organizaci, potřeba k plnohodnotnému působení mezinárodních organizací v rámci partikulárního mezinárodního práva dále uzavření tzv. sídelní dohody mezinárodní organizace s hostitelským státem, díky které nebude mezinárodní organizace podřízena územnímu suverénovi, neboť mezinárodní organizace sama nedisponuje žádným územím.[239]

Protikladný názor má Gaja, jehož pojetí bychom mohli zařadit k zastáncům objektivní teorie, která považuje mezinárodní organizace za subjekty obecného mezinárodního práva. Gaja uvádí, že k tomu, aby mohla mezinárodní organizace vůbec uzavřít dohodu s hostitelským státem, tzv. sídelní dohodu, je bezesporu již subjektem obecného mezinárodního práva, neboť pokud by byl tímto hostitelským státem třetí stát, nečlen příslušné mezinárodní organizace, těžko by mohl tento stát uzavírat dohodu s entitou, jež neexistovala jako subjekt mezinárodního práva.[240]

V případě OSN je její imunita upravena v Chartě OSN, konkrétně v článku 105 odstavci 1, který stanoví, že *„OSN požívá na území každého svého člena takových výsad a imunit, jaké jsou nutné k uskutečňování jejích cílů*“.[241] Jelikož s imunitou úzce souvisí

[239] Čepelka, Čestmír a Šturma, Pavel. *Mezinárodní právo veřejné*, op. cit., str. 82

[240] UN Doc. A/CN.4/532, *First report on responsibility of international organizations by Mr. Giorgio Gaja, Special Rapporteur*, 2003, str. 11 *„Should a State conclude a headquarters agreement with an organization of which it is not a member, it is hard to imagine that by so doing the State bestows on the organization a legal personality that would not otherwise exist. The very conclusion of the headquarters agreement shows that the organization is already a subject of international law“*

[241] *Charta OSN a statut Mezinárodního soudního dvora,* San Francisco, 1945, [online], v českém jazyce dostupné na

také subjektivita OSN, je v článku 104 Charty OSN ustanoveno, že *„OSN požívá na území každého svého člena takové právní způsobilosti, jaká je nutná k výkonu jejích funkcí a k uskutečňování jejích cílů“*.[242] Kromě imunity samotné organizace (OSN) náleží imunita také jejímu personálu.[243] Čepelka a Šturma uvádí, že materie imunit a výsad je předmětem obecného mezinárodního práva, jelikož ale mezinárodní organizaci přiznávají pouze subjektivitu subjektivní, považují za nezbytné, aby imunity a výsady personálu vyplývaly ze speciálních dohod.[244]

Důležitou úmluvou, která upravuje imunity a výsady OSN a jejího personálu podrobněji, je Úmluva o výsadách a imunitách OSN.[245] Úmluva upravuje vztahy OSN a jejích členských států. Dle článku 1 Úmluvy je OSN právnickou osobou, která má způsobilost sjednávat smlouvy, nabývat nemovitého majetku a zcizovat jej a vystupovat před soudy. Článek 2 Úmluvy specifikuje rozsah imunity OSN.[246] Konkrétní výsady a imunity personálu jsou předmětem článku 4 Úmluvy. Zástupci členských států v hlavních a pomocných orgánech OSN, kterým tyto výsady a imunity náleží, jsou označeni tak, že *„Pro účely tohoto článku se má za to, že výraz "zástupci" zahrnuje všechny delegáty, zástupce delegátů, poradce, odborné znalce a tajemníky delegací.“*[247] Další kategorií personálu, odlišnou od zástupců, jsou úředníci a znalci.

V mírových operacích bývají uzavírány dohody SOFA. Také tyto dohody potvrzují imunitu dané mezinárodní organizace a zároveň též specifikují imunitu členů mírové operace. Významný je personál, který je možné rozčlenit na několik kategorií, na které se vztahují různá pravidla, která upřesňuje dohoda SOFA. Pokud se podíváme například na mírové operace OSN, pak v jejích mírových operacích platí obecné pravidlo vynětí OSN a vojenských kontingentů vysílajících států z právního řádu hostitelského státu. Toto pravidlo bývá přímo součástí dohod SOFA.

---

http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/charta-organizace-spojenych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf navštíveno 4.3.2017

[242] tamtéž

[243] tamtéž

[244] Čepelka, Čestmír a Šturma, Pavel. *Mezinárodní právo veřejné*, op. cit., str. 82

[245] *Úmluva o výsadách a imunitách Organizace Spojených národů,* 1946

[246] tamtéž

[247] tamtéž

Existují různé typy imunity. Jedním z nich je imunita absolutní, což znamená plné vynětí z právního řádu daného státu. Absolutní imunita se v mírových operacích OSN uplatní ve dvojím smyslu. Tento typ imunity náleží jednak OSN jako mezinárodní organizaci, dále mají v mírových operacích absolutní imunitu též členové národních vojenských kontingentů a vysocí úředníci OSN, kteří jsou tímto vyňati z právního řádu hostitelského státu.[248] Druhým typem je imunita funkční. Jedná se o takovou imunitu, která se vztahuje pouze na situace, které osoba, které imunita náleží, činí v rámci své funkce.[249] Tato náleží například tzv. CIVPOL.[250]

Pokud se týká trestní jurisdikce, jsou možné tři varianty. Příslušný může být pro danou kategorii personálu buď vysílající stát, nebo stát hostitelský, popřípadě též třetí stát.[251] Hampson a Kihara-Hunt uvádí přehlednou tabulku, kde demonstrují příslušné imunity personálu v mírových operacích[252].

V článku 2 Úmluvy o výsadách a imuitách OSN je upraveno, že je možné, aby se OSN své imunity výslovně zřekla.[253] Druhou možností je případ podle článku 20 Úmluvy, kdy se generální tajemník OSN může v určitých případech zříci imunity kteréhokoli úředníka. Obdobně platí pro znalce dle článku 23 Úmluvy. V případě, že by se jednalo přímo o generálního tajemníka, má právo zřeknutí se imunity dle článku 20 Úmluvy Rada bezpečnosti OSN.[254]

V článku 8 § 29 Úmluvy o výsadách a imunitách OSN je stanoveno, že OSN má učinit opatření pro vhodný způsob vyřizování sporů, a to jednak dle písm. a) v případě, že se jedná o spor vzniklý ze smlouvy nebo jiného sporu soukromoprávní povahy, v nichž je stranou sama OSN, jednak dle písm. b) pokud jde o spor, kterého se účastní

[248] Hampson, Francois J., Kihara - Hunt, Ai. The accountability of personnel associated with peacekeeping operations. In Aoi, Chiyuki, de Coning, Cedric, Thakur, Ramesh. *Unintended consequences of peacekeeping operations*. Hong Kong: United Nations University Press, 2007
[249] tamtéž
[250] tamtéž
[251] tamtéž
[252] Tabulka v příloze
[253] *Úmluva o výsadách a imunitách Organizace Spojených národů,* op. cit.
[254] tamtéž

kterýkoli úředník OSN, který pro své úřední postavení požívá imunity, jestliže se generální tajemník OSN imunity nezřekl.[255]

OSN má tedy absolutní imunitu vycházející jak přímo z Charty OSN, tak dále z Úmluvy o výsadách a imunitách OSN. Imunita je dále potvrzována například v dohodách uzavíraných v jednotlivých mírových operacích. Odůvodnění této imunity je zejména potřeba zajstit, aby OSN mohla vykonávat své cíle. Protiváhou této imunity by mohl být z teoretického hlediska zmíněný článek 8 § 29 Úmluvy o výsadách a imunitách OSN, podle kterého by měl být v případě vzniku sporu vytvořen vhodný mechanismus vedoucí k jeho vyřešení, a také možnost zřeknutí se imunity jak samotné OSN nebo některého ze členů personálu.

Podle Mégréta vytvořila OSN v návaznosti na uvedený článek Úmluvy mechanismus dle článku 51 dohod SOFA, kde je uveden postup pro řešení sporů.[256] OSN však tento vytvořený mechanismus sama zatím nikdy nedodržela, když jej pro řešení nároků třetích stran ještě jikdy nepoužila, neboť ještě v žádné mírové operaci nebyla ustavena *„standing claims commission*“. Existuje tedy jakýsi „začarovaný kruh“, kdy OSN má mezinárodněprávní subjektivitu a měla by proto mít též příslušnou odpovědnost. Vedle toho existuje v mezinárodním právu obecná povinnost k reparaci. Na druhou stranu má OSN také abslolutní imunitu, které pokud se nezřekne nebo pokud není dodržen příslušný postup pro řešení nároků třetích stran, tvoří v případě soudního sporu významnou překážku, odpovědnost OSN je tak v podstatě vyloučena, pokud ji ona sama neuzná.

Uvedený problém se objevil v praxi posuzování několika případů soudy, ve kterých soudy potvrdily, že OSN požívá imunity.[257] Jednalo se například o kauzu Srebrenické matky a cholery na Haiti. V prvním z nich šlo o pochybení při užití sil, v kauze cholery šlo o nedbalost při zdravotnickém posouzení jednotek a nedbalého nakládání s odpady.[258]

[255] tamtéž
[256] Mégret, Frédéric, op. cit., str. 256
[257] Simm, Gabrielle, op. cit., str. 73
[258] Rashkow, Bruce, *Remedies for Harm Caused by UN Peacekeepers*, op. cit.

V případě Srebrenických matek se holandský Nejvyšší soud velmi podrobně zabýval imunitou OSN. Jednalo se o žalobu rodinných příslušníků, matek, jejichž příbuzní se stali obětí genocidy ve Srebrenici, proti OSN a Holandsku. Případ řešil nejprve holandský obecný soud a dostal se až k holandskému Nejvyššímu soudu. Soud prvního stupně rozhodl tak, že OSN je nadána absolutní imunitou a nelze jí proto shledat odpovědnou. Obdobně rozhodl v otázce imunity i soud odvolací a holandský Nejvyšší soud (dále jen „Nejvyšší soud“).[259]

Nejvyšší soud se vypořádával s ohledem na imunitu se dvěma základními otázkami. První otázkou bylo, zda imunita OSN je absolutní nebo zda je možné, aby se tato imunita poměřovala s právem na přístup k soudu podle článku 6 Evropské úmluvy. Soud předně uvedl, že základním účelem imunity je zajištění, aby mezinárodní organizace mohly fungovat, přičemž soud zároveň podotkl, že OSN zaujímá od samého počátku mezi mezinárodními organizacemi specifickou pozici.[260] Odvolací soud uvedl jako odůvodnění imunity mimo jiné článek 42 Charty OSN, který umožňuje Radě bezpečnosti OSN, aby přijala opatření týkající se zajištění mezinárodního míru a bezpečnosti. S ohledem na charakter a celkový význam tohoto oprávnění je zároveň potřeba, aby imunita OSN byla co největší, pokud možno s co nejmenší možností ji omezit.[261]

Stěžovatelé namítali, že v daném případě nebyl zajištěn přístup k soudu. Podle odvolacího soudu však měli stěžovatelé možnost se obrátit například na soudy ve Srebrenici a přístup k soudu jim odepřen nebyl. Základem pro imunitu OSN je článek 105 Charty OSN a článek 2 § 2 Úmluvy o výsadách a imuntách OSN, což odvolací soud podle Nejvyššího soudu správně dovodil. Tuto imunitu je potřeba odlišovat od imunity jejích funkcionářů a úředníků.[262] Nejvyšší soud dospěl k závěru, že imunita OSN je absolutní a není tak možné ji žádným způsobem poměřovat s právem na přístup k soudu, odvolací soud proto pochybil, když takto postupoval.[263] Vedle toho Nejvyšší

[259] *Mothers of Srebrenica et al. v. State of the Netherlands and the United Nations.* Supreme Court of the Netherlands, Case No. 10/04437, Judgment, 2012
[260] tamtéž, paras. 4.2 a 4.3.4
[261] tamtéž, para. 4.1.1
[262] tamtéž, para. 4.2
[263] tamtéž paras. 4.3.5 a 4.3.6

osud upozornil na článek 103 Charty OSN, podle kterého mají závazky států podle Charty OSN přednost před závazky z jiných smluv.[264]

Druhou zásadní otázkou, kterou se Nejvyšší soud zabýval, bylo, zda pokud je imunita OSN absolutní, je možné, aby měla tato imunita přednost i v případě, že se jedná o výjimečný případ, jako je v dané kauze genocida, či jiné porušení základního práva. Stěžovatelé uváděli, že neexistuje žádná silnější norma mezinárodního práva, než je zákaz genocidy a ta má proto přednost před všemi ostatními a sama OSN byla vytvořena proto, aby byla tato norma dodržována. V případě selhání v zabránění genocidě, by mezinárodní organizace podle stěžovatelů neměly mít imunitu nebo by alespoň měl zákaz genocidy převážit nad imunitou. Dát přednost imunitě OSN i v takto závažném případě dle stěžovatelů znamená, že OSN má absolutní moc, což zároveň znamená, že OSN nemůže nikdo soudit a je tak zásadně snížena její důvěryhodnost v zajišťování ochrany lidských práv.[265] Nejvyšší soud došel k závěru, že OSN je nadána absolutní imunitou, bez ohledu na extrémní závažnosti obvinění, na kterých stěžovatelé zakládají svá tvrzení, a dal tedy přednost imunitě OSN.[266]

Případ se nakonec dostal až k ESLP, který však konstatoval, že stížnost je nepřípustná.[267] Holandský soud v jiném řízení v roce 2014 rozhodl tak, že odpovědným uznal Holandsko.[268] Odpovědnost však podle obětí shledal soud pouze nedostatečně, proti rozhodnutí se proto odvolaly.[269]

6.3 Případ cholera na Haiti

[264] tamtéž para. 4.3.6
[265] tamtéž para. 4.3.7
[266] tamtéž para. 4.3.14
[267] *Mothers of Srebrenica and others against the Netherlands*. Application no. 65542/12, Grand Chamber Decision on Admissibility, 2013
[268] Dostupné na http://www.internationalcrimesdatabase.org/Case/758 navštíveno 21.4.2017
[269] *Dutch State Targeted in Appeal Over Srebrenica Massacre* [online], dostupné na http://ilawyerblog.com/dutch-state-targeted-appeal-srebrenica-massacre/ navštíveno 21.4.2017

Nejaktuálnějším příkladem týkajícím se odškodňování obětí v mírových operacích je aktuálně řešená kauza cholery na Haiti, kde působí mise OSN MINUSTAH. Záležitosti této mise se mají řídit příslušnou dohodou SOFA.[270] V této dohodě nalezneme úpravu postupu pro odškodňování obětí v části 7 a 8. Případ začal na podzim roku 2011, kdy byla 5 000 Haiťany prostřednictvím právních zástupců podána stížnost (*„petition for relief"*) adresovaná Generálnímu tajemníkovi OSN.[271] V tomto dokumentu bylo tvrzeno následující. V roce 2010 na Haiti v regionu Artibonite vypukla cholera, kterou se podle haitského ministerstva zdravotnictví nakazilo více než 457 582 lidí a více než 6 477 lidem způsobila smrt.[272] Podle stěžovatelů zapříčinila zavlečení této nemoci na Haiti OSN a její mise MINUSTAH. Stěžovatelé dále uváděli řadu studií, které prokazovaly, že za vypuknutí této nemoci na Haiti mohou nepálské jednotky OSN, které navíc podle stěžovatelů o vypuknutí nemoci obyvatele Haiti včas neinformovaly.

Stěžovatelé také tvrdili, že nepálské jednotky se na Haiti střídají vždy po šesti měsících. Podle pravidel OSN probíhá před umístěním do mise základní zdravotní testování, které proběhlo i v tomto případě, avšak poté se jednotky ještě vrátily ke svým rodinám v Nepálu. Jelikož inkubační doba cholery je až pět dní, nemoc u některých jedinců mohla vypuknout až po příjezdu na Haiti.[273] Cholera vypukla podle tvrzení stěžovatelů 21.10.2010, více než dva měsíce nato byl generálním tajemníkem OSN zřízen speciální panel, který měl kauzu vyšetřit. Panel došel k závěru, že cholera se na Haiti dostala skrze přítok řeky Artibonite, ve kterém se nacházely bakterie původem z Jižní Asie zanesené tam lidskou činností.[274] Stěžovatelé dokládali také další šetření, například podle týmu The Harvard Cholera Group se typ cholery na Haiti shoduje

[270] *Agreement between the United Nations and the Government of Haiti Concerning the Status of the United Nations Operation in Haiti,* op. cit.
[271] *Petition for Relief* [online], 2011, dostupné na http://www.ijdh.org/2011/11/topics/law-justice/chief-claims-unit-minustah-log-base-room-no-25a-boule-toussaint-louverture-clercine-18-tabarre-haiti-ijdh-bai/ navštíveno 12.6.2016
[272] tamtéž, str. 7
[273] tamtéž, str. 6
[274] tamtéž, str. 6 až 8 *"The evidence overwhelmingly supports the conclusion that the source of the Haiti cholera outbreak was due to contamination of the Meille Tributary of the Artibonite River with a pathogen strain of current South Asian type Vibrio cholerae as a result of human activity."*

s typem v Jihovýchodní Asii.[275] Nezávislý panel doporučil OSN, aby zahájila čištění řeky a zvýšila hygienická opatření.[276]

Stěžovatelé následně zmiňují dohodu SOFA uzavřenou v rámci MINUSTAH, která předpokládá zřízení *„standing claims commssion"* a zároveň dokládají, že žádná taková komise zřízena nebyla.[277] Stěžovatelé rovněž uvedli, že jejich nároky nejsou promlčeny a nespadají ani pod speciální případ operativně nevyhnutelných aktivit.[278] OSN tak podle stěžovatelů způsobila zavlečení nemoci na Haiti, a to zejména nedbalostí, hrubou nedbalostí a lhostejností k životu a zdraví tamních obyvatel *(„negligence, gross negligence, recklessness, and deliberate indifference for the health and lives of Haitian people resulting in petitioners' injuries and deaths from cholera")*[279], nerespektovala haitské právo tak, jak předpokládá dohoda SOFA,[280] porušila pravidla mezinárodního práva a lidská práva stěžovatelů.[281] Podle stěžovatelů je OSN dále povinna odškodnit oběti podle pravidel mezinárodního práva.

Konkrétně stěžovatelé uvedli § 29 Úmluvy o výsadách a imunitách OSN, který ustanovuje, že OSN má vytvořit vhodný mechanismus pro řešení soukromoprávních sporů vedených proti OSN nebo proti jejím úředníkům. Uvedená Úmluva v tomto článku dle stěžovatelů zdůrazňuje potřebu vyvážit imunitu OSN a práva třetích stran. Se zmíněným článkem pak přímo souvisí dohody SOFA týkající se řešení sporů.[282] Zároveň stěžovatelé zdůrazňují, že sama OSN jakožto mezinárodní organizace se zásadním významem v oblasti dodržování lidských práv, by měla práva stěžovatelů respektovat.[283] Stěžovatelé se domnívají, že velký rozsah imunity OSN vyplývající kromě uvedneé úmluvy také přímo z dohody SOFA je v soualdu s § 29 Úmluvy možný pouze tehdy, pokud je OSN schopná zajistit adekvátní mechanismus pro řešení nároků. Zároveň podle stěžovatelů je v zájmu samotné OSN, aby nároky obětí vhodným způsobem vyřídila, neboť přístup kdy toto vyřízení odmítá, neodpovídá jejím cílům a

[275] tamtéž, str. 11
[276] tamtéř, str. 13
[277] tamtéž, str. 16
[278] tamtéž, str. 17 a 20
[279] tamtéž, str. 18 - 20
[280] tamtéž, str. 21 - 23
[281] tamtéž, str. 23 - 25
[282] tamtéž, str. 25
[283] tamtéž, str. 26 - 27

účelům a může být ohrožena její důvěryhodnost.[284] Podle stěžovatelů pak povinnost odškodnit oběti přímo vyplývá z dohody SOFA, OSN by tedy měla její ustanovení respektovat. Taktéž existuje obecná povinnost reparovat, která zavazuje i OSN.[285] Stěžovatelé požadovali, aby jejich nároky byly posouzeny adekvátním postupem, tedy aby byla ustanovena *„standing claims commission"*, dále se domáhali sjednání nápravy a odškodnění.[286]

OSN předmětnou stížnost odmítla s tím, že vyjádřila lítost nad vypuknutím cholery a poukázala na to, že se snaží o maximální nápravu vzniklého stavu.[287] Odpověděla však také, že dle šetření nezávislého panelu, bylo zavlečení OSN způsobeno řadou okolností a odmítla za zavlečení nemoci odpovědnost.[288] V návaznosti na toto stanovisko byla v říjnu 2013 podána žaloba známá jako Delama Georges, et. al. v. United States et. al. k soudu v New Yorku.[289] V žalobě byly tvrzeny obdobné argumenty jako v předchozí stížnosti. Základním argumentem bylo, že podle pravidel mezinárodního práva existuje obecně povinnost reparace. V daném případě by tedy měla OSN, která způsobila škodu obětem na Haiti, tuto škodu též napravit. Z dohody SOFA vyplývá povinnost OSN ustavit *„standing claims commission"*, ani tato, ani jiná komise však vytvořena nebyla. Jelikož nároky stěžovatelů spadají podle žalobců do režimu § 29 Úmluvy o výsadách a imunitách OSN, má OSN povinnost vytvořit mechanismus pro jejich vhodné vypořádání. OSN proto pochybila, když tento mechanismus nezajistila.[290]

Ve věci se k otázce imunity OSN vyjádřila americká vláda, která uvedla následující argumenty. Předně OSN má absolutní imunitu, které se nevzdala a na jejím základě je vůči žalobě imunní, stejně jako její generální tajemník OSN.[291]

---

[284] tamtéž, str. 25 - 27
[285] tamtéž, str. 30
[286] tamtéž, str. 33 - 36
[287] *UN dismissal of BAI/IJDH claims* [online], 2013, dostupné na http://www.ijdh.org/wp-content/uploads/2011/11/UN-Dismissal-2013-02-21.pdf navštíveno 12.6.2016
[288] tamtéž
[289] *United States District Court, Southern District of New York: Georges et. al. v. United Nations (Class Action Complaint)* [online], 2013, dostupné na http://www.ijdh.org/wp-content/uploads/2013/10/Georges-v.-United-Nations-Complaint.pdf navštíveno 12.6.2016
[290] tamtéž, str. 40
[291] *US Government Response* [online], 2014, dostupné na

Podle Susan Lee byl spor založen zejména na třech tvrzeních.[292] Prvním z nich je otázka, zda snad OSN stojí „nad právem“, když podle důkazů zapříčinila vypuknutí cholery? Druhým je tvrzení, že imunita neznamená beztrestnost.[293] Jak uvádí přímo žalobci ve své reakci na uvedené vyjádření vlády: *"Konstatování imunity by v konečném důsledku, poskytlo těmto subjektům beztrestnost a zbavilo je odpovědnosti jakéhokoli druhu za škody, které způsobily."*[294] Třetím tvrzením je skutečnost, že přiznání odpovědnosti ze strany OSN je prostředkem, jak ji posílit.[295] S tímto názorem se ztotožňuje vícero autorů.[296]

*S*oudce, který se případem zabýval, nakonec rozhodl, že žalovaní mají imunitu.[297] Soud při posuzování žaloby nejprve uvedl, že imunita OSN vychází z článku 105 odstavce 1 Charty OSN, a dále z článku 2 § 2 Úmluvy o výsadách a imunitách OSN. Tato imunita OSN je absolutní s výjimkou, kdy se OSN imunity výslovně vzdá, jak plyne z uvedené Úmluvy.[298] V odůvodnění se zabýval mimo jiné analýzou § 29 Úmluvy o výsadách a iunitách OSN. Podle žaloby jelikož OSN porušila § 29 uvedené

---

http://www.ijdh.org/wp-content/uploads/2011/11/Georges-v.-UN-13-Civ.-7146-SDNY-Statement-of-Interest.pdf navštíveno 12.6.2016

[292] Lee, Susan. Haiti’s Cholera Epidemic: Should the United Nations Continue to Enjoy Absolute Immunity? In Durr , Loren-Marie et. al. *Binghamton Journal of History.* volume 16 [online], 2015, str. 103 dostupné na https://www.binghamton.edu/history/resources/journal-of-history/Lee.pdf navštíveno 12.6.2016

[293] tamtéž, str. 103 a 105

[294] *Memorandum of Law in Opposition to the Government´s Statement of interest* [online], 2014, str. 41, dostupné na http://www.ijdh.org/wp-content/uploads/2014/05/Georges-v.-UN-Ps-Opposition-Brief-Submitted-05152014.pdf navštíveno 12.6.2016 *„A finding of immunity would, in effect, afford these entities blanket impunity and freedom from liability of any sort for the harms they have caused.“*

[295] Lee, Susan, op. cit., str. 106

[296] Lindstrom, Beatrice, Jonsson, Shannon, Leatherberry, Gillian Stoddard. *Access to Justice for Victims of Cholera in Haiti: Accountability for U.N. Torts in U.S. Court* [online], 2014, dostupné na https://www.bu.edu/ilj/2014/11/03/access-to-justice-for-victims-of-cholera-in-haiti-accountability-for-u-n-torts-in-u-s-court/#_ednref62 navštíveno 12.6.2016 *„Ultimately, enforcing a balanced interpretation of U.N. immunity when the organization harms innocent bystanders will render it stronger as an institution, and reinforce its legitimacy as a bastion of international human rights.“*

[297] *Delama Georges, et. al. v. United Nations, et. al.* [online], United States District Court, Southern District of New York, Opinion and order, 2015, str. 8 dostupné na http://www.ijdh.org/wp content/uploads/2011/11/Dkt62_Opinion_and_Order_01_09_15.pdf navštíveno 24.4.2016, *„Defendants are immune from Plaintiffs’ suit. For the reasons that follow, the Court concludes that all Defendants are immune. Accordingly, the case is dismissed for lack of subject matter jurisdiction, and Plaintiffs’ motion is denied as moot.“*

[298] tamtéž, str. 4

Úmluvy, když žádným způsobem nevytvořila adekvátní mechanismus pro řešení nároků obětí, nemá nárok na absolutní imunitu.[299] Podle soudu není žádné ustanovení uvedené Úmluvy, které by stanovilo, že absolutní imunita OSN podle článku 2 je podmíněna vytvořením mechanimu podle článku 29 Úmluvy.[300] Soud pokračoval, že jazyk použitý v § 29 uvedené Úmluvy sice naznačuje, že OSN má povinnost vytvořit vhodný mechanismus. Jeho nedodržení však nemůže znamenat oslabení imunity. Podle soudu není možné vázat zřízení mechanismu předjímaného tímto článkem na imunitu OSN.[301]

V případu vypukl následně spor o to, zda OSN má absolutní imunitu nebo nikoli. Žalobci se odvolali a následně bylo ve věci podáno několik speciálních vyjádření na podporu žalobců. Prvního března 2016 se konalo ústní jednání u odvolacího soudu.[302] Dne 18. srpna 2016 bylo odvolacím soudem vydáno rozhodnutí, ve kterém byly potvrzeny závěry soudu prvního stupně včetně závěru, že žalovaná OSN je vůči žalobě imunní.[303]

Řešení sporu o náhradu obětem se nicméně neskončilo závěry amerických soudů a nadále se protahuje. Zároveň přesahuje z právní i do politické roviny. V průběhu roku 2016 na Haiti vypukla další přírodní katastrofa, neboť ostrov postihl hurikán Matthew, což způsobilo mimo jiné další rozšiřování cholery. V návaznosti na to OSN začala měnit svůj názor. Odpovědnost sice neuznala, avšak začalo se jednat o programu na pomoc obětem v částce 400.000 amerických dolarů.[304] V listopadu 2016 adresovalo 13 členů Kongresu USA OSN dopis, ve kterém žádají OSN, aby zejména ve světle aktuálních dalších přírodních katastrof uznala svou odpovědnost a veřejně se omluvila za zavlečení cholery v roce 2010 a aby urychleně učinila kroky k nápravě a zabránění dalšího šíření cholery.[305] OSN pod tlakem různých vyjádření dnes již svou odpovědnost

---

[299] tamtéž, str. 5

[300] tamtéž, *„Moreover, nothing in the text of the CPIUN suggests that the absolute immunity of section 2 is conditioned on the UN's providing the alternative modes of settlement contemplated by section 29."*

[301] tamtéž, str. 6

[302] Dostupné na http://www.ijdh.org/cholera/cholera-litigation/ navštíveno 12.6.2016

[303] *Delama Georges, et. al. v. United Nations, et. al.* [online], United States Court of Appeals for the Second Circuit, Decision 2016, dostupné na http://www.ijdh.org/wp-content/uploads/2011/11/2d-Circuit-Decision.pdf navštíveno 20.4.2017

[304] dostupné na http://www.ijdh.org/cholera/ navštíveno 18.11.2016

[305] *Dopis Kongresu USA* [online], 2016, dostupné na http://www.ijdh.org/wp-content/uploads/2016/11/2016.11.Member.UNSG_.HaitiCholeraFINAL.pdf navštíveno 27.11.2016

v zásaě uznává, avšak objevují se problémy jiného typu – neschopnost OSN zajistit dostatek prosteředků na odškodnění. OSN založila speciální fond, ve kterém by měly být shromážděny prostředky pro odškodnění obětí. Zatím však do fondu přispělo pouze několik zemí (Velká Británie, Chile, Francie, Indie, Lichtenštejnsko, Srí Lanka a Jižní Korea) a celková vybraná částka činila v červnu 2017 pouze kolem 2,5 milionů amerických dolarů.[306] Lze očekávat, že prostředky, které státy zašlou do fondu OSN, budou následně obětem předány, nicméně je otázka, jak vysoká částka to nakonec bude. Prostředky jsou samozřejmě ze strany obětí nevymahatelné.

6.4 Změna pojetí imunity?

Je tedy všeobecně známo a ve výše uvedených případech také soudy dovozeno, že OSN náleží imunita dle článku 105 odstavce 1 Charty OSN a článku 2 § 2 Úmluvy o výsadách a imunitách OSN. Této imunity se OSN může v souladu s touto Úmluvou vzdát. Podle § 29 Úmluvy o výsadách a imunitách OSN by OSN měla vytvořit mechanismus pro řešení sporů mezi OSN samotnou či jejím úředníkem a třetí stranou. Tento mechanismus OSN vytvořila v dohodách SOFA. Vedle toho existuje v mezinárodním právu obecná povinnost k nápravě. Způsob řešení sporů sjednaný v dohodách SOFA však OSN ještě nikdy v praxi nepoužila, a tedy tuto dohodu tímto porušila. První velký problém pro oběti je již samotný fakt, že OSN sjednané dohody v tomto směru nedodržuje a obět jsou tak postaveny na nejistou půdu, když vlastně neznají postup, který bude pro posuzování jejích nároků použit. Navíc jsou nároky řešeny komisemi složenými výhradně ze zászupců OSN. Nedodržování dohod SOFA a též porušování pravidel mezinárodního práva může samozřejmě také snížit důvěryhodnost OSN.

Druhý zcela zásadní problém lze vidět v tom, že v současné době není možné OSN žádným způsobem donutit, aby uvedený mechanismus v dohodách SOFA

[306] Údaje o fondu UN Haiti Cholera Response Multi-Partner Trust Fund [online], dostupné na http://mptf.undp.org/factsheet/fund/CLH00, navštíveno 21.6.2017

respektive podle § 29 Úmluvy o výsadách a imunitách OSN dodržovala. Jinými slovy OSN v podstatě může o nárocích třetích stran rozhodovat, jak sama uzná za vhodné a nkdo to nemůže změnit. OSN sice mechanismus dle § 29 Úmluvy o výsadách a imunitách OSN vytvořila, avšak jej nedodržuje a nemůže za to ale být nijak sankcionována, jelikož má absolutní imunitu.

Existuje shoda v tom, že OSN jako mezinárodní organizace imunitu nepochybně potřebuje, aby byla schopná vykonávat své funkce a plnit své cíle a byla přitom chráněná, což je zajištěno jejím vynětím z jurisdikce států. Na druhou stranu tato imunita znemožňuje podat na OSN žalobu u civilních soudů. Různí se proto názory na to, jak moc má být imunita OSN absolutní. V obou uvedených případech soudy potvrdily, že imunita OSN je absolutní. Žalobci v obou případech upozorňovali především na vznik zásadní nerovnováhy, když OSN na jedné straně má absolutní imunitu, kterou nelze změnit ani v těch nejzávažnějších případech, pokud sama OSN takto nerozhodne. Žalobci v případě cholera na Haiti viděli v uvedeném § 29 možnou protiváhu, kdy sice OSN má absolutní imunitu, které se může vzdát pouze sama, ale na druhou stranu je zde povinnost vytvořit vhodný mechanismus pro řešení sporů. Soud však tuto teorii nepotvrdil, když uvedl, že není možné imunitu OSN jakkoli podmiňovat vytvořením mechanismu dle uvedeného § 29, byť tento článek používá jazyk, z nějž je patrná povinnost OSN pro vytvoření mechanismu. Také v případě Srebrenických matek soud rozhodl, že dokonce imunita OSN musí být zachována i v případě extrémní závažnosti obvinění, která jsou vznášena, jako zde konkrtétně bylo obvinění z genocidy.

V reakci na uvedené soudní spory se vytvořila celá řada názorů, které tyto kauzy analyzují a kde autoř dochází k závěru, že v případě imunity OSN vznikl paradox, který bývá vyjařován různě a jehož podstatou je fakt, že OSN má mezinárodněprávní subjektivitu a v zásadě i odpovědnost, odpovědná ale být nemůže, protože má absolutní imunitu. Podle O. Spijkerse například: *„Imunita OSN před domácími soudy a nedostatek mechanismů alternativního řešení sporů neznamená, že OSN není vůbec odpovědná za své selhání. Dalo by se nicméně namítat, jaký smysl vlastně má taková odpovědnost v případě, že OSN nikdy nemůže být zodpovědná.“*[307] Jinde se můžeme

[307] Spijkers, Otto. The Immunity of the United Nations in Relation to the Genocide in Srebrenica in the Eyes of a Dutch District Court. In *Journal of International Peacekeeping 13*, Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2009 [online], dostupné na

dočíst, že OSN je odpovědná, ale nevinná (*„responsable mais pas coupable“).*[308] Dalšího jiného autora imunita OSN v podstatě překračuje pravidla ius cogens mezinárodního práva.[309]

V případě cholery na Haiti se objevila celá řada argumentů na podporu žalobců.[310] V USA se též v současné době pořádají různé konference zabývající se imunitou OSN a též jiných mezinárodních organizací.

Při řešení problému pohlavního zneužívání se objevil návrh, že by řešením tohoto problému mohla být změna Úmluvy o výsadách a imunitách OSN tak, že by výslovně vyloučila v případech trestného činu pohlavního vykořisťování a zneužívání imunitu poskytovanou pracovníkům OSN. Druhou navrhovanou možností je vydání speciálního buletinu generálním tajemníkem OSN, ve kterém by vyjasnil, zda v těchto případech OSN a její personál mají či nemají imunitu.[311] Obdobná možnost se nabízí i v případě imunity, kdy by bylo možné uvažovat, že by Úmluva o výsadách a imunitách OSN mohla být změna například tak, že musí být dodržen mechanismus, vytvořený podle § 29 této Úmluvy, jinak imunita OSN nenáleží. Jinou možnou inspirací pro řešení změny úpravy imunity OSN by mohla být mezinárodní organizace EBRD, v jejímž zakladatelském dokumentu čl. 46 je imunita upravena tak, že banku je možné zažalovat ve státě, kde má pobočku, kde jmenovala zmocněnce anebo kde vydala cenné papíry.[312]

---

http://www.academia.edu/594788/The_Immunity_of_the_United_Nations_in_Relation_to_the_Genocide_in_Srebrenica_in_the_Eyes_of_a_Dutch_District_Court navštíveno 4.3.2017, str. 216 a 217 *„In addition, the UN's immunity before domestic courts and the lack of alternative dispute settlement mechanisms does not mean that theUN is not liable at all for its failures. It could be argued, however, that such liability is meaningless if the UN can never be held accountable.“*

[308] *Haïti : l'ONU « responsable mais pas coupable* [online], dostupné na https://www.lesechos.fr/idees-debats/editos-analyses/0211897214319-haiti-lonu-responsable-mais-pas-coupable-2074134.php#xtor=CS1-33 navštíveno 20.4.2017

[309] *UN immunity overrides ius cogens norms of international law* [online], dostupné na https://strasbourgobservers.com/2013/07/23/un-immunity-overrides-ius-cogens-norms-of-international-law/ navštíveno 22.11.2016

[310] *Leave to File a Brief as amici curiae in Support of Plaintiffs – Appelants*, [online], 2015, dostupné na http://www.ijdh.org/wp-content/uploads/2015/06/Dkt.-242.pdf navštíveno 4.3.2017

[311] *Fact sheet: privileges and immunities of the UN* [online], dostupné na http://www.codebluecampaign.com/fact-sheets-materials/2015/5/13/immunity navštíveno 20.4.2017

[312] *Agreement Establishing the European Bank for Reconstruction and Development* [online], Paříž, 1990, article 46, dostupné na http://www.ebrd.com/news/publications/institutional-documents/basic-documents-of-the-ebrd.html%20 navštíveno 22.11.2016, „*Actions may be brought against the Bank only in a court of*

Pokud by bylo možné žalovat OSN u vnitrostátních soudů, přineslo by to obětem nepochybně větší právní jistotu v případě uplatňování nároků na odškodnění. Je nicméně otázkou, jak by měla být tato imunita přesně upravena, neboť tato změna by v každém případě činnost této mezinárodní organizace velmi ovlivnila.

Rozsah imunity by mohl být OSN změněn, nějak upraven a pro oběti by tak mohlo být do budoucna pro oběti možné se s OSN soudit a bylo by tedy možné se domoci svých práv. Dle mého názoru je však tato verze nepravděpodobná, alespoň v dohledné době, a to zejména proto, že by musela existovat shoda v tom, jak by imunta OSN měla vypadat, což je samo o sobě obtížné (srovnat lze na tomto místě obtíže při přijímání Návrhu článků o odpovědnosti mezinárodních organizací), navíc by se jednalo i o velkou politickou otázku, když mírové operace OSN jsou financovány členskými státy, které by v případě, že by některý soud rozhodl o povinnosti náhrady škody, musely nejspíše přispět značnými částkami.

Domnívám se však zároveň, že i když imunita OSN nebude změněna oficiální cestou, mohou v některých obzvlášť závažných případech být oběti nakonec odškodněny. Již na případu cholery na Haiti je vidět, jak velký vliv může mít i názor odborné veřejnosti a některých organizací, apod., které mohou na OSN „zatlačit“, působit jistý morální apel, aby alespoň sama uznala svou odpovědnost a náhradu obětem zaplatila, i když k tomu nebude soudně donucena, a to mimo jiné proto, aby si udržela kredit důvěryhodné mezináordní organizace. I když výše odškodnění nebude odpovídající a dostačující, může tímto způsobem být náhrada obětem poskytnuta alespoň zčásti. Další možností je poskytování alespoň plateb ex. gratia. Za nejvýznamnější zde osobně považuji povědomí veřejnosti o těchto případech, neboť se domnívám, že veřejnost má v dnešní době v tomto směru značnou moc a je schopná nejvíce efektivně zapůsobit. Bylo by tedy jistě vhodné zajistit dostatečnou informovanost veřejnosti o mírových operacích minimálně v tak závažných případech jako je operace MINUSTAH.

---

competent jurisdiction in the territory of a country in which the Bank has an office, has appointed an agent for the purpose of accepting service or notice of process, or has issued or guaranteed securities. No actions shall, however, be brought by members or persons acting for or deriving claims from members.“

Zbývá dodat, že do této chvíle bylo v této kapitole pojednáno výlučně o imunitě OSN, jejíž působení v mírových operacích je nejvýznamnější. Otázka imunity a změny její úpravy by se však dala samozřejmě uvažovat také v případě těchto mezinárodních organizací.

6.5 Další problémy při soudním řešení

Vedle toho, že soudy narážejí při posuzování na problém imunity mezinárodních organizací, se vyskytuje celá řada problémů dalších, zejména při posuzování přičitatelnosti odpovědnosti konkrétnímu subjektu. V mírových operacích působí jednak jednotky OSN, jednak jednotky dalších mezinárodních organizací, například NATO. Jednotky těmto organizacím poskytují státy, jedná se tedy o společné operace (*„joint operations"*). Jak bylo již uvedeno v kapitole o Návrhu článků o odpovědnosti mezinárodních organizací, uplatní se pro určení přičitatelnosti protiprávního jednání zejména článek 6 tohoto Návrhu článků, dle kterého je mezinárodní organizaci přičitatelné jednání jejích orgánů, a dále zejména článek 7 Návrhu článků, který stanoví, že se mezinárodní organizaci přičítá jednání orgánů či osob, pokud byly dány mezinárodní organizaci k dispozici státem, a pokud zároveň mezinárodní organizace nad nimi vykonává efektivní kontrolu, a článek 48 Návrhu článků, který připouští odpovědnost více subjektů.

Efektivní kontrola byla poprvé zkoumána v roce 1986 v případě Nicaragua vs. USA, ve kterém bylo tvrzeno, že USA nepřímo ovlivňovaly jednotky, které vystupovaly proti jednotkám vlády Nikaragui. Mezinárodní soudní dvůr rozhodl, že USA vykonávaly nad těmito jednotkami efektivní kontrolu a vyslovil odpovědnost USA.[313] Odlišně přistoupil k hodnocení kontroly Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii v roce 1999 ve věci Tadić, kde byl jako kritérium použit test celkové kontroly (*„overall control"*).[314]

[313] Olásolo, Héctor. *Unlawful Attacks in Combat Situations.* Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2008 str. 59
[314] tamtéž, str. 59

Kromě zkoumání výkonu kontroly příslušným subjektem je v případě, že se jedná o případ řešený u ESLP, ve kterém je tvrzeno porušení Evropské úmluvy, důležité také to, zda k protiprávnímu jednání došlo na území nebo mimo území odpovědného subjektu. ESLP se opakovaně (například v kauze Loizidou či Banković.[315]

Posuzování odpovědnosti mezinárodních organizací bylo předmětem celé řady soudních rozhodnutí. Jedním z nich je případ Behrami a případ Saramati. Oba tyto případy pochází z konfliktu v Jugoslávii v devadesátých letech. V prvním z nich byl stěžovatelem pan Agim Behrami a pan Behim Behrami. Agim Behrami, otec Behira Behrami a Gadafa Behrami, byl stěžovatelem také za svého syna Gadafa. Událost se stala v Mitrovici v Jugoslávii, kde si v březnu 2000 Behir a Gadaf Behrami hráli a při hře našli několik nevybuchlých bomb, které zde byly umístěny v roce 1999. Bomby způsobily smrt Gadafa Behrami a Behira vážně zranily tak, že musel podstoupit opakované operace očí. Případ byl vyšetřován UNMIK, subsidiárním administrativním orgánem OSN v Kosovu s výsledkem, že se jednalo o neúmyslné zabití v důsledku nedbalosti. Pan Agim Behrami se obrátil se svou stížností na Kosovo claims office s tím, že Francie nerespektovala svou povinnost zajistit odstranění bomb, kterou jí předepisovala rezoluce RB OSN 1244. Tato stížnost byla zamítnuta s tím, že odpovědnost zde nesla OSN. [316]

Ve druhém případě byl stěžovatelem pan Ruzhdi Saramati. V dubnu 2001 byl stěžovatel policejními orgány UNMIK zatčen a později zadržen. Konkrétně stěžovatel tvrdil, že byl zadržen na základě ústního pokynu policejního úředníka KFOR a poté bylo jeho zadržení prodlouženo o dalších 30 dní a později ještě dále prodlouženo. Pan Saramati byl držen ve speciálním táboře a souzen. Následně byla proti němu podána obžaloba, na jejímž základě byl odsouzen, poté však byl na podkladě své stížnosti propuštěn.[317] Dne 10.6.1999 byla Radou bezpečnosti OSN vydána rezoluce č. 1244,

[315] *Loizidou v. Turkey.* Application No. 15318/89, Judgment (preliminary objections), 1996 a *Banković v. Belgium.* Application No. 52207/99, Grand Chamber Decision on admissibility, 2001
[316] *Behrami and Behrami v. France*. Application No. 71412/01, Grand Chamber Decision on Admissibility, 2007 a S*aramati v. France, Germany and Norway*. Application No. 78166/01, Grand Chamber Decision on Admissibility, 2007, paras. 5-7
[317] tamtéž, paras. 8-17

kterou byla založena civilní správa v oblasti Kosova misí OSN a autorizováno působení jednotek tzv. KFOR patřící NATO a podléhající jeho kontrole.[318]

Stěžovatelé shodně požadovali, aby odpovědnými byly shledány jednotky KFOR.[319] Stěžovatelé také uvedli, že by bylo neslučitelné s cílem Charty OSN přijmout fakt, že by státy měla odradit z působení v mírových operacích skutečnost rozhodnutí ESLP v těchto případech.[320] Podle názoru francouzské vlády byly francouzské jednotky dány k dispozici KFOR, tedy subjektu náležejícímu NATO, a to mělo také na starosti velení. V konečném důsledku však KFOR působilo na základě oprávnění od RB OSN, francouzskou vládou byla proto jako odpovědná označena OSN, neboť vykonávala celkovou kontrolu (*„exercised overall effective control"*).[321] Podle norské vlády existoval řetězec velení (*„chain of command"*), kdy státy poskytly své jednotky NATO, celkovou pravomoc a kontrolu však měla Rada bezpečnosti OSN (*„overall authority and control"*).[322]

Soud vycházel mimo jiné z Návrhu článků o odpovědnosti mezinárodních organizací, a též z komentáře k těmto článkům. Soud se vyjádřil tak, že konstatoval, že v případě společných operací (*„joint operations"*) je klíčové, který subjekt vykonával efektivní kontrolu, resp. stupeň efektivní kontroly (*„degree of effective control exercised by either party"*). Zároveň uvedl také další část komentáře, podle kterého platí totéž nejen pro společné operace, ale také pro mírové operace, pokud je možné rozlišit který subjekt, zda OSN či stát, vykonává účinnou kontrolu.[323] Podle komentáře také, že *„i když je pochopitelné, že v zájmu efektivnosti vojenských operací OSN trvá na výhradním velení a řízení mírových sil, přičtení chování by mělo rovněž v tomto ohledu vycházet z faktických kritérií."*[324]

---

[318] tamtéž, para. 3
[319] tamtéž, paras. 73 - 81
[320] tamtéž, para. 81
[321] tamtéž, paras. 82 - 84
[322] tamtéž, paras. 85 - 90
[323] tamtéž, paras. 29 - 32
[324] tamtéž *„What has been held with regard to joint operations ... should also apply to peacekeeping operations, insofar as it is possible to distinguish in their regard areas of effective control respectively pertaining to the [UN] and the [TCN]. While it is understandable that, for the sake of efficiency of military operations, the [UN] insists on claiming exclusive command and control over peacekeeping forces, attribution of conduct should also in this regard be based on a factual criterion.",* para. 32

Soud dospěl k závěru, že vydávání příkazů k zadržení spadá do mandátu KFOR a že dohled nad odminováním spadá do působnosti UNMIK.[325] Jednání UNMIK jakožto subsidiárního orgánu OSN vytvořeného na základě kapitoly VII Charty OSN je podle soudu principiálně přičitatelné OSN.[326] Dále se soud zabýval otázkou přičitatelnosti jednání KFOR a zkoumal, zda Rada bezpečnosti OSN vykonávala nejvyšší autoritu a kontrolu (*„ultimate authority and control"*) a delegováno bylo pouze operační velení.[327] Soud uvedl, že KFOR vykonával pravomoci na základě zmocnění Radou bezpečnosti dle kapitoly VII Charty OSN.[328] Soud tedy shledal odpovědnou OSN, když upřednostnil autorizaci Rady bezpečnosti OSN, které přiznal vyšší míru kontroly, než jednotkám KFOR.[329]

Jednání a opomenutí KFOR a UNMIK nelze naopak podle soudu přičítat příslušným státům. V případě UNMIK z toho důvodu, že jde o subsidiární orgán OSN vzniklý na základě kapitoly VII Charty OSN, v případě KFOR proto, že vykonávalo pravomoci dle kapitoly VII Charty.[330] Jejich akce proto přímo souvisí s OSN, její jurisdikcí s cílem plnit svůj nezbytný cíl zajistit kolektivní bezpečnost.

Odpovědnost tedy nebyla přičtena státům, které jsou na rozdíl od OSN (které byla odpovědnost přiznána) smluvními stranami Evropské úmluvy, a Velký senát proto konstatoval nepřípustnost stížnosti. Stížnosti stěžovatelů však proti OSN nesměřovaly. Případ Srebrenické matky a případ cholery na Haiti můžeme srovnat s tímto rozhodnutím, které těmto dvěma časově předcházelo. V uvedených dvou případech byla žalována OSN (mimo jiné) a příslušné soudy ve svých rozhodnutích potvrdily její imunitu a případy odmítly. V případě Behrami a Saramati byly žalovány státy a až ESLP na základě koncepce konečné kontroly vyvodil, že odpovědnost za protiprávní jednání v obou případech nese OSN. Ta však samozřejmě není stranou Evropské úmluvy a nebyla ani stranou sporu a soud ji tak nemohl uznat odpovědnou a případy

[325] tamtéž, para. 127
[326] tamtéž, para. 143
[327] tamtéž, para. 133, *„The Court considers that the key question is whether the UNSC retained ultimate authority and control so that operational command only was delegated."*
[328] tamtéž, para. 141
[329] Gordillo, Louis. *Interlocking Constitutions Towards an Interordinal Theory of National, European and UN Law.* Oxford: Hart Publishing, 2012, str. 268
[330] *Behrami and Behrami v. France*, S*aramati v. France, Germany and Norway* , op. cit., para. 151

proto rovněž nakonec odmítl. Rozhodnutí soudu bylo často kritizováno.[331] Například podle Catlin Bell se soud měl při posuzování těchto případů zabývat také zohledněním možnosti souběžné odpovědnosti více subjektů předpokládanou v Návrhu článků.[332] Jelikož totiž teoreticky jako odpovědnou shledal pouze OSN, vůči které však nemohl takto rozhodout, nedomohly se oběti v tomto případě ničeho.

V jiném případě, kauze Al-Jedda týkající se působení v Iráku, došel v roce 2011 Velký senát ESLP k opačnému závěru.[333] Stěžovatel byl v říjnu 2004 zatčen americkými vojáky a převezen do Basry a následně držen v internaci až do konce roku 2007 z bezpečnostních důvodů. Proti stěžovateli nebylo přitom vedeno žádné trestní stíhání. V roce 2007 byl stěžovatel zbaven britského občanství, proti čemuž se odvolal, ale se svým odvoláním neuspěl. Byl mu rovněž odepřen návrat do Spojeného království. Stěžovatel se v roce 2005 obrátil na soud ve Spojeném království s nárokem na přezkum rozhodnutí o zákonnosti jeho pokračujícího zadržování a také odmítnutí ministra obrany, aby se mohl stěžovatel vrátit do Spojeného království.[334]

Soud prvního stupně a odvolací soud rozhodly jednomyslně, že rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 1546 výslovně povolovala přijetí veškerých nezbytných opatření s cílem přispět k udržení bezpečnosti a stability v Iráku a povinnost Spojeného království v souladu s rezolucí č. 1546 dostala přednost před jejími závazky vyplývajícími z Evropské úmluvy. Stěžovatel se proto odvolal ke Sněmovně lordů.[335] Sněmovna lordů shledala analogii mezi případem stěžovatele a případy Behrami a Saramati. Většina Sněmovny lordů rozhodla, že okolnosti obou případů byly odlišné.[336] Podle Lorda Browna je potřeba důsledně rozlišovat mezi situací v těchto případech a případem stěžovatele. Zatímco v Kosovu byla přijata rezoluce č. 1244 před zahájením působení operace a KFOR i UNMIK tak jednaly pod výslovnou záštitou OSN, v Iráku došlo nejprve k invazi a teprve poté k vydání rezoluce č. 1511, která tak byla spíše uznáním

[331] Simm, Gabrielle, op. cit., str. 70

[332] Bell, Catlin A. Reassessing multiple attribution: The International Law Commission and the Behrami and Saramati decision [online]. In *New York University Journal of International Law and Politics*, vol. 42, 2009 -2010, str. 548, dostupné na http://nyujilp.org/wp-content/uploads/2013/02/42.2-Bell.pdf navštíveno 4.3.2017

[333] *Al-Jedda v. the United Kingdom*. Application No. 27021/08, Grand Chamber Judgment, 2011

[334] tamtéž, paras. 9 - 15

[335] tamtéž, paras. 16 - 18

[336] Mungianu Roberta. *Frontex and Non-Refoulement: The International Responsibility of the EU*. Cambridge: Cambridge University Press, 2016, str. 65

stávajícího stavu. Rada bezpečnosti sice jednala podle kapitoly VII Charty OSN, ale to neznamená, že OSN proto vykonávala konečnou autoritu a kontrolu.[337] Sněmovna lordů jednomyslně rozhodla, že v souladu s článkem 103 Charty OSN mají přednost rezoluce Rady bezpečnosti před závazky z úmluv o lidských právech. Z toho vyplývá, že zajištění bezpečnosti v Iráku mělo přednost před závazky Velké Británie vyplývajícími z Evropské úmluvy.[338]

Vláda mimo jiné upozornila na posouzení případů Behrami a Saramati, kde soud konstatoval, že kontrolu vykonávala OSN.[339] ESLP však konstatoval, že Rada bezpečnosti OSN neměla ani efektivní, ani nejvyšší kontrolu a že jurisdikci v době zadržení stěžovatele vykonávala Velká Británie.[340]

Další argumenty vlády směřovaly proti stěžovatelovu tvrzení, že byl porušen čl. 5 Evropské úmluvy.[341] Soud nicméně konstatoval, že ani rezoluce 1546, ani žádný jiná rezoluce Rady bezpečnosti OSN explicitně či implicitně nevyžadovala, aby Velká Británie zadržovala na neurčitou dobu jedince, který byl považován za riziko pro bezpečnost, bez obvinění. Mezi závazky Spojeného království podle Charty OSN a jejími závazky vyplývajícími z Evropské úmluvy tak soud neshledal žádný rozpor a konstatoval porušení čl. 5 Evropské úmluvy.[342] Podstatné tedy je, že právo stěžovatele bylo porušeno bez určení, který závazek převážil.[343]

Ačkoli se tedy nabízelo srovnání s kauzou Behrami a Saramati, ESLP rozhodl tak, že zadržení způsobily jednotky Velké Británie působící v Iráku, které nebyly podle názoru soudu pod efektivní kontrolou a velením OSN a odpovědnost za zatčení stěžovatele přičetl Velké Británii. V daném případě se proto neuplatnilo předchozí posouzení konečné kontroly OSN. V případu byla zároveň potvrzena možnost

[337] *Al-Jedda v. the United Kingdom*, op. cit., para. 18 - 22
[338] tamtéž, para. 20
[339] tamtéž, paras. 64 - 68
[340] tamtéž, paras. 84 a 86 *„the Court considers that the United Nations Security Council had neither effective control nor ultimate authority and control over the acts and omissions of troops within the Multinational Force and that the applicant's detention was not, therefore, attributable to the United Nations."*
[341] tamtéž paras. 87 - 92
[342] tamtéž, para. 109
[343] Genser, Jared, Barth, Kate. Targeted Sanctions and Due Process of Law. In Genser Jared, Ugarte Bruno Stagno. *The United Nations Security Council in the Age of Human Rights*. New York: Cambridge University Press, 2014, str. 216

extrateritoriální aplikace Evropské úmluvy, neboť Irák, kde k případu došlo, není jejím signatářem, a přesto ESLP shledal odpovědnost na straně Velké Británie a uznal stěžovatelův nárok.[344] Důležité tedy je, že se soud odklonil od rozhodnutí v předchozím případu a stížnosti vyhověl. V uvedeném případě OSN shledána odpovědnou sice nebyla, opět ani nebyla stranou sporu, nicméně stěžovatel byl u soudu úspěšný.

Další případ se odehrál v mírové operaci UNPROFOR v Jugoslávii, kde Holandsko poskytlo OSN své jednotky Dutchbat. Stěžovatel požadoval, aby byla Holandsku přičtena odpovědnost za jím tvrzené protiprávní jednání jednotek Dutchbat. Pan Nuhanović se nejprve se svou žalobou obrátil na holandský okresní soud. Ten žalobu zamítl s tím, že jednání Dutchbat je přičitatelné výhradně OSN a nikoli státu, a to ani částečně, tedy stát nemůže být odpovědný za žádné jednání Dutchbat.[345] Věc se následně dostala k odvolacímu soudu, který rozhodl zcela opačně, když vyslovil, že odpovědný za jednání jednotek Dutchbat je stát, tedy Holandsko. Odvolací soud odůvodnil své rozhodnutí tak, že se jednalo o situaci, kdy stát dá k dispozici své jednotky do mírové operace OSN. Za základní kritérium, zda je možné jednání přičíst OSN nebo státu považoval soud posouzení, který z těchto subjektů vykonával v rozhodnou dobu nad jednotkami Dutchbat efektivní kontrolu. Soud také připustil, že je možné, aby efektivní kontrolu vykonávalo více subjektů. Odvolací soud nechal otevřenou otázku, zda efektivní kontrolu vykonávala OSN a zabýval se výhradně tím, zda byla vykonávána Holandskem, protože proti OSN stěžovatel obvinění nevznesl. Soud následně uzavřel, že Holandsko vykonávalo efektivní kontrolu.[346]

Poté se případ dostal až k holandskému Nejvyššímu soudu (dále jen „Nejvyšší soud“). Nejvyšší soud se zabýval dvěma hlavními otázkami, první, zda může být jednání Dutchbat přičteno státu a druhou, zda Dutchbat jednal protiprávně. Nejvyšší soud se nejprve zabýval tím, zda je možné dané jednání přičíst Holandsku.[347] Proto nejprve zkoumal články 4 a 8 Návrhu článků o odpovědnosti států za mezinárodně protiprávní chování a došel k závěru, že jednání jednotek Dutchbat by bylo možné

---

[344] *Extra-territorial jurisdiction of States Parties to the European Convention on Human Rights*, *Factsheet* [online], 2016, str. 9, dostupné na http://www.echr.coe.int/documents/fs_extra-territorial_jurisdiction_eng.pdf navštíveno 26.11.2016

[345] *The State of Netherlands v. Hasan Nuhanović,* op. cit., para. 3.4

[346] tamtéž, paras. 3.5.1 – 3.5.2

[347] tamtéž, str. 14

přičítat Holandsku, pokud lze tyto jednotky považovat za státní orgán nebo pokud jednaly na základě pokynů státu.[348] Soud dále uvedl, že důležitá otázka odvolacího soudu byla, zda fakt, že stát dal k dispozici své jednotky OSN k působení v misi, znamená, že za jednání těchto jednotek bude odpovědná OSN.[349] V této souvislosti zmínil články 6 a 7 Návrhu článků o odpovědnosti mezinárodních organizací a též článek 48 tohoto Návrhu článků, který připouští, aby odpovědnost byla přičtena vícero subjektům. Podle soudu má význam také Komentář k článku 7 Návrhu článků odpovědnosti mezinárodních organizací, podle kterého je potřeba při posuzování efektivní kontroly vycházet z toho, že efektivní kontrola je kontrola faktická a je nutné vzít v úvahu všechny faktické okolnosti daného případu.[350]

Podle Holandska jednotky Dutchbat byly jednotkami OSN a tedy by se na posouzení jejich jednání měl použít článek 6 Návrhů článků a nikoli, jak podle něj chybně judikoval odvolací soud, článek 7 Návrhů článků, a to z toho důvou, že jednotky Dutchbat byly součástí UNPROFOR, tedy orgánu OSN.[351] Nejvyšší soud toto tvrzení odvolatele vyvrátil a konstatoval, že v daném případě je zřejmé, že se jedná o situaci podle článku 7 Návrhů článků, kdy stát dá k dispozici své jednotky mezinárodní organizaci.[352]

Holandsko rozporovalo závěr odvolacího soudu, že je možné, aby odpovědnost za dané jednání byla přičtena jak, OSN, tak státu a namítalo, že taková možnost je vyloučena. Nejvyšší soud však konstatoval opak, když upozornil na články 7 a 48 Návrhů článků.[353] Soud také připomněl, že s ohledem na judikaturu ESLP není vyloučeno, aby stát za výjimečných okolností vykonával svou jurisdikci podle čl. 1 Evropské úmluvy mimo své území. Jelikož v daném případě přítomnost jednotek Dutchbat ve Srebrenici a v Potočari vyplývala z účasti Holandska v mírové operaci UNPROFOR a UNPROFOR odvozoval svůj mandát z Agreement of the status of the United Nations Protection Force in Bosnia and Herzegovina, tedy z dohody, která byla

[348] tamtéž, para. 3.8.1
[349] tamtéž para. 3.9.1
[350] tamtéž paras. 3.9.2 a 3.9.5
[351] tamtéž, para. 3.10.1
[352] tamtéž, para. 3.10.2
[353] tamtéž, paras. 3.11.2 – 3.11.3

uzavřena mezi OSN a Bosnou a Herzegovinou, Holandsko vykonávalo v dané oblasti svou jurisdikci skrze Dutchbat.[354]

Nejvyšší soud tedy potvrdil rozhodnutí odvolacího soudu. Soud uznal odpovědným Holandsko a zároveň nevyloučil ani odpovědnost OSN, neboť určení Holandska odpovědným neznamená podle něj na základě použití Návrhů článků a příslušného komentáře k nim nutně vyloučení odpovědnosti OSN. Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí odmítl odvolání Holandska a jeho odpovědnost naopak potvrdil. Soud se tedy přiklonil k možnosti, že může existovat odpovědnost mezinárodní organizace i státu zároveň. Jelikož OSN nebyla stranou sporu, o její odpovědnosti soudy nerozhodovaly.

Při posuzování odpovědnosti v mírových operacích soudy opakovaně odmítají rozhodovat proti mezinárodní organizaci z důvodu její imunity. Soudy zároveň téměř vždy zmiňují příslušné články Návrhů článků odpovědnosti mezinárodních organizací, podle kterých pak odpovědnost určují. Zajímavé je, že stěžovatelé svá podání adresují někdy pouze vůči mezinárodní organizaci, někdy vůči ní a státu a někdy pouze vůči státu. V případě Behrami a Saramati stěžovatelé obvinili pouze státy, stejně tomu to bylo i v případě Al-Jedda a Nuhanović. Ve dvou z těchto případů soudy uznaly odpovědnost daného státu a stěžovatelé tak byli úspěšní. V případě Nuhanović je pak zajímavý ještě závěr soudu, podle kterého je možná i souběžná odpovědnost více subjektů, kterou však posuzovat nemohl, neboť OSN nebyla stranou sporu.

V případě cholery na Haiti oběti naopak směřovaly svá podání pouze proti OSN, v kauze Srebrenické matky pak proti OSN i Holandsku. V obou těchto případech soudy v podstatě pouze konstatovaly imunitu OSN a její odpovědnost určit nemohly.[355]

Z uvedeného jednoznačně vyplývá, že ve chvíli, kdy je podání směřováno pouze proti mezináordní organizaci, stěžovatel v praxi v podstatě nemá šanci. Naopak šance na úspěch je možná, pokud proti sobě postaví příslušný stát. Pokud totiž soud nakonec konstatuje, že to byl právě stát, kdo vykonával efektivní kontrolu anebo vezme v úvahu možnost souběžné odpovědnosti, může rozhodnout ve prospěch stěžovatele. Dle mého názoru je proto pro oběti vždy dobré uvažovat tímto způsobem a svá podání adresovat

[354] tamtéž, paras. 3.17.1 - .3.17.3
[355] K případu Srebrenické matky blíže v příslušné kapitole

nejen vůči mezinárodní organzaci, ale i vůči příslušnému státu, jehož jednotky v mírové operaci působily, samozřejmě pouze pokud je toto možné na základě konkrétních okolností daného případu. I kdyby stěžovatelé byli úsěšní s uplatěnním nároku vůči státu, nic to nemění na tom, že jsou bezmocní vůči mezinárodní organizaci. Jak konstatuje mimo jiné Faix: *„vynutitelnost práva na náhradu proti mezinárodním organizacím je nedostatečná.“*[356]

[356] Faix, Martin. *International Organizations, Human Rights* …. op.cit., str. 215 *„the enforcement of the right to reparation against international organizations is insufficient.“*

7 Závěr

Je všeobecně přijímáno, že mezinárodní organizace mají mezinárodněprávní subjektivitu. V návaznosti na posudek ve věci Náhrady škody se vytvořily dva přístupy. Prvním je subjektivní teorie, podle které je potřeba subjektivitu mezinárodních vždy odvozovat od jejích zakladatelských států. Podle této teorie je subjektivita mezinárodní organizace založena na partikulárním právu s přihlédnutím ke konkrétní zakladatelské smlouvě. Opačný názorový postoj zaujímají zastánci objektivní teorie, podle je potřeba chápat mezinárodněprávní subjektivitu mezinárodních organizací stejně jako subjektivitu států. Mezinárodní organizace jsou podle objektivní teorie subjekty obecného mezinárodního práva.

Pokud má mezinárodní organizace v rámci mezinárodního práva jednat, je potřeba uvažovat její odpovědnost. Podle zastánců subjektivní teorie mezinárodní organizace nejsou subjekty obecného mezinárodního práva a nemohou jím proto být ani vázány. Proti tomuto názoru však existuje řada argumentů. Připomenout můžeme například posudek Mezinárodního soudního dvora ve věci Výkladu Dohody z 25. března 1951 mezi Světovou zdravotnickou organizací a Egyptem, podle kterého je mezinárodní organizace vázána nejen jejím zakládajícím aktem nebo mezinárodní dohodou, které je stranou, ale také závazky z obecného mezinárodního práva. Jiný argument může být, že obecné mezinárodní právo má nezbytnou doplňkovou funkci a není možné uvažovat, aby se na mezinárodní organizace nevztahovalo. S přihlédnutím k těmto argumentům jsme konstatovali, že na mezinárodní organizace jsou vázány obecným mezinárodním právem. Došli jsme také k tomu, že je možné na mezinárodní organizace aplikovat obecnou povinnost k reparaci, která byla vyslovena v rozsudku ve věci Chorzowské továrny.

V roce 2011 vešly ve známost Návrhy článků, které stanovují odpovědnost mezinárodních organizací. Tyto Návrhy článků jsou sice nezávazným dokumentem, avšak jejich znění se obecně používá, mimo jiné v judikatuře různých soudů. Pro mírové operace jsou důležitým dokumentem dohody SOFA. Tyto dohody vymezují základní otázky týkající se operace, pro kterou byly uzavřeny. Typicky upravují například imunitu personálu a různé organizační záležitosti. V dohodách SOFA jsou

také články upravující explicitně způsob, který má být použit pro posuzování nároků třetích stran.

V úvodu byla položena otázka, jestli tyto dohody představují dostatečný základ pro posouzení nároků obětí v rámci jednotlivých mírových operací. S odpovědí na tuto otázku můžeme spojit celkové posouzení dosavadní praxe odškodňování v mírových operacích. V případě, že chce osoba vznést nárok v mírové operaci OSN, měla by formálně postupovat podle příslušné dohody SOFA a měla by být zřízena speciální komise, která její nárok posoudí a případně též vypořádá. V praxi jsou však nároky řešeny komisemi složenými ze zástupců OSN, které postupují podle interních pravidel OSN a názory na jejich fungování se liší. Nároky třetích stran však mohou být řešeny i jinými způsoby. Právní úprava posuzování nároků třetích stran v mírových operacích se stále velmi vyvíjí. Patrná je například postupná tendence omezit možnosti uplatnění nároku, ať už proto, že se jedná o operativně nevyhnutelnou aktivitu či ať už jde o omezení časové nebo finanční. Navrhovány jsou však i jiné změny, například navýšení personálních kapacit či zavedení více druhů speciálních komisí. Všechny tyto změny by měly vést k efektivnějšímu a rychlejšímu vypořádání nároků, jejichž množství se stále zvyšuje.

Také v mírových operacích NATO a EU jsou používány dohody SOFA. V rámci mise ISAF vydalo NATO mimo jiné zásady, kterými by se měl postup při odškodňování řídit. EU, stejně jako OSN, používá modelovou dohodu SOFA, ve které uvádí podobný postup pro odškodňování, jako nalezneme v modelové dohodě SOFA OSN. Obě dohody se shodují mimo jiné v tom, že o nárocích má rozhodovat speciální komise a obě také připouští možnost odvolání.

Oběť má dále možnost uplatnit svůj nárok u soudu. ESLP v kauze Behrami a Saramati případ odmítl. V případě Al-Jedda ESLP rozhodl o odpovědnosti Velké Británie. Případy Nuhanović a Srebrenické matky byly posuzovány holandským soudy a dostaly se až k Nejvyššímu soudu. V kauze Nuhanović Nejvyšší soud potvrdil rozsudek odvolacího soudu a judikoval, že mezinárodní právo je potřeba vykládat tak, že připouští i duální odpovědnost státu a mezinárodní organizace. V této kauze však OSN nebyla stranou sporu a soud proto uznal odpovědným Holandsko. V případě

Srebrenických matek OSN již stranou sporu byla a Nejvyšší soud potvrdil její absolutní imunitu.

Velmi sledovaný je případ cholery na Haiti. Případ začal v roce 2010, kdy na Haiti vypukla cholera. Důkazy, které přinesli žalobci, potvrzují, že tato nemoc vypukla v souvislosti s nedbalostí jednotek OSN v misi MINUSTAH, když se do tamní řeky dostaly odpadní látky z tábora, kde někteří členové mise byli infekční. Haiťané se nejprve obrátili přímo na OSN a požadovali nápravu. Poukázali mimo jiné na porušení příslušné SOFA, když nebyla ustavena „standing claims commission". OSN jejich stížnost odmítla a odpovědnost neuznala. Stěžovatelé se proto následně se svým nárokem obrátili na soud v New Yorku. Soud posuzoval zejména otázku imunity OSN, kterou potvrdil a konstatoval zároveň nedostatek své příslušnosti k řešení daného sporu. Žalobci se odvolali. K věci se následně začaly vyjadřovat různé subjekty, které často ve svých tvrzeních poukazovali na to, že mají zájem na tom, aby mezinárodní právo bylo vykládáno správně. Argumentace žalobců a jejich podporovatelů se opírá zejména o tvrzení, že imunita OSN nemůže v žádném případě znamenat její beztrestnost, neboť takový výklad by byl zcela v protikladu s jejími cíli, pro které byla vytvořena. Argumentace protistrany zdůrazňuje, že imunita OSN je základ pro její fungování. Imunitu OSN v této kauze však potvrdil i odvolací soud. Následně na Haiti vypukly další přírodní pohromy, v jejichž souvislosti OSN postupně mění svůj názor a připouští možnost odškodnění. Vedle toho se vede obecná diskuze o tom, jak by imunita OSN, respektive vykonatelnost práva na reparaci vyplývající z mezinárodního práva měla do budoucna vypadat. Vyřešení tohoto problému by znamenalo větší šanci pro oběti obdobných neštěstí, jako bylo na Haiti, avšak pro OSN by mohla být taková změna značně nevýhodná.

Odškodňování obětí se stále vyvíjí jak z teoretického, tak i z praktického hlediska. Samy mezinárodní organizace se snaží nároky vzniklé v operacích posoudit co nejrychleji. Problémem však je, pokud organizace nárok nepřizná, neboť oběť je pak postavena do velmi nejisté a nerovné pozice a nemůže spoléhat ani na soudní ochranu, neboť dokud nedojde ke změně pojetí imunity zejména OSN, soudy budou žaloby pravděpodobně i dále odmítat. Oběti se pak proto mohou spoléhat pouze na obdobný vývoj jako v případu cholery na Haiti, kdy pod tlakem odborné a jiné veřejnosti mezinárodní organizace vytvoří mechanismus pro odškodnění. Můžeme proto uzavřít,

že dohody SOFA dostatečný právní základ neposkytují a imunita mezinárodních organizací bude patrně ještě značnou dobu pro oběti velký problém.

Seznam použitých pramenů a literatury

Judikatura Mezinárodního soudního dvora

Reparation for Injuries Suffered in the Service of the United Nations, Advisory Opinion, ICJ Reports 1949

Judikatura Stálého dvora mezinárodní spravedlnosti

Case concerning the Factory at Chorzów (claim for indemnity), 1927, PCIJ, Series A, No. 9, Judgment No. 8

Judikatura ESLP

Al-Jedda v. the United Kingdom. Application No. 27021/08, Grand Chamber Judgment, 2011

Banković v. Belgium. Application No. 52207/99, Grand Chamber Decision on admissibility, 2001

Behrami and Behrami v. France. Application No. 71412/01, Grand Chamber Decision on Admissibility, 2007

Loizidou v. Turkey. Application No. 15318/89, Judgment (preliminary objections), 1996

Mothers of Srebrenica and others against the Netherlands. Application no. 65542/12, Grand Chamber Decision on Admissibility, 2013

S*aramati v. France, Germany and Norway*. Application No. 78166/01, Grand Chamber Decision on Admissibility, 2007

Judikatura národních soudů

Delama Georges, et. al. v. United Nations, et. al. [online], United States District Court, Southern District of New York, Opinion and order, 2015, str. 8
dostupné na
http://www.ijdh.org/wp-content/uploads/2011/11/Dkt62_Opinion_and_Order_01_09_15.pdf navštíveno 24.4.2016

Delama Georges, et. al. v. United Nations, et. al. [online], United States Court of Appeals for the Second Circuit, Decision 2016,
dostupné na
http://www.ijdh.org/wp-content/uploads/2011/11/2d-Circuit-Decision.pdf navštíveno 20.4.2017

Mothers of Srebrenica et al. v. State of the Netherlands and the United Nations. Supreme Court of the Netherlands, Case No. 10/04437, Judgment, 2012

The State of Netherlands v. Hasan Nuhanović. Supreme Court of the Netherlands, Case No. 12/03324, Judgement, 2013

Dokumenty OSN

Agreement between the United Nations and the Government of Haiti Concerning the Status of the United Nations Operation in Haiti [online], 2004,
dostupné na
http://www.ijdh.org/wp-content/uploads/2014/03/MINUSTAH-SOFA-English.pdf
navštíveno 24.11.2016

Exchange of letters constituting an agreement relating to the settlement of claims filed against the United Nations in the Congo by Italian nationals [online]. New York, 1967,
dostupné na
https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%20588/volume-588-I-8525-English.pdf navštíveno 30.4.2016

Exchange of letters constituting an agreement relating to the settlement of claims filed against the United Nations in the Congo by Luxembourg nationals, New York [online]. 1966,
dostupné na
https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%20585/volume-585-I-8487-English.pdf navštíveno 30.4.2016

Charta OSN a statut Mezinárodního soudního dvora, San Francisco, 1945, [online], v českém jazyce dostupné na
http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/charta-organizace-spojenych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf navštíveno 4.3.2017

Úmluva o výsadách a imunitách Organizace Spojených národů, 1946

UN Doc. A/45/594, *Comprehensive review of the whole question of peace – keeping operations in all their aspects, Model UN Status - of - Forces Agreement,* 1990

UN Doc. A/51/389, *Report of the Secretary-General, Financing of the United Nations Protection Force, the United Nations Confidence Restoration Operation in Croatia, the United Nations Preventive Deployment Force and the United Nations Peace Forces headquarters, Administrative and budgetary aspects of the financing of the United Nations peacekeeping operations: financing of the United Nations peacekeeping operations*, 1996

UN Doc. A/51/903, *Report of the Secretary-General, Agenda item 140 (a), Administrative and budgetary aspects of the financing of the United Nations peacekeeping operations: financing of the United Nations peacekeeping operations*, 1997

UN Doc. A/56/10, *Návrh článků o odpovědnosti států za mezinárodně protiprávní chování*, ILC, 2001

UN Doc. A/57/465, *Report of the Secretary-General on the activities of the Office of Internal Oversight Services, Investigation into sexual exploitation of refugees by aid workers in West Africa*, 2002

UN Doc. A/66/10, *Návrh článků o odpovědnosti mezinárodních organizací*, ILC, 2011

UN Doc. A/70/729, *Report of the Secretary-General, Special measures for protection from sexual exploitation and sexual abuse*, 2016

UN Doc. A/71/818, *Report of the Secretary-General, Special measures for protection from sexual exploitation and abuse: a new approach*, 2017

UN Doc. A/C.5/63/18, *Administrative and budgetary aspects of the financing of the United Nations peacekeeping operations, Memorandum of understanding between the United Nations and participating State contributing resources to the United Nations Peacekeeping Operation*, 2009

UN Doc. A/CN.4/532, *First report on responsibility of international organizations by Mr. Giorgio Gaja, Special Rapporteur*, 2003

UN Doc. A/RES/52/247, *Resolution adopted by the General Assembly, Third-party liability: temporal and financial limitations*, 1998

UN Doc. A/RES/62/214, *Resolution adopted by the General Assembly, United Nations Comprehensive Strategy on Assistance and Support to Victims of Sexual Exploitation and Abuse by United Nations Staff and Related Personnel*, 2007

UN Doc. A/RES/62/63, *Resolution adopted by the General Assembly, Criminal accountability of United Nations officials and experts on mission*, 2007

UN Doc. S/RES/1386, 2001

UN Doc. S/RES/2272, *Resolution 2272,* 2016

UN Doc. ST/SGB/2003/13, *Secretary-General's Bulletin Special measures for protection from sexual exploitation and sexual abuse*, 2003

Dokumenty NATO

Agreement between the North Atlantic Treaty Organization and the Islamic Republic of Afghanistan on the Status of NATO Forces and NATO personnel conducting mutually agreed NATO-led activities in Afghanistan [online], 2014,
dostupné na
http://www.nato.int/cps/es/natohq/official_texts_116072.htm?selectedLocale=en
navštíveno 23.6.2017

Agreement between the Parties to the North Atlantic Treaty regarding the Status of their Forces [online], 1951,
dostupné na
http://www.nato.int/cps/in/natohq/official_texts_17265.htm navštíveno 23.6.2017

Agreement on Provisional Arrangements in Afghanistan Pending the Re-Establishment of Permanent Government Institutions, 2001

NATO Nations Approve Civilian Casualty Guidelines [online], 2010,
dostupné na
http://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_65114.htm?selectedLocale=en
navštíveno 24.4.2017

Dokumenty EU

Agreement between the European Union and the Democratic Republic of the Congo on the status and activities of the European Union police mission in the Democratic Republic of the Congo (EUPOL Kinshasa) [online], 2005,
dostupné na
http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:22005A1001(01)&qid=1465927272429&from=CS
navštíveno 14.6.2016

Agreement between the European Union and the Former Yugoslav Republic of Macedonia on the status of the European Union-led forces in the Former Yugoslav Republic of Macedonia [online], 2003,
dostupné na
http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:22003A0329(01)&from=EN navštíveno 20.6.2017

Agreement between the European Union and the Republic of Guinea-Bissau on the Status of the European Union Mission in Support of Security Sector Reform in the Republic of Guinea-Bissau, 2008, [online],
dostupné na
http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:22008A0814(02)&qid=1465928060939&from=CS
navštíveno 14.6.2016

Agreement between the European Union and the Republic of Mali on the status in the Republic of Mali of the European Union military mission to contribute to the training of the Malian Armed Forces (EUTM Mali), 2013, [online],
dostupné na
http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:22013A0416(01)&qid=1465927713916&from=CS
navštíveno 14.6.2016

Agreement between the European Union and the Republic of Niger on the status of the European Union mission in Niger CSDP (EUCAP Sahel Niger), 2013, [online], dostupné na http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:22013A0911(01)&qid=1465927961198&from=CS navštíveno 14.6.2016

Agreement between the European Union and the Republic of Seychelles on the status of the European Unionled forces in the Republic of Seychelles in the framework of the EU military operation Atalanta [online], 2009, článek 15, dostupné na http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:22009A1210(01)&qid=1465926844098&from=CS navštíveno 3.3.2017

Další dokumenty

Agreement Establishing the European Bank for Reconstruction and Development [online], Paříž, 1990, article 46, dostupné na http://www.ebrd.com/news/publications/institutional-documents/basic-documents-of-the-ebrd.html%20 navštíveno 22.11.2016

Dopis Kongresu USA [online], 2016, dostupné na http://www.ijdh.org/wp-content/uploads/2016/11/2016.11.Member.UNSG_.HaitiCholeraFINAL.pdf navštíveno 27.11.2016

Extra-territorial jurisdiction of States Parties to the European Convention on Human Rights, *Factsheet* [online], 2016, str. 9, dostupné na http://www.echr.coe.int/documents/fs_extra-territorial_jurisdiction_eng.pdf navštíveno 26.11.2016

Fact sheet: privileges and immunities of the UN [online], dostupné na http://www.codebluecampaign.com/fact-sheets-materials/2015/5/13/immunity navštíveno 20.4.2017

Leave to File a Brief as amici curiae in Support of Plaintiffs – Appelants [online], 2015, dostupné na http://www.ijdh.org/wp-content/uploads/2015/06/Dkt.-242.pdf navštíveno 4.3.2017

Memorandum of Law in Opposition to the Government´s Statement of interest [online], 2014, str. 41, dostupné na

http://www.ijdh.org/wp-content/uploads/2014/05/Georges-v.-UN-Ps-Opposition-Brief-Submitted-05152014.pdf navštíveno 12.6.2016

Memorandum of understanding between the government of Ukraine and the Organization for security and co-operation in Europe (OSCE) concerning the creation of a new formo f co-operation [online], 1999,
dostupné na
http://www.osce.org/ukraine/37928?download=true navštíveno 30.4.2016

Permanent Council Decision No. 1117 [online], 2014,
dostupné na
http://www.osce.org/pc/116747?download=true, navštíveno 23.6.2017

Petition for Relief [online], 2011,
dostupné na
http://www.ijdh.org/2011/11/topics/law-justice/chief-claims-unit-minustah-log-base-room-no-25a-boule-toussaint-louverture-clercine-18-tabarre-haiti-ijdh-bai/ navštíveno 12.6.2016

UN dismissal of BAI/IJDH claims [online], 2013,
dostupné na
http://www.ijdh.org/wp-content/uploads/2011/11/UN-Dismissal-2013-02-21.pdf navštíveno 12.6.2016

United States District Court, Southern District of New York: Georges et. al. v. United Nations (Class Action Complaint) [online], 2013,
dostupné na
http://www.ijdh.org/wp-content/uploads/2013/10/Georges-v.-United-Nations-Complaint.pdf navštíveno 12.6.2016

US Government Response [online], 2014,
dostupné na
http://www.ijdh.org/wp-content/uploads/2011/11/Georges-v.-UN-13-Civ.-7146-SDNY-Statement-of-Interest.pdf navštíveno 12.6.2016

Monografie

Boczek, Boleslaw Adam. *International Law: A Dictionary*. Lanham: Scarecrow Press, 2005

Čepelka, Čestmír a Šturma, Pavel. *Mezinárodní právo veřejné*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2008

Čepelka, Čestmír, Jílek, Dalibor, Šturma, Pavel. *Mezinárodní odpovědnost*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2003

Engdahl, Ola. *Protection of Personnel in Peace Operation.* Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2007

Frid, Rachel. *The Relations Between* the *EC and International Organizations*:*Legal Theory and Practice.* Hague: Kluwer Law International, 1995

Gordillo, Louis. *Interlocking Constitutions Towards an Interordinal Theory of National, European and UN Law.* Oxford: Hart Publishing, 2012

Klabbers, Jan. *An Introduction to International Organizations Law.* Cambridge: Cambridge University Press, 2015

Malenovský, Jiří. *Mezinárodní právo veřejné: obecná část a poměr k jiným právním systémům*. 6. vydání, Brno: Doplněk, 2014

Mungianu Roberta. *Frontex and Non-Refoulement: The International Responsibility of the EU*. Cambridge: Cambridge University Press, 2016

Olásolo, Héctor. *Unlawful Attacks in Combat Situations.* Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2008

Seyersted, Finn. *Common Law of International Organizations*. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2008

Shelton, Dinah. *Remedies in International Human Rights Law.* third edition. Oxford: Oxford University Press, 2015

Simm, Gabrielle. *Sex in Peace Operations*. Cambridge: Cambridge University Press, 2013

Voetelink, Joop. Status of Forces: Criminal Jurisdiction over Military Personnel Abroad. Hague: Springer, 2015

Wellens, Karel. *Remedies against International Organizations*. Cambridge: Cambridge University Press 2002

Kapitoly v monografiích

Beulay, Marjorie. Human Rights Protection and the Notion of Responsibility: Some Considerations About the European Case Law on State´s Activities Under U.N. Charter. In Weiß, Norman a Thouvenin, Jean-Marc. *The Influence of Human Rights on International Law*. Heildelberg: Springer, 2015

Faix, Martin, Ošťádalová, Šárka. Náhrada škody v rámci mírových misí OSN, NATO a EU. In Šturma, Pavel a kol. *Odškodňování v mezinárodním právu.* Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2013

Faix, Martin. International Organizations, Human Rights and Accountability: Victims´Right to Reparation as a Litmus Test for Effective Implementation. In Baez,

N., Šturma, P., Mozetič, V., Faix, M. (eds.).*Mecanismos internacionais e internos de efetividade dos direitos fundamentais*. Joaçaba: Unoesc, 2014

Faix, Martin. Ľudské práva v kontexte výkonu civilnej správy medzinárodnými organizáciami. In: Šturma, P., Faix, M. (eds.). *Lidskoprávní dimenze mezinárodního práva: Liber Amicorum Stanislava Hýbnerová*. [online]. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2014,
dostupné na
http://www.academia.edu/11321473/%C4%BDudsk%C3%A9_pr%C3%A1va_v_kontexte_v%C3%BDkonu_civilnej_spr%C3%A1vy_medzin%C3%A1rodn%C3%BDmi_organiz%C3%A1ciami._In_%C5%A0turma_P._Faix_M._eds._Lidskopr%C3%A1vn%C3%AD_dimenze_mezin%C3%A1rodn%C3%ADho_pr%C3%A1va_Liber_Amicorum_Stanislava_H%C3%BDbnerov%C3%A1_Praha_Univerzita_Karlova_v_Praze_Pr%C3%A1vnick%C3%A1_fakulta_2014_s._131_-_142, navštíveno 19.6.2017

Gazzini, Tarcisio. Personality of international organizations. In Klabbers, Jan a Wallendahl, Åsa. *Reseach Handbook on the Law of International Organisations*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2011

Genser, Jared, Barth, Kate. Targeted Sanctions and Due Process of Law. In Genser Jared, Ugarte Bruno Stagno. *The United Nations Security Council in the Age of Human Rights*. New York: Cambridge University Press, 2014

Hampson, Francois J., Kihara - Hunt, Ai. The accountability of personnel associated with peacekeeping operations. In Aoi, Chiyuki, de Coning, Cedric, Thakur, Ramesh. *Unintended consequences of peacekeeping operations*. Hong Kong: United Nations University Press, 2007

Mégret, Frédéric. The vicarious responsibility of the United Nations for Unintended Consequences of Peace Operations. In Aoi, Chiyuki, de Coning, Cedric, Thakur, Ramesh Chandra. *Unintended consequences of peacekeeping operations.* Hong Kong: United Nations University Press, 2007

Prescott, Jody M. Claims. In Fleck, Dieter, Stuart, Addy. *The Handbook of the Law of Visiting Forces*. New York: Oxford University Press, 2001

Šturma, Pavel. Nástin mezinárodních odškodňovacích mechanismů. In Šturma, Pavel a kol. *Odškodňování v mezinárodním právu*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2013

Wellington, Bethany, Oswald, Bruce. Reparations for violations in armed conflict and the emerging practice of making amends. In Livoja, Rain, McCormac, Tim. *Routledge Handbook of the Law of Armed Conflict*. Routledge, 2016

Příspěvky ve sbornících, časopisech

Bell, Catlin A. Reassessing multiple attribution: The International Law Commission and the Behrami and Saramati decision [online]. In *New York University Journal of International Law and Politics*, vol. 42, 2009 -2010, str. 548,

dostupné na
http://nyujilp.org/wp-content/uploads/2013/02/42.2-Bell.pdf navštíveno 4.3.2017

Lee, Susan. Haiti's Cholera Epidemic: Should the United Nations Continue to Enjoy Absolute Immunity? In Durr , Loren-Marie et. al. *Binghamton Journal of History.* volume 16 [online], 2015, str. 103
dostupné na
https://www.binghamton.edu/history/resources/journal-of-history/Lee.pdf navštíveno 12.6.2016

Möldner, Mirka. Responsibility of International Organizations – Introducing the ILC´DARIO. In von Bogdandy, A. a Wolfrum, R., (eds.). *Max Planck Yearbook of United Nations Law*, Volume 16 [online]. Martinus Nijhoff Publishers, 2012,
dostupné na
http://www.mpil.de/files/pdf4/mpunyb_06_Moeldner_161.pdf navštíveno 3.3.2017

Sari, Aurel. Status of Forces and Status of Mission Agreements under the ESDP: The EU's Evolving Practice, The European Journal of International Law [online]. In *European Journal of International Law*, 2008,
dostupné na
https://academic.oup.com/ejil/article/19/1/67/430816/Status-of-Forces-and-Status-of-Mission-Agreements navštíveno 3.3.2017

Schmalenbach, Kirsten. Third Party Liability of International Organizations. In Langholtz, H., Kondoch, B., Wells, A. *International Peacekeeping: The Yearbook of International Peace Operations*, volume 10. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2006

Spijkers, Otto. The Immunity of the United Nations in Relation to the Genocide in Srebrenica in the Eyes of a Dutch District Court. In *Journal of International Peacekeeping 13*, Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2009 [online],
dostupné na
http://www.academia.edu/594788/The_Immunity_of_the_United_Nations_in_Relation_to_the_Genocide_in_Srebrenica_in_the_Eyes_of_a_Dutch_District_Court navštíveno 4.3.2017

United Nations Juridical Yearbook 2004. New York: United Nations, 2007

Články

Dutch State Targeted in Appeal Over Srebrenica Massacre [online],
dostupné na
http://ilawyerblog.com/dutch-state-targeted-appeal-srebrenica-massacre/ navštíveno 21.4.2017

Haïti: l'ONU « responsable mais pas coupable [online],
dostupné na
https://www.lesechos.fr/idees-debats/editos-analyses/0211897214319-haiti-lonu-responsable-mais-pas-coupable-2074134.php#xtor=CS1-33 navštíveno 20.4.2017

Hohler, Beti. *Responsibility of International Organizations: The Element of Attribution in the Context of Peacekeeping Operations*. Ljubljana: 2nd International Studies Konference, 2008

Lindstrom, Beatrice, Jonsson, Shannon, Leatherberry, Gillian Stoddard. *Access to Justice for Victims of Cholera in Haiti: Accountability for U.N. Torts in U.S. Court* [online], 2014,
dostupné na
https://www.bu.edu/ilj/2014/11/03/access-to-justice-for-victims-of-cholera-in-haiti-accountability-for-u-n-torts-in-u-s-court/#_ednref62 navštíveno 12.6.2016

Rashkow, Bruce. *Remedies for Harm Caused by UN Peacekeepers* [online].
dostupné na
https://www.asil.org/blogs/remedies-harm-caused-un-peacekeepers navštíveno 22.11.2016

UN immunity overrides ius cogens norms of international law [online],
dostupné na
https://strasbourgobservers.com/2013/07/23/un-immunity-overrides-ius-cogens-norms-of-international-law/ navštíveno 22.11.2016

Internetové stránky

https://cdu.unlb.org/Policy/SexualExploitationandAbusePolicy.aspx
navštíveno 8.2.2016

http://www.eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/ navštíveno 14.6.2016

http://www.ijdh.org/cholera/ navštíveno 18.11.2016

http://www.ijdh.org/cholera/cholera-litigation/ navštíveno 12.6.2016

http://www.internationalcrimesdatabase.org/Case/758 navštíveno 21.4.2017

http://mptf.undp.org/factsheet/fund/CLH00, navštíveno 21.6.2017

http://www.mzv.cz/mission.vienna/cz/organizace_v_pusobnosti_mise/obse/zakladni_informace_o_obse.html navštíveno 30.4.2016

http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_52060.htm, navštíveno 12.6.2016

http://www.osce.org/ navštíveno 30.4.2016

http://www.uncc.ch/ navštíveno 3.3.2017

Disertační práce

Faix, Martin. *Medzinárodnoprávny rámec zahraničněpolitických misií Európskej únie*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2012, disertační práce

Seznam zkratek

ATALANTA (EU NAVFOR) - Mírová operace EU v Somálsku

CDU - Oddělení OSN pro chování a disciplínu

CIVPOL - Pracovník mírové operace – civilní policie

EBRD - Evropská banka pro obnovu a rozvoj

ESLP - Evropský soud pro lidská práva

EUCAP Sahel Niger - Mírová operace EU v Nigeru

EUPOL Kinshasa - Mírová operace EU v Kongu

IFOR (SFOR) – Mírová operace NATO v Bosně a Herzegovině

ISAF – Mírová operace NATO v Afgánistánu

KFOR – Mírová operace NATO v Kosovu

MONUC (MONUSCO) – Mírová operace OSN v Kongu

MINUSTAH – Mírová operace OSN na Haiti

NATO – Severoatlantická aliance

Návrhy článků – Návrhy článků odpovědnosti mezinárodních organizací

NGO – nevládní organizace

OBSE - Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě

OIOS - Úřad pro interní dohled

ONUC – Mírová operace OSN v Kongu

OSN – Organizace spojených národů

RB OSN – Rada bezpečnosti OSN

SOFA – Dohoda o postavení ozbrojených sil

SOMA – Memorandum EU o postavení ozbrojených sil

UNAMSIL – Mírová operace OSN v Sierra Leone

UNEF –Mírová operace OSN v Suezu

UNFICYP – Mírová operace OSN na Kypru

UNHCR – Organizace OSN na pomoc uprchlíkům

UNMIK – Mírová operace OSN v Kosovu

UNOSOM II – Mírová operace OSN v Somálsku 2

UNPROFOR – Mírová operace OSN v bývalé Jugoslávii

Příloha

Tabulka č. 1

Kategorie personálu	Imunita z jurisdikce hostitelského státu	Disciplinární autorita	Trestní jurisdikce
Členové národního kontingentu (Members of national contingent)	Absolutní imunita	Vysílající stát	Vysílající stát nebo třetí stát
Vojenští pozorovatelé (Military Observers)	Funkční imunita	OSN nebo vysílající stát	Hostitelský stát nebo vysílající stát nebo třetí stát
CIVPOL	Funkční imunita	OSN nebo vysílající stát	Hostitelský stát nebo vysílající stát nebo třetí stát
Velmi vysoký úředník OSN (Very senior UN official)	Absolutní imunita	OSN	Žádný, popřípadě třetí stát
Úředník OSN (UN official)	Funkční imunita	OSN	Hostitelský stát nebo vysílající stát nebo třetí stát

Úředník mise nepatřící do OSN (Non – UN official mission staff)	Funkční imunita	OSN	Hostitelský stát nebo vysílající stát nebo třetí stát
Personál mezinárodní IGO (International IGO staff)	Funkční nebo žádná imunita	IGO	Hostitelský stát nebo vysílající stát nebo třetí stát
Ostatní zahraniční personál (Other foreign personnel)	Žádná imunita	zaměstnavatel	Hostitelský stát nebo vysílající stát nebo třetí stát
Místní občan pracující v kategorii 1-7 (Local person working for categories 1-7)	Funkční nebo žádná imunita	OSN nebo zaměstnavatel	Hostitelský stát nebo třetí stát
Místní občan pracující v kategorii 8 (Local person working for category 8)	Žádná imunita	zaměstnavatel	Hostitelský stát nebo třetí stát

Abstrakt

Tato diplomová práce se zabývá odškodňováním obětí v mírových operacích jednotlivých mezinárodních organizací. Problematika odškodňování obětí v kontextu mírových operací mezinárodních organizací je velmi komplexní, neboť s odškodňováním obětí se pojí celá řada dalších otázek, jako subjektivita mezinárodních organizací, jejich odpovědnost či imunita a téma úzce souvisí také s mezinárodním humanitárním právem. Jedná se též o téma velmi aktuální, neboť mírové operace jsou fenoménem vyskytujícím se poměrně často a lze předpokládat, že vzhledem k nejrůznějším konfliktům, které v dnešní době probíhají, jich bude stále potřeba. V práci se postupně zabývám subjektivitou mezinárodních organizací, dále jejich odpovědností. Hlavní část práce tvoří kapitoly věnované posuzováním nároků třetích stran v jednotlivých mírových operacích a charakteristice procesních možností jednotlivce. Cílem této práce je především analyzovat odškodňování obětí v mírových operacích z teoretického a praktického pohledu a poukázat na některé konkrétní problémy s tématem spojené, a také dojít k závěru, zda současná úprava umožňuje obětem dostatečně uplatnit svá práva.

V první kapitole se věnuji subjektivitě mezinárodních organizací. Je všeobecně přijímáno, že mezinárodní organizace mají mezinárodněprávní subjektivitu. Se subjektivitou úzce souvisí jejich odpovědnost. Otázka úpravy odpovědnosti států a mezinárodních organizací je sice v rámci mezinárodního práva již nějakou dobu diskutována, avšak svou konkrétní podobu tato úprava teprve získává. V mírových operacích působí velmi často jednotky některé mezinárodní organizace, které jí poskytne většinou buď některý z členských států, nebo případně jiná mezinárodní organizace. Je proto potřeba vymezit vzájemný vztah tohoto vysílajícího státu a mezinárodní organizace. Důležité je také určit vzájemné vztahy mezi mezinárodní organizací a hostitelským státem, tedy státem, kde mírová operace působí. Mezi záležitosti, které jsou mezi stranami řešeny, patří mimo jiné určení odpovědnostních vztahů v mírové operaci a problematika posuzování nároků třetích stran. Právní úpravou odpovědnosti mezinárodních organizací se zabývám ve druhé kapitole.

Ve třetí, čtvrté a páté kapitole se zabývám konkrétní úpravou posuzování nároků třetích stran a jeho uplatněním v praxi, zkoumám také, jak může jednotlivec v daných případech postupovat. Práce též reflektuje příslušnou judikaturu vztahující se k problematice. Největší pozornost je věnována mírovým operacím OSN. Důležitým pramenem jsou dohody Status of Forces Agreements. Jedná se o dohody uzavírané mezi mezinárodní organizací a hostitelským státem mírové operace, které upravují záležitosti týkající se mírových operací. Vedle těchto dohod existuje již celá řada dalších dokumentů, které se váží k problematice posuzování nároků třetích stran a mezi kterými je patrný vývoj. Nároky třetích stran by v mírových operacích OSN měly být posuzovány speciálními komisemi složenými ze zástupců mezinárodní organizace a hostitelského státu. V praxi tomu však takto často není a o nárocích je rozhodováno pouze v rámci OSN. Problém nastane zejména v případě, kdy nárok třetí strany mezinárodní organizace neuzná, neboť v takovém případě nemá strana vznášející nárok adekvátní možnost se proti takovému rozhodnutí bránit. Pokud zkusí nárok předložit některému vnitrostátnímu soudu, rozhodly tyto soudy doposud vždy tak, že s ohledem na imunitu mezinárodní organizace nejsou kompetentní daný spor řešit. Požadovat odškodnění z pohledu jednotlivce je tak velmi obtížné a s velmi neurčitým výsledkem. Vzorovým případem problematiky odškodňování obětí je případ cholery na Haiti, kde působí mírová operace OSN MINUSTAH.

V závěru práce je s ohledem na výše uvedené konstatováno, že současné možnosti obětí domoci se nároků vyplývajících z mírových operací mezinárodních organizací je nedostačující a mělo by dojít k její změně.

Abstract

This diploma thesis deals with the compensation of victims in the peace operations of international organizations. The issue of compensation to victims in the context of peace operations of international organizations is very complex, because i tis closely connected with many other issues, such as the subjectivity of international organizations, their responsibility or immunity, and it is also closely related to international humanitarian law. It is also a very actual issue, as peace operations are a phenomenon occurring quite often and it can be assumed that they will still be needed in view of the various conflicts that are taking place today. In thesis I deal with the subjectivity of international organizations and their responsibility. The main part consists of chapters dedicated to assessing third-party claims in peace operations and the characteristics of the individual's process options of the victims. The aim of this thesis is primarily to analyze the compensation of victims in peacekeeping operations from a theoretical and practical point of view and to point out some specific problems related to the subject, as well as to conclude whether the current regulation allows victims to exercise their rights adequately.

In the first chapter I deal with the subjectivity of international organizations. It is generally accepted that international organizations have international legal personality. Their subjectivity is closely linked to their responsibility. Although the issue of the responsibility of states and international organizations has been discussed for some time in international law, it is still in the process of being reformed. In peace operations the units are composed of personnel which is usually provided by either one of the Member States or another international organization. It is therefore necessary to define the relationship between this sending State and international organizations. It is also important to specify the mutual relations between the international organization and the host state, which means the state where the peace operation is taking place. Among the issues which are dealt with by the parties are, among other things, the determination of responsibility in the peace operation and the issue of dealing with third-party claims. I

deal with the legislation on the liability of international organizations in the second chapter.

In the third, fourth and fifth chapters, I deal specifically with the assessment of third-party claims and their application in practice, I also examine how an individual can proceed in such cases. The thesis also reflects relevant case law on the issue. The greatest attention is paid to UN peacekeeping operations. The Status of Forces Agreements are the important source in this area. These agreements concluded between the international organization and host state regulates a lot of issues. Except these agreements there are a number of other documents that deal with the issue of third-party claims and between which development is evident. In UN peace operations third-party claims should be judged by special committees composed of representatives of the international organization and the host state. In practice, this is not often the procedure, and only the UN decides on claims. The problem will arise in particular when international organization reject this claim, because in these situations the claimant does not have an adequate opportunity to oppose such a decision. If he tries to bring a case to a national court, these courts have always decided that is not competent to resolve the dispute because of the immunity of an international organization. Demanding compensation from an individual's perspective is then very difficult and with a very vague result. A typical case is a case cholera in Haiti, where UN peace operation MINUSTAH takes place.

In the conclusion of the thesis, in view of the above, it is stated that the current possibilities for victims of claims arising from the peace operations of international organizations are insufficient and should be changed.

Název práce v anglickém jazyce

Compensation of victims in the context of peace operations of international organisations

Klíčová slova

Odškodňování obětí

Odpovědnost mezinárodních organizací

Mírové operace mezinárodních organizací

Key words

Compensation of victims

Responsibility of international organizations

Peace operations of international organizations